Claus Rønlev
Slægtsforskning

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

DANSKE MAGAZIN,

INDEHOLDENDE

BIDRAG TIL

DEN DANSKE HISTORIES OG DET DANSKE SPROGS OPLYSNING.

FEMTE RÆKKE.

ANDET BIND.

UDGIVET AF

DET KONGELIGE DANSKE SELSKAB

FOR FÆDRELANDETS HISTORIE OG SPROG.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION I DEN GYLDENDALSKE BOGHANDEL.

GRÆBES BOGTRYKKERI.

1889—92.

Digitaliseret af Claus Rønlev

Aktstykker til Universitetets Historie

i Tidsrummet 1621—60.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

(Fortsættelse.)

III.

1637, 27. Februar. Stiftsøvrigheden i Christiania forlanger Universitetets Erklæring, om M. Ambrosius Rhodius og Henning Stockfleth egnede sig til Professorer ved Gymnasiet sammesteds.

Worris gandsche wennlig hellsenn, med hwis Eder angenem were kand, althijd thillforne. Effter all tacksigellse, kiere wenner, for altt bewijst ære och guode, hwillcked wy althijd igienn wille forschyllde, giffuer wy eder paa ded wenligste tillkiende, att effterdj Kong. Mayst., allis woris naadigste Herre, itt Gymnasium udi Christiania opretted haffuer, och Fundatzen der paa formellder, att till Professores derudi schulle høylerde wberychtede Mand forschickis, som entten aff Collegio andgiffues hoes Universitetet och aff Professoribus sammestetz forhøres och dychtige kienndes, eller ochsaa di, som aff for^ne^ Høylerdes Collegio commenderis: Daa effterdj oß effterschreffne lærde Mend udaff fornemme follck ere commenderede, wy derfor dennem, effterdi for^ne^ opretted Collegium ded icke paa denne tijd kand forrette, eder paa dett flittigste wille haffue commenderede, med wennligste begiering, I wille forfare, om Magister Ambrosius Rhodius, nu werendis udj Kiøbennhaffnn, kand were tiennlig udi for^ne^ Gymnasio pro Medico, Physico et Mathematico, samptt Henningus Eghardi, Scholæ nostræ Rector, Logicam, Metaphysicam et Ethicam cum fructu kand profitere, och saa frembtt di dertill ere dychtige, I oß derom willde certificere, att di till for^ne^ professiones kunde beschickes. Dernest effterdi forb^te^ Fundatz formellder, at Professores, som tillforordnis, deris æd Universitati och Collegio schulle afflegge, ere wy wennligenn begierendis, oß enn wnderschreffuen Copie udaff bemeltt juramento motte meddelis, huor effter wy udi dis tillfald oß kunde rette. Wy giøre althijd egienn, huis eder sambtligens till ære och wellbefalld schee kand. Befalendis eder alle och enn huer seerlig under denn

høyestis beschiermellse æwindeligh. Datum Aggershus denn 27. Februarij Anno 1637.

Christoph. Urne. Niells Simensøn Glostrup mppria.

Udskrift: Hederlige och høylerde Mend Doctoribus och Magistris, Professoribus udi ded Kongelige Academie udi Kiøbennhaffn, woris synnderlige guode wenner, wennligenn.

Paategnet: Lest in Consistorio 28 Martij A° 1637.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 193.

Den i ovenstaaende Brev begjærede Kopi af Eden, som Gymnasialprofessorerne skulde aflægge, findes indført i Konsistoriets Kopibog III, 205—6, som følger:

Juramentum recipiendi Professoris in Gymnasium Christianense.

1. Juro me ab invariata Augustana Confessione Anni 1530 ac aliis libris Ordinatione Ecclesiarum Danicarum præscriptis, nec crediturum, nec docturum quicquam sive alienum sive dissonum, sed sanam nostrarum Ecclesiarum doctrinam et privatim et publice pro virili propagaturum ac defensurum.

2. Juro me per Dei gratiam fideliter et diligenter facturum officium, in ædificationem Ecclesiæ Christi, et honorem hujus Gymnasii.

3. Juro me pacem et concordiam cum collegis meis et fratribus, quantum in me est, habiturum.

112.

1637, 23. Maj. Universitetets Svar paa foranstaaende Forespørgsel.

Erlig welb. Mand och strenge Ridder Her Christopher Wrne till Aasmarch etc., Danmarchis Rigis Raad, Statholder wdj Norge och Befahlings Mand paa Agershus, och hederlig och høylerd Mand M. Niells Simonsen Glodstrup, Biscop offuer Opslogs stigt, woris gunstige gode wenner, wenligen.

Gunstige H. Statholder, str. Ridder, saa och hederlig och høylerd Dn. Episcope. Efftersom wi eders schriffuellse for nogen rumb tiid forleden bekommet haffuer, anlangende I kiere wenner ere woris betenchende begierendis, om hederlig och høylerd Mand M. Ambrosius Rhodius med nytte och frucht kunde betienne Medici, Physici et Mathematici bestilling wdj Gymnasio Christianensi. Disligeste om hederlig och høylerd M. Henningius Stockfledt, Rector Scholæ Christianensis, med wngdommens gaffn och forfremmelse Logici, Metaphysici och Ethici Profession betrede kunde: da haffue wi effter god Deliberation os med huer andre raadført, synderlig med Dn. Medicis och Mathematicis, huilche Dn. M. Rhodii synderlig erfahrenhed baade in Medicina och Mathesi høyligen berømmer, huilchen hans fornemme Erudition wi ochsaa in publica disputatione Medica os synderlig haffuer ladet befalde. Anlangende M. Stockfletum, haffuer hand nyligen baade facultati Philosophicæ saa och Superiorum facultatum Professoribus proberet sin erfahrenhed wdj studio philosophico, at hannem med andre fornemme Ingeniis summa in Philosophia laurea er bleffuen

confereret[1]. Forhaabendis, at en huer, huilchen Profession hand tillforordnet bliffuer, et honore et incremento Gymnasii betienne kand. Och will her med haffue eder, kiere wenner, Guds beschiermelse till langwarende Karschhed aff hiertet befahlet, huilchen gode Gud giffue sin Naade och welsignellse till det Christelige forretagende werch, det maatte Gud till ehre och disse lande och Riger till opbyggelse gelange. Amen. Kiøbenhaffn den 23 Maji A° 1637.

Konsistoriets Kopibog III, 209—10.

113.

1637, 23. Maj. Universitetets Erklæring til Kansleren om M. Ole Bagers (Oluf Baggers) og M. Peder Villumsens videnskabelige Kvalifikationer.

Illustris et Magnifice Dn. Cancellarie, Patrone benignissime.

Duo præstantes Juvenes, M. Olaus Baggerus et M. Petrus Wilhelmus, et facultati Theologiæ, examine privato, et reliquis Professoribus, publica Oratione, insignem suam eruditionem testati sunt. Partibus enim suis ita uterque defunctus est, ut superiorum favore sit dignissimus. Quamvis et hoc tacere nec velimus nec possimus, disparem utriusque in singulis studiis promptitudinem eluxisse. Licet enim M. Wilhelmus palmam M. Baggero in lingvarum Orientalium studio detulit: attamen Baggero vicissim, institutâ de fidei Articulis, Lectioneque Biblica, collatione, non ambiguam duntaxat fecit, sed et plane præripuit, ab expeditiore etiam et cultiore eloquio latino paratior. Utriusque vero studia ut sibi quam commendatissima esse patiatur Ill. Tua Magn. Nobis interpretibus submisse rogant. — — Hauniæ 23 Maij A° 1637.

Rector et Professores
Regiæ Acad. Hafniensis.

Konsistoriets Kopibog III, 208.

114.

1637, 22. November. Kapitlet i Lund meddeler Universitetet, at M. Michel Movritsen (Stavanger), Professor ved Gymnasiet, var død, og beder om, at M. Iver Vandel, Rektor ved Domskolen i Lund, maatte blive hans Eftermand.

Ante octiduum, Deo ita vocante, decessit, lenta tabe ac febri consumptus hectica, Vir præstantissimus Dn. M. Michael Mauritij Stavangrius, Metaph. et Logic. in Gymnasio Lundensi Professor, Collega noster concordissimus. Qvam et qvantam schola nostra in hujus viri præmaturo (ut homines judicamus) obitu jacturam fecerit, verbosius deplorare non est nostri instituti. Hoc tamen silentio prætereundum non est, prænominatum Professorem singulari, qva dum vixit pollebat docendi dexteritate, ac indefesso sibi concreditos informandi studio, morum vero ac vitæ, qva facem juventuti prælucebat, integritate, immortalem

[1] Henning Stockfleth havde 16. Maj 1637 taget Magistergraden ved Kjøbenhavns Universitet (Personalhist. Tidsskrift 1 R. III, 273). Professorerne have da vistnok tøvet med Svaret, indtil dette var sket.

sui nominis apud nos memoriam reliqvisse. De idoneo successore mature deliberandum esset, censet Venerandum loci hujus Capitulum, consulens ac serio monens, ut cum in promptu sit, qvi vacantem in se provinciam digne suscipere possit, nempe Dn. M. Ivarus Vandalinus, Scholæ Rector solertissimus ac collega noster exoptatissimus, eum rupta mora Universitati Regiæ Haffniensi commendatum eamus.

Consilium sane, Mandato serenissimi Regis nostri, de Fundatione Gymnasii haud-qvaqvam absonum. Sed qvid faciemus? Orbatum est qvasi Capite et directore, magnæ authoritatis Episcopo, Collegium nostrum: turbulentissimus qvoqve est, proh dolor, Academiæ dissipatæ ob grassantem pestem status adeo, ut consultius videatur scriptionis labore impræsentiarum supersedere, qvam Patres Academicos formidine luis pestiferæ, Metropolin Hafniam et alia loca clade vehementissima depopulantis, hinc inde dispersos importunius offendere et inqvietare. Qvos interim optimos Mæcenates et Præceptores nostros charissimos ut benignissimos Deus salvos et incolumes Academiæ afflictæ et Nobis clementer redonare, ac Musis pristina Macedonia postliminio largiri haud dedignetur, votis ardentibus ex intimis pectorum penetralibus profectis eum supplices venerabimur. Novit autem ille ipse, ter opt. Deus, qvantopere interea conjunctis nostris ac præsentis Capituli votis exoptemus, et ea qva par est reverentia et modestia rogemus, celeberrima Universitas Regia Hafniensis hunc nostrum Vandalinum, qvem ipsa ante annum et qvod excurrit exedræ et scholæ de interiore nota commendavit, eundem qvoqve nunc ad vacantem in Gymnasio Logices ac Metaphysices Professionem una nobiscum provectum ac promotum eat; consvetaqve favoris sui aura ipsum et nos proseqvi pergat: factura hoc pacto rem haud dubie Deo gratam, scholæ, qvod speramus, utilem et fructuosam. Valete ac vivite. Lundæ 22 Novembr. 1637.

Magnus Gravius, Th. L. m. m. — Franciscus Rosenbergius, Phil. Pr. m. m. — Laurentius Allesius[1], M. ppria.

Udskrift: Viro Clarissimo et excellentissimo Dn. Doctori Olao Wormio, in inclyta Hafniensi Academia Medicinæ P. P. ejusdemqve Pro-Rectori Magnifico, Fautori et Promotori nostro, summa semper observantia colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 193.

Den 1. December 1637 skrev Vice-Rektor og Professorer til Kansler Chr. Friis til Kragerup, som da opholdt sig (med Kongen) i Haderslev «in hyberna», og meddelte ham Indholdet af ovenstaaende Brev, idet de tilføjede, at ogsaa Hr. Tage Thott Ottesen til Eriksholm havde anbefalet M. Iver Vandel, Rektor i Lunds Skole, til Professor ved Gymnasiet smst. i afd. M. Michel Movritsens Sted. De udbede sig derfor Kanslerens Raad og Mening i denne Sag (Konsist. Kopibog III, 220).

[1] Mag. Laurits Allesen var Konrektor ved Lunds Domskole (Rietz, Skånska Skolväsendets Historia, S. 306).

115.

1637, 25. November. Kongen paalægger Universitetet at afgive Erklæring angaaende en Beskyldning imod Jens Pedersen Todbjerg, forhen Hører ved Aarhus Skole.

Christian den fierde, med Gudtz Naade Danmarkis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlig gunst tilforn. Wider, at neruerende Person wed Naffn Jens Pedersen Thotberg, forrige Hører wdj Aars scholle, wnderdanigst til oß haffuer supplicerit och tilkiendegiffuet, huorledes hand for nogen tid schall were berychted for et Quindfolch, som hand dog høyligen benechter aldrig at haffue hafft omgiengelse med, medens meget mere aff had det hannem at were tillagt. Och efftersom hand for nogen tid haffuer forhuerffuet woris naadigste Missive til Hederlig och Høylert Docter Morten Matzen, Superintendent offuer Aarhuus stifft, som hannem for samme Sag schall høyligen haffue fortencht, at hand for hannem wed æd sig for samme mistanche maatte purgere, anseendes Quindfolchet (som hand foregiffuer) sielff hannem schall haffue wndschylt, och der fore erkleret[1], och for^ne^ Doct. Morten sig wnderdanigst wndschylder, at hand for samuittighedz schyld ey kunde thage nogen Eed aff hannem, efftersom widere hans erklering sampt dommen, som i samme Sag er gangen, eder till widere opliusning her hos tilschichis. Thj bede wj eder och naadigst wille, atj for^ne^ Person for eder fordrer, sagen foretager och flittig offuerweyer, och saa frembt i kand eragte aff nogen omstendigheder billig och med en goed Samwittighed, at hand kand kiendis wschyldig, bede wi Eder och naadigst wille, atj eder der om imoed Oß schrifftlig erklerer, och samme eders wnderdanigste erklering wdj woris Cantzelie indschicher. Dermed schier wor willge. Befallendis eder Gud. Schreffuet paa wort Slott Hadersleffhus den 25 Novembris Anno 1637.

Wnder wort Zignet.
Christian.

Udskrift: Oß Elsch. Hederlige och Høylerde Professoribus wdj Universitetet wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest in Consistorio 2 Decembris 1637.
Testor Johannes Christophorus, Vice-Notarius.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183. De i Brevet omtalte Dokumenter findes ikke mere vedlagte.

I Universitetets Erklæring ytres, at man omhyggelig havde undersøgt de fremsendte Dokumenter, og navnlig et Brev fra Biskop D. Morten Madsen til velb. Oluf Brockenhus, og forhørt Jens Pedersen Todbjerg: «og da finder vi intet, hvorfor han enten kunde billigen eragtes skyldig eller og mistænkes for saadan Gjerning, uden hvis Bekjendelse han skulde have gjort for Rev. Dn. Episcopo Aarhusiensi. Men eftersom han ikke aleneste negter Gjerningen i sig selv, at han

[1] D. e. havde sagt ham fri for Beskyldningen.

aldrig haver haft Omgjængelse med det Kvindfolk til Utugt, hvorpaa han og er byder sig at gjøre sin højeste Ed, hvor og naar det hannem paalægges, men endog siger sine Ord til Dn. Episcopum Aarhusiensem, der han noget haardelig hannem truede, ikkun at have været: «Gode Dn. Episcope, dersom jeg fattige Karl havde end forset mig en Gang, vilde I da være mig saa meget streng og derfor forhindre al min Lykke»: hvilke Ord skulde være sagt her i Kjøbenhavn for D. Morten, lang Tid efter Tvisten var opkommen om Kaldet: da synes os raadeligst at være, at dersom Dn. D. Martinus, Episcopus Aarhusiensis, som i sin Skrivelse til velb. Oluf Brockenhus erbyder sig til videre Erklæring med Omstændigheder og Sagens Lejlighed, kan vide noget, hvormed samme Person kan overbevises, hvis han skyldes for, at det da kunde i Tide angives, at derpaa kunde kjendes, paa det at forbemeldte Person maatte en Gang komme til Ende dermed, og hans Lykke for saadan Mistanke ikke altid hindres[1]» (Konsist. Kopibog III, 221—2).

116.

1638, 13. Januar. Kansler Chr. Friis tilskriver D. Jesper Brochmand angaaende M. Ole Bagers Ansøgning om det ledige Professorat ved Gymnasiet i Lund.

Min gandsche wenlig helsen (etc.). Neruerende Mester Ole Bager reigser nu offuer till Kiøbenhaffn, at anlange om den Profess udj Lund, saa haffuer de well deroffuer begeret scholemesteren deri Byen, huilchen herr Thage Thot och haffuer schreffuit for. Medens i kand wel lade dennom komme tilsammen och forhøre dennom tillhaabe. Huilchen da best oc dygtigst befindes, kand mand befordre till samme profess. Jeg er well i meningen, att denne Mester Ole schall gaa dend anden udj Lærdommen tilforne. Jeg giør gierne, huad i kand haffue got aff, och vill eder hermed, sampt mine kierre Børn och eders gandsche hus, Gud Allermegtigste till Siell oc Liiff troligen befalle med mange gode Netter, Jeg oc Barbra ynscher eder alle. Aff Colding dend 13 Januarij 1638.

Christen Friis, Mpp.

Udskrift: Hæderlig och Høiglærde Mand Doctor Jesper Brochmand, Theologiæ Professor udj Kiøbenhaffnn, min synderlige gode Ven, wenligen tilhende.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 193.

Den 21. Januar 1638 meddelte Vice-Rektor og Professorer ved Kjøbenhavns Universitet Professorerne ved Gymnasiet i Lund dette Svar fra Kansleren og sluttede med følgende Opfordring: «Rogamus itaque, nobis sese M. Wandalinus sistat publicam censuræ aleam cum M. Baggero subiturus, bona fide promittentes virtuti honorem haudquaquam defuturum» (Konsist. Kopibog III, 223).

---

[1] Bemeldte Jens Pedersen Todbjerg blev, efter at have været Kapellan i Slagelse, den 30. Novbr. 1640 af Universitetet kaldet til nederste Kapellan ved Frue Kirke i Kjøbenhavn og senere (1642) til Sognepræst i Universitetets Patronatskald Sæby og Hallenslev, i hvilken Stilling han døde 1667. Jvfr. Ny kirkehist. Saml. I, 505, hvor han dog urigtig kaldes Hans Pedersen Todberg.

117.

1638, 19. Januar. Kansler Chr. Friis tilskriver D. Jesper Brochmand om, at Universitetets Bønder skulde kjøre Sten til Bygningen af Rundetaarn.

Kierre Her Doctor, synderlig goede Ven, Gud Allermegtigste verre nu oc altid hoß eder.

Efftersom Universitetet haffuer faaet Hans Kong. Maytt. breff, at Universitetz tiennere villde age steen till Studenternis Kirche taarn, som i Kiøbenhaffn schall byggis[1]: Da er migh aff Hans Kong. Maytt. naadigst befalet, at ieg schulle lade eder uide, at i holder eders tiennere der till nu, mens det er got føre. Oc fordj ieg iche veed, huem som er Rector, beder ieg derfor eder gierne, at i ville vel giørre, oc lade eders med brødre det vide, saa det till viße scheer. Vill her med haffue eder Gud befalendis. Actum Colding den 19 Janvarij 1638.

Christenn Friis. Mpp.

Udskrift: Hæderlig oc høylærd Mand, Docter Jesper, Professor udj Kiøbenhaffn, venligen tilhende.

Paategnet: Bleff lest paa Consistorio den 29 Jan. 1638.

Johannes Svaningius
n. jur. Acad.

Orig. (kun Underskriften egenhændig) i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 174.

Under 23. Januar 1638 skriver Kansler Chr. Friis fra Kolding til «menige Professoribus udi Kjøbenhavns Universitet» og lægger dem atter paa Hjærte, at det var Kongens Vilje, at de, «imedens Føret paastaar», skulle lade deres Tjenere age Sten «til den ny Studenterkirke i Kjøbenhavn» (Orig. smst.).

118.

1638, 27. Januar. Mogens Grave og Frants Rosenberg, Professorer ved Gymnasiet i Lund, underrette Universitetet om en Overenskomst, der var truffen mellem de to Konkurrenter om den ledige Professorpost.

Pro-Rector Magnifice
Vosqve cæteri Patres Academici, Professores excellentissimi, Fautores ac Promotores nostri æternum colendi.

Redditæ sunt nobis nudius qvartus literæ Vestræ breves, sed humanitatis benevolentiæqve plenissimæ. Nam iis luculenter testatum facitis, et qvo

[1] Dette Brev, dat. Haderslev 25. Novbr. 1637, findes trykt i Kjøbenhavns Diplomatarium V, 204—5. I Konsistoriets Arkiv, Pakken 174, findes en «Fortegnelse paa Professorum Bønder, som have gravet Sten løs til den ny Studenterkirkes Bygning». Der nævnes i denne Fortegnelse Bønder af Tune, Ramsø, Sømme og Voldborg Herreder, som havde arbejdet paa at grave Sten løse i Dagene nærmest før Jul 1637. Sammesteds findes ogsaa et Hefte med Udskrift: «Beviser paa Pengene, som ere udgivne til det Folk, som arbejdede paa Volden, der Sten at grave løs og opsætte til den ny Studenters Kirkes Bygning, som angik den 24. Novemb. An. 1636». Dette Regnskab er ført af Fridrich Rostorff.

affectu erga nos propendeatis; et qvantopere Gymnasium Scholaqve Vobis curæ ac cordi sit, cui de egregio ejusmodi et spectatæ literaturæ viro, qvem huc misistis, paterne ac fideliter prospectum cupitis. Qvam Vestram solicitam curam dignis semper laudibus celebrabimus et junctis precibus pro Vestra sigillatim et totius Academiæ incolumitate Deum supplices venerabimur.

Sistit se denuo Vobis Scholæ nostræ Rector Dn. M. Ivarus Wandalinus ad nutum Magnifici Cancellarii et jussu Vestro, pro Professione Logica in Gymnasio obtinenda certaturus cum supra nominato doctissimo Dn. Magistro Olao Baggero, nisi agona ejusmodi antevertat et componat fraterna atqve amica transactio, qvam mutuo inierunt, censente demum Venerando Capitulo, ut, Wandalino ad vacantem in Gymnasio locum evecto, M. Baggerus Recturæ Scholæ non infructuose præficeretur. Et qvia uterque laudatissimos suos progressus, in gravioribus examinibus ceu honestissimis animi exercitationibus, Academiæ Professoribus et lectis ex illis, velut sacri certaminis et Hellanodicis et Æsymnetis[1] haud obscure ante probavit: enixe contendimus, ut inclyta Academia Capituli judicium ratum esse velit, nostro communi suffragio calculum suum adjiciat; sicque favore conatus literatissimorum Virorum propenso proseqvendos sine ulteriore periclitatione nobiscum statuat atque decernat; Lundense Capitulum hoc pacto ad omnia mutuæ benevolentiæ studia atqve officia; nos vero ad summam observantiam gratitudinemqve sibi in perpetuum devinctura. Valete ac vivite. Lundæ 27 Jan. Anni 1638.

Ad omnia obseqvia paratissimi
Magnus Gravius. Franciscus Rosenberg m. m.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 193.

Den 4. Februar 1638 svarede Kjøbenhavns Professorer, at de gjerne gav den i ovenstaaende Brev omtalte venlige Overenskomst mellem de to Konkurrenter deres Bifald, saaledes at M. Iver Vandel blev Professor ved Gymnasiet, og M. Oluf Bagger Rektor ved Skolen i Lund; men da Kansleren havde paabudt en Prøve, maatte de dog først indberette Sagen til ham for at erfare, om Overenskomsten vandt hans Bifald (Konsist. Kopibog III, 230—1).

119.

1638, 31. Januar. Om en Overslag over de Grundsten, der behøvedes til Studenterkirken.

A°. 1638 30 Janvarij haffuer ieg forrelest Welb. och Strenge Her Stadtholder den Zedell, som Murmesteren haffde schreffuitt, och derudj giort en offuerslag paa huis grundsteen ennu til den ny studenter kirckis fornødenhed kunde behoff giøris, huorpaa hand mig daa suarede, ieg samme Zedell Professoribus kunde offuergiffue, som di Capittelsherrerne och siden kunde lade vide, och selff en offuerslag at giøre, huor mange leeß en huer bonde kunde tilkomme deraff att føre. Actum Kiøbenhaffn 31 Janvarij 1638.

Friderich Rostorff mpp.

[1] Kampdommere.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 174. Vedlagt findes følgende:

Copi aff murmesterens offuerslag paa Steen, som ennu til den ny Studenter Kircke behøffuis.

Vf befell deß herren Stadthalders habe ich den Vberslag gemacht, waß noch Kampstein zu der newen Kirche zum Fundament nödig sein, so sollen wir (ohne die, so auf dem blatze vnd im hof sein) noch haben 1200 große Stein, 600 last baßliche, so groß als zwey man einen dragen können. Noch 400 last, welcher man 3 auf eine last führen kan. Actum Copenhagen, 26. Janv. 1638.

George Schiffell.
Egen handt.

I Rigsarkivet, Aflev. fra Justitsminist., Skab 14, Pakke 39, findes Murermester Jørgen Schiffels Overslag over Arbejdsløn til den ny Studenterkirke, dat. 15. Marts 1639.

120.

1638, 3. Februar. Roskilde Kapitel tilskriver Universitetet om de Grundsten til den ny Studenterkirke, som deres Bønder skulde fremføre.

Woris wenlig Hilsen och beredtwillige thieniste tilforne. Kiære Wenner, Eders goede Schriffuelse er oß behendiget, anlangendis Welb. och Strenge Hr. Stadtholders Befalning om nogen wisse Offuerslag at giøre effter Murmesterens offuerleffuerede forteignelse, paa hues Kampesteen en huer aff wore Bønder kunde tilkomme at age til den nye Kirckis biugning der vdi Kiøbenhaffn etc.

Saa fremsende wi woris Capitels Ridefougedt met Forteignelse paa wore Cap: tienere vdi de 6 nægste hærreder, saa wiit wi Effterretning derom kunde haffue, och huis vdi saa maade effter richtige offuerslag och lignelse besluttet bliffuer, samtycke wi Residerende gierne paa woris egne och deris weigne, aff huilcke wi haffue fuldkommene Fuldmacht, och de andere eller deris Fuldmechtige, huilcke aldielis intet aff oß seg lade forreschriffue, wille wi det strax lade kundgiøre. Och findis altid huer vdi sin stæd redeborne till alt, hues eder samptligen och serdelis til Willie och tieniste kand wære. Valete. Aff Roschild Capitelshuß d. 3 Februarij a: 1638.

Residerende Capitulares
hoes Rosschilde Domkirke.

Udskrift: Hæderlige och høylerde Mend, Magn. Dn. Rectori samt menige Professoribus vdi Kiøbenhaffns Universitet, wore synderlige gode wenner, ganske wenligen.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 5 Feb. 1638. Johannes Svaningius, Jur. Acad. Not.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 174.

121.

1638, 19. Marts. Frederik Andersen udtaler sig, i en Skrivelse fra Paris til Universitetet, om det ham paalagte Hverv, at studere Arabisk, for med Tiden at docere dette Sprog ved Universitetet.

Rector Magnifice et Amplissime, vosqve Viri admodum Reverendi et Clarissimi, patres Regiæ nostræ Academiæ Havniensis dignissimi, fautores et amici perbenigni.

Præsagit mihi animus fore, ut silentii mei diuturnitas, quam tacitus tamen

mecum detestor, me tandem insimulet et imprudentiæ, qvod illustri supremi magistratus gratiæ citius non litaverim, et neglectus officii observantiæque debitæ, qvod honorificæ et amicæ compellationi vestræ exspectatione tardius respondeam. Etenim biennium jam ferme effluxit, ex qvo me e Belgio in Britanniam proximam cum nobilissimo Frisio meo properantem alloqvio vestro dignati estis literario, tanta svavitate et animi benevolentia pleno, ut expressi affectus magnitudo, ejusqve rei sociæ dignitas animum meum redhostimenti exhibiti honoris plane imparem effecerunt[1]. Favore namqve potentium stipari ac ornari magnum qvidem est ac summo in humanæ felicitatis ponendum loco, ejus autem gavdere et beari conservatione majus omnibus sani et recti judicii perhibetur sortemqve post se longe relinqvit humanam. Qvod utrumqve mihi proprium esse indubius ut redderer exponere et indicare mihi dignatæ sunt literæ vestræ svavissimæ, et Clementissimi Regis nostri non minus quam Magnifici sacræ ipsius M^tis^ Cancellarii illustrissimi Herois, Domini Christiani Frisii, patroni mei summi, spem et opinionem de studiis meis conceptam, et Reverendæ vestræ Dignitatis de me licet indigno judicium et faventem sententiam: Opinionem qvidem, qvod Regia M^tas^ hac sua me dignum censuerit gratia, ut in singularem mei absentis se demitteret memoriam, svasuqve ac consilio illustrissimi prædicti Mæcenatis mei munere Professionis Arabicæ in Lycæi nostri Regii ornamentum et celebritatem nuperrime institutæ me non solum ornaret, verum et in defuncti piæ memoriæ viri clarissimi D. Magistri Wolfgangi Rhumanni locum jam ante reditum meum surrogari voluerit; judicium autem vestrum, qvod superiorum de me existimationi Vestræ Dignitati suum adjicere calculum, idemque benevola comprobare gratulatione haud displicuerit. Qvod Regiæ gratiæ testimonium ac singularis vestræ erga me benevolentiæ documentum æternæ et obseqventissimæ commendatum volo memoriæ. Hanc autem animi mei et obseqvii testificationem in hodiernum produxit diem, non debitæ subjectionis oblivio ac mandatorum vestrorum incuria, sed partium mihi demandatarum gravitas, easdemqve exeqvendi temporis injuria. Muneri enim me Regia ac vestra præfecit voluntas, cujus excolendi et exornandi adminicula sub imperio hocce Occidentali etiamnum perpavca inveniuntur, qvippe qvod detestatum maxime Orientis virus ac cultus irreligiosi dogma lingvam, qva illud impia ac noxia Mahumedis secta propagare consvevit, a multis jam retro seculis odisse coepit. Nec mea ante accessum meum Parisios tulit conditio, ut subsidiis instituti Regiæ M^tis^ et Venerandi vestri Collegii ex animo gavdere potuerim. Belgium enim, qvod pavlo ante abitum meum inde benevoli animi vestri mihi obtulit declarationem, ob luem, qva tum infestabatur, pestiferam, opem suam maxime desideratam non tam mihi invidit qvam plane denegavit. Oxonium deniqve Anglorum spem qvamvis desiderio explendo meo statim ab accessu illuc meo ostendisset gratissimam, me tamen ea tandem dejecit imperitum ejus ex Oriente accersiti lingvæ Arabicæ Professoris natione Angli in easdem plagas Orientales ad gazas Arabum librarias in Britanniam inde deportandas subita remissio.

[1] Se Nr. 101.

Hinc factum, ut incertus studii futuri mei progressus ac metu vana promittendi correptus responso, qvod sibi jam diu alloqvium poposcerat vestrum, deliberato abstinui animo. Spes avtem cum vestro pro virili faciundo satis mandato jam mihi certior affulgeat, ac affectus vestri me moneant literæ Viri Clarissimi ac Humanissimi amici mei perdilecti Domini Magistri Erici Tormii, venerandi vestri Concilii Assessoris dignissimi, munere debiti obseqvii diutius supersedere nolui. Serenissimæ igitur M^ti^ ejusqve Cancellario Magnifico, Illustrissimo Heroi Dño Christiano Friisio, Mæcenati ac Domino meo æternum observando, non minus qvam Venerandi vestri Collegii dignitati clarissimæ non qvantas debeo et animus meus capere potest [gratias], sed qvas crassa hæc mea exprimat Minerva ago maximas, et pro Regiæ ipsius gratiæ immensitate animiqve Illustrissimi Domini mei in promotionem meam propensione, et pro faventis vestri judicii facilitate, divino supplicans Numini, ut benefacti vestri magnitudinem æterna compensare dignetur felicitate. Cura etiam muneris demandati optimæ vestræ de me spei ac exspectationi desideratæ ut respondeat (Musis modo his meis optata ac labori par exantlando concedit [!] possit) omni, favente Deo, contendam studio. Valeat hisce Amplissima ac Reverenda Dignitas Deo æterno commendatissima, cui Nobilissimus meus Frisius debita ac officiosa præmissa salute vitam felicem et in Reipublicæ nostræ literariæ salutare commodum diu florentem ex animo apprecatur.

Lutetiæ Parisiorum 14 Calend. Aprilis 1638.

Venerandi Vestri Collegii, Amplissimæ
et Reverendæ Dignitatis Observantissimus
Fridericus Andreas.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180. (Læst i Konsistorium 28. April 1638.)

Hertil kan føjes følgende Notits af Acta Consistorii for 24. Marts 1640: «Rector paa Friderici Andreæ Vegne proponerede, at Hannibal Sehested begjærede, at han vilde følge hannem ind i Engelland, om Academiet det kunde bevilge. Blev svaret, at eftersom de forhaabede at komme tilbage udi Herredagene, kunde det vel tilstedes.» Jvfr. Kongebrev af 1. Septb. 1640, der nedenfor skal meddeles. — Frederik Andersen kom aldrig til at tiltræde sit Professorat, da han døde i Orleans 1644 (Vinding, Acad. Haun. p. 340—1. Jvfr. Suhms Saml. II, 3, 9. Kirkehist. Saml. 3. R. VI, 28. 524—7. Danske Mag. 4. R. V, 14. 16—8). Kongebrevet til Universitetet om at tilholde Frederik Andersen at lægge sig efter det arabiske Sprog, og med Tiden, «naar nogen Profession ledig vorder», forfremme ham til Professor i dette Sprog, er dat. 11. Sept. 1635 (Sjæl. Tegn. XXV, Fol. 441).

122.

1638, 31. Marts. Sivert Urne, Lensmand paa Roskildegaard, forlanger Straf over en Del af Universitetets Tjenere, der vare udskrevne til Soldater, men ikke havde villet møde til Exercits.

Min gandsche venlig hellsen (etc.). Efftersom befindis en deell for Soldater paa Universitetz staffnn att verre vdschreffvet, huilcke ey effter loulig forkyndellse wille møede ved Herstedvester denn 16 Martii sist forleden effter Kong. Maytz. nadigste befalning paa Mønstring, der att sckulle exerceris, effter medføllgende paa absenterne fortegnellsis indhold, huorfore Jeg wenn-

ligen aff Eder ehr begierendis (efftersom enhuer haffuer halls och haand offver sine thienere), att I ved eders foget ville hiellpe till, att samme personer, som motvilligen forsømmer och icke agter, hues som paa høybeᵗᵉ Kong. Maytz. vegne paabiudes, kunde komme herind paa Gaarden nu paa Mandag otte dage, indfaldendis den 9 Aprilis, och ved Kullhuset paa en dags thiid eller 2 att straffis, att de andengang kunde verre detz villigere at møede, naar och huor de derom bliffuer thillsagt, anseendis mand ey veed, paa huilcken thiid befalet bliffver, att de aff Landet schall massere. Jeg thiener eder gierne igien i alle muelige maader, och will hermed nu och altiid haffue eder wed altt kiertt haffvende Gud throeligen thill Siæll och Liff befalendis. Aff Roeschildgaard denn 31 Martii A°. 1638.

Siuerdt Vrne.
Egen handt.

Udskrift: Menige Professores vdj dett kongelig Universitet i Kiøbenn-haffn, mine thillforladendis goede Venner, wenligen thillschreffuit.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145.

123.

1638, 4. Maj. Kgl. Befaling til Kommunitetets Forstander om at aflægge Regnskab.

D. Thomas Finche at giøre Regenschab.

C. 4. W. S. G. T. Wider, at efftersom wi forfarer, eder med mange Aars Regenschabber at staa tilbage: daa bede wi eder och naad. wille, at I retter eders leglighed effter en deell deraff till St. Hans dag førstkommendis, och den anden deell till St. Michaelis nestfølgende at clarere, saa dermed engang kand kommis til ende. D. Flensborg den 4 Maij 1638.

Sjælandske Tegnelser XXVI, Fol. 302.

124.

1638, 15. Maj. Kongen tilstiller Universitetet en Kopi af et Mandat om Præsternes Levned og paalægger Professorerne særlig at indprænte de theologiske Studenter, i Gudsfrygt at berede sig til deres fremtidige Gjerning.

Christian den Fierde, med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Konning.

Wor synderlig Gunst tillforn. Wj tillschiche eder en Copie aff et breff, som wj os Ellschelige Hæderlige och Høilerde D. Hans Reißener, Superintendent offuer Sielandtz stifft, Præsterne anlangendis, tillschichet haffuer; bedendis Eder och Naadigste ville, att I den Leilighed Vngdommen, som vdj Universitetet der i wor Kiøbsted Kiøbenhaffn studere, och sig till Skoele eller Kirche tienniste wille bruge lade, inculcerer, och dennem allvorligen der hoes formaner, at de det i Guds frycht well offuerweyer, i Synderlighed de, som bekomme eller haffue bekommit deris Attestatz, saa att Guds ære offuer alling och deris opbyggellße maa søgis och fremmis. Der med scheer wor wilge.

Befallendes Eder Gud. Schreffuett aff wor befestning Glychstad 15 Maii Anno 1638.

Konsistoriets Kopibog III (1632—46), Fol. 243. Sammesteds findes indført en Kopi af det ovennævnte Kongebrev af samme Dato til Biskopperne, nu trykt i Danske Kirkelove III, Nr. 245.

125.

1638, 16. Juni. Revers, udstedt af Johannes Leyel ved Modtagelsen af det kongelige Rejsestipendium for en Medicinæ Studiosus.

Indulto mihi stipendio Regio sancte promitto, me velle 1. servitia, obsequia, et omnem gratitudinem Regi, Cancellario et professoribus probare. 2. Studio medico ex professo naviter incumbere. 3. Synceram religionem et Ecclesiis in patria mea conformem amplecti. 4. Gradum nullum suscipere in exteris Academijs absque indultu Magnifici Domini Cancellarij et senatus Academici. In sanctæ fidei testimonium subscribo, Hafniæ 16 Junij 1638.

Johannes Leyel,
mp.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 38.

126.

1638, 14. Juli. Kongen tillader, at Johannes Conrad Diderich maatte indstille sig til Konkurrence om et ledigt Professorat.

Christian den fierde, med Gudtz Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning etc.

Wor synderlig gunst tillforn. Wider, at wi naadigst for gott haffuer eragted, neruerende Person, Johannes Conrad. Diderich, at maa och admitteris till Disputation med de andre, som sig præsenterendis worder for at succedere Oß Elsch. Mester Jacob Mathisen, nu woris Hoffpredikanter. Thi bede wi eder och naadigst wille, at naar for^ne^ Johannes Conrad. Diderich sig angiffuer, i da hannem med de andre til Disputation admitterer, och huilchen ellers aff dennem eragtis døchtig, da den Person till samme profession at vdwelles. Dermed schier wor willge. Befallendis eder Gud. Skreffuett aff wor Befestning Glychstad den 14 Julij Anno 1638.

Wnder vort Zignett.
Christian.

Udskrift: Oß Elsch. Hederlige och Høylerde Rectori sampt menige Professoribus vdj Vniversitetet vdj vor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 2 Augusti 1638.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 179. Jvfr. Worms Lexicon over lærde Mænd III, 921.

127.

1638, 9. September. Kongen forlanger Universitetets Betænkning om Ophævelse af en Trolovelse (i Norge).

Christian den fierde, med Gudtz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synnderlig Gunst tillforne. Wiider, efftersom en ved Naffn Margrette Laueridtzdatter wnderdanigst oß till kiendegiffuer, huorledes hindes throloffuede festemand wed Naffn Jenns Jørgensen hender wdj en pasquil schall haffue thillagt atschiellige vforschammede støcker, før deris Throloffuelse war scheed, huilcket hinder iche var beuist, føre end effter Throloffuelsen, och derfore begierer att schils fra hannomb, och formener, att hun bøer frij at vere fra hanns Egteschab, med mindre hand saadann schammelig tilleg hinder kand offuer beuise, endog hun nochsom ehr gestendig, att hand haffuer hafft legemlig hemmelig Omgengelse med hinder effter deris troloffuelse: Da bede wj eder och wille, attj denne sags leilighed aff hoes føyede Documenter flichtelig forfarer, och derwdinden oß Elschelig Her Christoffer Wrnne till Aßmarch, Rider, vor mand, Raad, Stattholder vdj wortt Rige Norge och Embidtzmand paa wortt Slott Aggershus, eders betenckende meddeller. Dermed scheer wor Wilge. Befallendes eder Gud. Schriffuitt paa wor gaard vdj Ottense den 9 Septemb. 1638.

Wnder wort Zignet.
Christian.

Udskrift: Oß Elsch. Hæderlige och Hoylerde Rectorj och menighe professoribus udj Uniuersitetet wdj wor Kiøbsted Kiøbennhauffnn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 25 Sept. 1638.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 183.

Professorerne fraraadede i deres Betænkning Opløsningen af Trolovelsen, men mente, at vedkommende burde straffes for deres letfærdige og forargelige Liv og Levned og for «de ublulige og uforskammede Skandskrifter» (Konsist. Kopibog III, 317—8).

128.

1638, September. Forpligtelse til Universitetet, udstedt af Christoffer Hansen ved hans Kaldelse til Sognepræst i Ledøje og Smørum.

Jeg Christoffer Hansen kjendes med dette mit aabne Brev, at efterdi hæderlige og højlærde Mænd, Rector, Doctores og menige Professores udj Kjøbenhavns Universitet, haver udvalgt, kaldet og stadfæstet mig til en Sognepræst udi Smørum og Ledøv Sogne udi sl. Her Otte Hansens Sted, da haver jeg lovet og tilsagt, og nu med dette mit aabne Brev lover og tilsiger dennem, at jeg, foruden Sygdom og Alderdom kommer mig paa, udi egen Person med al Flid skal prædike og lære det hellige Evangelium foruden al Forsømmelse. Desligeste ogsaa retteligen handle og tractere de højværdige Sacramenter, og gjøre Almuen al anden Tjeneste inden og uden Kirken, som en Sognepræst

med Rette er Almuen pligtig efter Ordinansens Lydelse, saa der ingen skal have mig skjellig at beskylde enten udi Levned eller Lærdom udi nogen Maade. Desligeste skal jeg residere udi Ledøv Præstegaard og den bygge og forbedre og holde ved god Hævd og Bygning, og give til Rectori Universitatis den vanlige Pens aarligen udi «Laue Tiide» og give Domino Episcopo hans aarlig Cathedraticum, saa og yde til for^ne^ Universitet den sædvanlige Pension og Afgift, som er 2 Pund Rug, 2 Pund Byg, 20 Lam, 20 Gjæs aarlig til gode Rede; og intet befatte mig med den Kirketiende, som min sl. Formand for sin Person hans Livstid, efter hans Obligation, var undt og bevilget udi Smørum Ovre af den Gaard, Mats Jensen beboede. Og dersom jeg findes at gjøre noget mod disse for^ne^ Artikler og Vilkaar, da skal mit Collationsbrev forbrudt være, og de højlærde udi Universitetet skal da strax have Fuldmagt foruden al Gjensigelse at indsætte en anden lærd og from Dannemand udi min Sted (etc.). Skrevet i Kjøbenhavn den . . September 1638.

Konsistoriets Kopibog III, 314—5, hvor ogsaa Kaldsbrevet (udateret) er indført.

129.

1638, 1. Oktober. Kgl. Befaling til Rektor og Professorer om at tilfredsstille en Græker, der opholdt sig i Kjøbenhavn, for en græsk Katekismus, han havde ladet trykke.

Christian den fierde, med Gudtz Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gotis Konning.

Wor sønderligh Gunst tillforn. Wider, efftersom for oß wnderdanigst ehr forberettet, huorlediß I schall haffue tilbragt en Græker der paa Universitetet vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn at lade tryche en Grædsche Catechismum, Och nu den ehr forferdigit, at I da hannem Indtedt wide til Willie, da ehrachte Wj billigt, saa och beder eder och wille, at I hannem der for tilbørligen contenterer. Der med schier wor Wilge. Befallindis Eder Gud. Skreffuet wdi wor Befestning Glychstad den 1 Octobr. Anno 1638.

Wnder wort Zignet.

Christian.

Udskrift: Oß Elsch. hederlig och høylerde Rectorj och menige Professoribus wdj Uniuersitetet wdj wor kiøbsted Kiøbenhaffnn.

Paategnet: Lest den 18 Oct. 1638.

Original i Konsistoriets Arkiv.

130.

1639, 3. Februar. Forholdsregler med Hensyn til Theologer, der fik det kgl. Rejsestipendium.

Christian den Fierde, med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlige Gunst thillfornn. Wider, efftersom wi naadigst forfarer, att de Studenter, som woris Stipendium Theologicum bekommer, iche med den flid sig giffuer paa Studium Theologicum, som de burde med Gudz hielp att

giøre, mens en deell sig meere befliter paa Lingvas och anded, och dermed mesten deris gansche thid bortdriffuer, en deell och sielff mehr peregrinerer end studere, eller och giffue sig wdi thieniste hos Adells børn och thager dennem at peregrinere med; huor offuer woris bemelte stipendia iche naar Fundationens intention. Da befalle wi eder hermed aluorligen och wille, att i haffuer indseende, som i for Gud allermechtigste och oß achter i sin thid at suare, at med samme stipendiarer forholdis, som her effter formeldis. For ded første schall ingen der till admitteris, wden hand først aff eder offuerhørt och befunden er, at wehre aff it schicheligtt och gudfrychtigt leffnitz forhold. Dernest at wehre well funderit wdj den samme woris christelig Kirchis Religion och Anno 1530 wforandrede Außburgische Confession. Och for ded thredie at hand och well haffuer studeret hans Fundamenta Theologiæ, och er well verseret i Bibelen och Locis communibus. Saa frembtt och ingen sig saa forfremmedt och qvalificeret angiffuer, da schulle i selff med all flid forfahre om de beste ingeniis, som paa Vniversitetet och i Scholetienisten enten inden eller wden landz ere, och dennem manuducere och præparere, saa de nest Gudz hielp med ære samme Stipendia kunde anamme. Saa frembt och de Personer haffuis, som allerede formodis at schulle bekomme fornemme gaffuer paa Predichestolen, er dedt saa viidt ditz bedre. Naar de nu ere saaledis examineret och befunden, saa och haffuer disputerit pro stipendio (efftersom aff oß allerede anordnet er) och haffue nu der offuer erlanget samme stipendia, da schulle de strax begiffue sig wdaff landet thill ded Vniversitet, som dennem aff eder och eders effterkommere forelagt worder, nemblig huor Studia Theologica mest florerer, mindst corruption, och fleste retsindige Lærere wdj Thydskland findis. Dersom dennem ochsaa aff wichtige Aarsager beuilgis at begiffue sig en thidlang thill noged anded Vniversitet wden Thydskland, atj da ere foruissede, at de saa grundede och sindede ere, at de iche aff nogen fremmed Religion och wretsindige Lærere sig lader forføre. Herforuden schulle de iche maa thage nogen wd med sig enten adel eller w-adel, som de schulle læse for eller haffue nogen wmage med, paa ded de ditz bedre kand wahre deris egne studia. For ded sidste schulle de iche begiffue dem paa peregrineren eller omløben, medens bliffue stille (med mindre smitsom Siugdom eller Krig paa de steder kommer) wdj deris studiis och de aff eder thillforordnede Academier, indtill de enten hiemforloffuis, eller thill nogen louglig kalld hiemfodris. Dog saa frembtt defect och mangell bliffuer paa en fornemme Hebræo och dend well verserit er in Lingvis Orientalibus, da maa och wndertiden it aff samme stipendiis brugis dertill, dog at samme person thillige sig paa Studium Theologicum och begiffuer. Huilched forbemelte I well och idelige haffuer at achte. Dermed scheer wor willie. Befallendis eder Gud. Schreffuit paa wort Slott Hadersleff den 3 Februarii Anno 1639.

Wnder wort Zignet.
Christian.

Afskrift i Protokollen over Stipendiarii Regii i Konsist. Arkiv, Nr. 39. Af Sjæl. Tegn. XXVI, Fol. 401, ses, at Brevet var stilet til Bispen og Professorerne.

131.

1639, 5. Februar. Kongen anbefaler Bertel Vichmand, der vilde lægge sig efter Mathematik, til Nydelse af det kgl. Rejsestipendium.

Christian den fierde, med Gudz Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning etc.

Wor synderlig gunst tilforn. Efftersom os elsch. Karen affgangne Bertel Vichmans effterleffuersche wnderdanigst foregiffuer en hindis søn wed Naffn Bertel Vichmand at haffue temelige inclination och begyndelse in studio mathematico, som hand gierne haffde lyst till at continuere, dersom hand ellers haffde formuen det at fortsette, wnderdanigst derfore begierendis, wi naadigst wille beuilge hannem woris Stipendium, som en del Studentere pleyer at bekomme til dieris Studerings fortplantelse, huormed hand samme sit Studium wdenlandz widere kunde forthielpe: da effterdj de, som samme Stipendium aspirerer, først derfore schall disputere, ere wi naadigst tilfredtz, atj forne Bertel Vichmand maa lade komme till Disputatz, och wille wy, atj siden eder imod os schall erklere, om hand aff eder kiendis døchtig, och ellers goed forhaabning om hannem fattis, sampt och iche for mange exspectanter ere, som tilsaun paa samme Stipendio haffuer, och siden eders erklering vdj woris Cancelie indschicher, huorpaa widere resolution schall følge. Dermed scheer wor wille. Befallendis eder Gud. Schreffuet paa wort Slott Hadersleffhus den 5 Februarij Anno 1639.

Wnder wortt Zignett.
Christian.

Udskrift: Os elschelig, hederlige och høylerde Rectori och menige Professoribus wdj Vniversitetet wdj wor kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 28 Febr. 1639.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 38.

132.

1639, 22. Februar. Kgl. Befaling om at Universitetets Bønder skulle deltage i Anlægget af en ny Landevej mellem Roskilde og Harrested.

Christian den fierde, med Gudz Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Konning.

Wor synderlig gunst tilforn. Wider, at efftersom wi Naadigst haffuer befallett en ny Wey mellomb Roschild och Harested at lade forferdige: Da bede wi eder och Naadigst begiere, atj wille lade eders bønder age Steen och Sand med andet mere der till hørende, naar de derom tilsigendes worder, och ellers hielpe till Weyen at forferdige. Huormed oß schier synderlig til wille. Befallendis Eder Gud. Schreffuett paa wortt Slott Kiøbenhaffn den 22 Februarij 1639.

Wnder wortt Zignett.
Christian.

Udskrift: Oß Elschelige Hederlige och Høylerde Rectori och menige Professoribus wdj Vniversitetet wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 23 Febr. 1639.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 145.

Sammesteds findes en Skrivelse af 18. Januar 1639 fra Sivert Urne, Lensmand paa Roskildegaard, til Universitetet om at tilholde dets Tjenere uopholdelig at forfærdige deres Anpart af Landevejen fra Roskilde til Ringsted, hvorved de hidtil havde vægret sig. (Af dette og flere andre Breve ses, at de kgl. Lensmænd ofte tilsagde Universitetets Bønder til Arbejde, inden der var udgaaet speciel kgl. Befaling til Rektor og Professorer derom; men Universitetet holdt med stor Sejghed paa, at det vilde først have særlig kgl. Befaling, for selv at kunne tilsige sine Tjenere. Resultatet blev faktisk det samme, nemlig at Bønderne maatte gjøre de forlangte Arbejder, men Universitetets Privilegier bleve dog formelt opretholdte.)

133.

1639, 14. Marts. Kongebrev til Universitetet om at M. Christian Stovgaard og Christoffer Munthe skulde disputere for to ledige Professorater.

Christian denn Fierde, med Gudts Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Konning.

Wor Synderlige Gunst Tilforn. Efftersom Wi naadigst for gaat haffue anßeet, at Magister Christianus Stowgardt disputerer for denn vaccerende Eloquentiæ profession at bekomme: i lige maade Oß Elschel. M. Ludwig Myntis Søn, som er Conrector herudj Scholen, for den vaccerende Poëseos profession: Da bede wi Eder och Naadigst wille, att i dennom herom woris naadigste willie lader forstendige. Dermed scheer wor wilge. Befallendis Eder Gud. Schreffuidt paa wort Slott Kiøbenhaffn denn 14 Martij Anno 1639.

Wnder wort Zignett.

Christian.

Udskrift: Oß Elschel. hæderlige och høylerde Rectori & Professoribus udi wor Universitet udj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 29 Maij 1639.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

134.

1639, 24. Marts. Brev fra den vikarierende Biskop i Christiania, Olaus Boetius, til M. Jakob Fincke, det filosofiske Fakultets Dekanus, om Indbydelsen til Magisterpromotionen m. m.

Salutem et officia humilime parata.

Literas clariss. et spectabilis Dñj Decani accepi 19 Febr. datas Hafn. 30 Decembris elapsi Anni 1638 (postqvam in vivis esse desiit clariss. et excellentiss. vir beatæ recordationis M. Nic. Sim. Glostrup, Superintendens Asloensis et Hammarensis diæceseos qvondam vigilantissimus) simulac programmata ali-

qvot invitatoria ad summos in Philos. honores; qvorum unum Conrectori nostro Dño Jesseno Matthiæ, qvi periculoso morbo jam decumbit graviter; qvi, si convaluerit, nullus dubitet spect. Dñs Decanus, qvin ex promissis Magn. Senatus Acad. censuræ brevi se submittat. Ex mandato etiam perillustris Dñi Proregis nostri, alterum eruditiss. viro juveni Dño Benedicto Frisio erogavi, qvi hasce meas clar. tuæ reddit literas; hic aliqvandiu operam suam Generoso Dño Proregi in liberis ejus erudiendis locavit, vir juvenis egregius, qvocum transmitto sex Vallenses imperialis monetæ a totidem eruditis viris collectos, annuo spacio ordinatis in hac Diæcesi, cum catalogo; obnixe petens, velit spectabilis Dñus Decanus relictæ viduæ defuncti dñj Superintendentis, Annæ Andreæ filiæ, cautionem remittere. Bene et feliciter valeat spectab. Dñus Decanus, Deo ter optimo commendatus unice. Christianiæ Nortmannorum dabam 24 Martij 1639.

S. Dn. D.
a. m.
Olaus Boetius.

Udskrift: Clariss. et doctiss. viro Dño Mag. Jacobo Finchio, facultatis Philos. decano spectabili, Reg. Ac. Hafn. Physices Prof. p. solertiss., fautori plurimum colendo.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 84. Under 24. Maj 1639 blev Mester Oluf Boesen beskikket til Biskop i Christiania (Norske Rigsregistranter VII, 548).

135.

1639, 14. Maj. Kgl. Bestalling for Dr. Simon Pauli som Professor Anatomiæ, Chirurgiæ og Botanices.

Wy Christian den fierde, med Gudz Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Koning, Hertug udj Slesuig, Holsten, Stormaren och Dytmerschen, Greffue i Aaldenborg och Dellmenhorst, Giøre alle witterligt, at efftersom wy naadigst haffuer antaget och bestillet, och nu met dette wort obne breff antage och bestille oß Elschelig Doctor Simon Pavli for at were Professor Anatomiæ, Chirurgiæ och Botanices wdj wort Universitet udj wor kiøbstedt Kiøbenhaffn, saa och hannem naadigst beuilget at maae, naar nogen pladtz vaccerer, pro cathedra med andre, som sig der thill offererer, disputere, da haffuer wy for slig hans wnderdanigst, flittig och thro thieniste, som hand os och wore Riger thilsagt haffuer, och wy oß och aff hannem formoder, naadigst beuilget at wille lade giffue hannem aarligen thoe hundrede Rixdlr., meden och all den stund hand samme anbetroede Professioner betiener, och indtil hand anden befordring bekommer, och schall samme hans besolding begynde och andgaa fra dette wort breffs dato, och siden saaledes Aar fra Aar forfølges, imedlertid hand for^ne^ Professioner beholder och thill anden indkomme iche ehr befordrit. Thj bede wy och biude wore Renttemestere, de som nu ehre eller her effter kommendis worder, attj paa wore weigne for^ne^ Doctor Simon Pavli aff wort Renterij for^ne^ Aars besolding fornøyer och betaler, efftersom forschreffuitt staar, ey giørendis

hannem forhindring derpaa i nogen maade. Giffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn den 14 Maji Anno 1639.

Wnder wortt Zignett.
Christian.

Dette ehr en richtig Copie udaff Doctoris Simonis Pavli Bestalnings breff.
Qvod testor Ericus Olaj mpp.

Af Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

136.

1639, 29. Maj. Kongen begjærer, at Universitetet vilde kalde M. Vichmand Hasebart til Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn.

Christian den Fierde, med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Konning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Wider, efftersom Vniversitetetz Kierche her i wor Kiøbsted Kiøbenhaffn nu leddig er, och wi gierne saa en person dertill att haffue (sic), huis gaffuer saauell som schichelig liff och leffnet oß er beuist: daa bede wi eder och naadigst begiere, at I oß elsch[e] Mester Wichmand Hasenbard[1], forrige Sogneprest till St. Hans Kierche i wor Kiøbsted Odense, till for[ne] Kierche her i wort Vniversitet forfremmer, dog at alting med bøn och Guds paakaldelse skicheligen och effter Ordinantzen tilgaar. Dermed scheer oß till willie. Befalendis eder Gud. Skreffuett paa wort Slott Kiøbenhaffn den 29 Maij 1639.

Wnder wort Zignett.
Christian.

Udskrift: Oß elsch. hederlige och høylerde Rectori och menige Professoribus wdj Vniuersitetitt her vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest den 8 Junii 1639 paa Consistorio.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 166.

I Konsistoriets Kopibog III, 383 findes indført M. Vichmand Hasebarts Revers, udstedt til Universitetet ved hans Kaldelse til Sognepræst ved Frue Kirke, dat. 17. Juli 1639.

137.

1639, 7. Juni. Kongebrev, hvorved det tilsiges Universitetet, at den Hjælp, det havde ydet til Rigets Fornødenhed og Defension, ikke skulde regnes for nogen Pligt eller Debitum, og ingen saadan Hjælp senere forlanges.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1221, 4to.

[1] Om Vichmand Hasebard findes Oplysninger, deriblandt originale Breve, i Kgl. Bibl., Langebeks Excerpter 255. Jvfr. Ny kirkehist. Saml. II, 524. Suhms Saml. I, 3, 144. II, 3, 55. S. Birket Smith, Leonore Christine Grevinde Ulfeldts Hist. I, 20 ff.

138.

1639, 9. Juni. Kongen beskikker M. Niels Povlsen (Scandorf), Sognepræst ved Frue Kirke, og M. Laurits (Mortensen Scavenius), Sognepræst ved S. Nicolai Kirke, til Professorer i Theologien ved Universitetet.

Christian den fierde, med Gudtz Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlig gunst tilforn. Wider, at efftersom wi naadigst erfare, twende pladtzer i den Theologische Facultet wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn att vaccere, och wi nu naadigst till samme vaccerende Professioner haffuer antaget oß Elsch. M. Niels Poffuelsen, Sogneprest till wor Frue Kierche, och M. Lauridtz, Sogneprest till St. Nicolai sammestedtz, da bede wi eder och naadigst wille, at de strax annammes och i samme Professioner indtræde. Dermed scheer wor willie. Befallendis eder Gud. Schreffuet paa wort slot Kiøbenhaffn den 9 Junij 1639.

Wnder wort Zignet.
Christian.

Udskrift: Oß Elschel. Hederlig och Høylerdt Rectorj och menige Professoribus wdi Vniuersitetet wdi wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 10 Jun. 1639.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

139.

1639, 17. Oktober. Kongen paalægger Universitetet at stede D. Simon Pauli til den ham tildelte Profession (se Nr. 135).

Christian den fierde, med Gudz Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Koning.

Wor synderlige gunst thilfornn. Efftersom wj for nogen thid siden haffuer bestillet Oß Elsch. Doctor Simon Pauly for att were professor Anatomiæ, Chirurgiæ och Botanices wdj Vniversitetet wdj wor kiøbsted Kiøbenhaffn, da bede wj eder och naadigst ville, attj hannom thill samme profession steder. Dermed scher wor willge. Befallendes eder Gud. Schreffuet paa wort Slot Kiøbenhaffn den 17 Octobris Anno 1639.

Wnder wort Zignet.
Christian.

Udskrift: Oß Elsch. Hederlig och høylerd. Rectori och meenige Professoribus wdj Vniversitetet her wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 21 Oct. 1639.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

140.

1640, 13. Cal. Jan. Tre Studenter, Christiernus Severini Alburgensis, Laurentius Christierni Tist(adiensis) og Johannes Laurentii Horsnensis, som

imod kongeligt Forbud havde deponeret i Rostock, ansøge Kjøbenhavns Universitets Rektor om, at de maatte blive stedte til den Examen depositionis, der i tilstundende Foraar skulde holdes i Kjøbenhavn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 194. Af en Paategning ses, at Ansøgningen er bleven bevilliget.

141.

1640, 16. Juni. Professor Oluf Worm skriver til M. Ambrosius Rhodius i Christiania og vægrer sig paa Grund af Sygdom og Forretninger ved at varetage hans Interesser i Skiftet efter hans Svigerfader[1].

S. P. Clarissime Dñe M. Rhodi, amice dilecte.

Æger et lecto affixus tuas accepi, quibus in herciscunda hæreditate vices tuas sustinere ut velim, expetis. Verum hac in re quo minus tibi gratificari valeam, quam plurima sunt, quæ impediunt. Præterquam enim quod indies mole praxeos (per valetudinem ubi licet) obruar adeo, ut vix mihi otium sit iis vacandi, quibus in Academia destinatus sum: imparem me huic negotio agnosco. Variis controversiis obnoxiam futuram hanc rem cum prævideam, quomodo ego rerum omnium ignarus et imperitus inde me expediverim? Accedit, quod in nuptiis filiæ meæ adornandis totus jam sim, debilis licet, et a febri maligna, cum qua aliquamdiu sum conflictatus, pene enervatus. Si igitur rebus tuis bene consultum cupis, ne detrimenti quid ad te redundet, alium in talibus magis versatum ut eligas svadeo. Mihi certe impossibile est iis vacare. Si in aliis tibi gratificari valeam, paratum habebis. Vale. Hafnia 16 Jun. 1640.

T. Olaus Worm. D. mpp.

Af følgende Breve fremgaar, at Worm dog senere maa være gaaet ind paa at efterkomme Rhodius's Anmodning.

a.

S. P. Clarissime Rhodi.

Binas præterita hyeme ad te dedi literas, quibus, quid tuo nomine in hæreditatis diribitione acceperim, significavi, simulque ut bonæ fidei hominem designares, cui hoc ad te deferendum crederem, quique tuo nomine mihi caveret, rogavi[2]. Sed ex eo nihil tuli responsi. Tertio jam idem repeto, atque una indico reliquisse uxoris tuæ matrem quisquilias quasdam ligneas et ferreas, quas commode transferre non potuit, inter liberos distribuendas, ex quibus tantum tibi obtigit, quantum $18^1/_2$ daleris vulgaris monetæ æstimatum et venditum, quod tibi quoque servo. Obiit præterea nuper in Ditmarsia uxoris tuæ soror, ex cujus sorte tibi quoque portio debetur, ubi divisa fuerit. Quid fieri de singulis velis prima data commoditate exspecto. V. Dabam festinus Hafniæ 18 Martii 1641.

T. Olaus Worm D. mpp.

---

[1] Dr. med. *Frederik Severinius* («Søffverin»), der 17. Novbr. 1616 havde faaet kgl. Privilegium som Læge i Flensborg, men siden 1621 praktiserede i Kjøbenhavn, og «som for den grasserende Pestilenses Skyld herudi Kjøbenhavn med Hustru og Børn var forrejst hen udi Ditmarsken til sin Hustrues Fader, hvor han og døde» (1637), efterlod fem Døtre: Anne (gift med M. Ambrosius Rhodius, Professor ved Gymnasiet i Christiania), Geske (senere gift med M. David Christensen, Præst i Helsingør), Drude, Sofie og Margrethe. Skiftet efter Dr. Frederik Severinius, i Anledning af hvilket Rhodius paakaldte Worms Bistand, sluttedes 1. Oktb. 1640.

[1] Et af disse Breve, dat. 30. Dcbr. 1640, findes trykt i Wormii Epistolæ, p. 777.

b.

S. P. Clarissime et Experientissime vir, Affinis et amice dilecte.

Pro eleganti mihi transmisso carmine gratias ago magnas etc.[1] Cautionem de accepta hæreditate cur differas, intelligere nequeo; siquidem omnia, quæ tuo nomine accepi, bona fide tibi tradita sint. Mortales sumus omnes, si humanitus nobis quippiam contigeret, quo in loco essent hæredes nostri? Candide inter nos omnia ut agantur necessum est. Quod si socrus tua nunquam sortem residuam ex obitu filiæ partiri vellet, egone hanc luerem culpam? Quod hactenus factum, sponte mea et bona fide præstiti; ad id, quod restat, non sum obligatus. Fac igitur inter bonos bene ut agatur[2]. Vale. Hafniæ 24 Januar. Anni 1642, quem tibi cum tuis prosperum ac felicem cupio.

T. Olaus Worm D. mpp.

Mitto disputationis anniversariæ
exemplum, quod boni consulas.

De tre ovenstaaende Breve bleve mange Aar senere fremlagte som Indlæg i en vidtløftig Sag, som M. Ambr. Rhodius 1658—59 havde for Konsistorium med M. Erik Olufsen Torm, der havde været Formynder for Dr. Frederik Severinius's yngste Datter, Margrethe Frederiksdatter. Sagen gik Rhodius imod, og hans Krav bleve afviste (Konsistoriets Kopibog 1656—63, Fol. 187—94 og 199—220).

142.

1640, 3. August. «Stefning meddelt M. Oluf Focha, Superintendent paa Gulland, till Hans Feldermand anlangendes naagle vnyttige Ord, som hand hannem skulde haffue giffuet.»

Rector oc Professores udi Kiøbenhaffns Universitet helse Eder Hans Feldermand, nu værendis paa Gulland. Wider, at for oß berettet haffuer Hæderlig oc Høylerd Mand M. Oluf Focha, Superintendent paa Gulland, sig at haffue tiltale til Eder, naagle wnyttige Ord anlangendis, som I hannem i Steenkummel Præstegaard udi Tredings Provistes Nerværelse, den 10 Maij, der hand Eder paa sit Embedes Vegne med tilbørlige Ord, for huis, baade udi Eders Prædicken, den dag udi Steenkummel Kircke hafft, saa oc udi Eders forrige leffnet straffeligt være kunde, straffede, giffuet haffuer, oc synderlig fordi I hannom mundtligen tilsagde, at hand vilde ingen Gullandsbørn vel: huilcke Ord hand formener Eder, som de der baade hans Person saa vel som hans Embede meget for nær tald ere, enten at skal bevise, eller oc derfor at lide effter Loven. Thi steffne vi Eder i rette at møde for oß paa vort Consistorio den 14 Octobris nu førstkommendis, oc da i denne Sag at vndgielde hues lov oc ret kand medføre. Datum Kiøbenhaffn 1640 den 3 Augusti.

Sub Officii nostri sigillo.

Konsistoriets Kopibog III, 444.

---

[1] Se Wormii Epistolæ p. 779, hvor Begyndelsen af Brevet findes, medens følgende Slutning mangler.

[2] Følgende Billet fra Rhodius til Worm findes: Cautionem de hæreditate accepta scribam T. Exc. peracta distributione bonorum. quæ ex morte sororis ad nos perveniunt, gratitudinis non ero immemor. Vale et fave T. Excell. observantiss.

M. Ambrosius Rhodius.

143.

1640, 7. August. Kong. Maj.s Stevning til næste Herredag over Universitetet, forhvervet af Hans Waltersen i Malmø, angaaende en Dom, Konsistorium havde afsagt i en Sag mellem ham og Studenten Mogens Hansen om et Sejerværk, som havde tilhørt afg. M. Niels Hjort udi Lyndby (i Skaane).

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 186.

Vedlagt er Kopi af en Skrivelse fra Rektor og Professorer (dat. 30. Sept. 1641) til den udvalgte Prins og Danmarks Riges Raad, hvori Hans Waltersens Ankeposter imødegaas. Skrivelsen slutter: «Efter hvilken Lejlighed vi formene os højligen af hannem at være injurieret, og ikkun en unødig Trætte, som os paaføres: for hvilken vi ikke alleneste forhaabes kvit og fri at blive, men hannem ogsaa for saadan Rettens Foragt billigen at straffes, og os en billig Kost og Tæring efter Recessen at erstattes.»

144.

1640, 1. September. Kongen tillader, at Frederik Andersen maatte rejse ud som Hovmester uden derfor at tabe Retten til sin Professorplads.

Christian den Fierde, med Guds naade Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Konning.

Wor synderlig gunst tilforne. Efftersom Oß Elsk. Fru Jutte Brock, affgangne Her Jørgen Skiels Effterleffuerske, vnderdanigst haffuer ladet oß anmode, vi naadigst ville bevilge Oß Elsk. Frederic Andersøn at maa reise ud aff Landet med en hendis Søn, da ere vi naadigst tilfreds, at for^ne^ Frederic Andersøn maa med hendis Søn begiffue sig ud aff Landet, oc dog siden nyde den Profession, som hand paa Academiet er kaldet til. Dermed etc. Skreffuit i vor Befestning Glückstad den 1 Sept. A°. 1640.

Wnder vort Signet.

Christian.

Udskrift: Oß Elsk. Hederlig oc Høylerd Mand Doct. Jesper Brochman, Superintendent offuer Sielands Stift.

Konsistoriets Kopibog III, 450.

145.

1640, 15. Oktober. Kongen tilsiger Jørgen From den første mathematiske Profession, der blev ledig ved Universitetet.

Wi Christian den fierde etc. Giøre alle vitterligt, at vi naadigst have bevilget oc tillat, oc nu hermed bevilge oc tillade oß elsk. hæderlig oc vellerd Jørgen Fromb at maa bekomme den første Mathematiske Profession, som her udi Academiet ledig bliffuer. Thi bede vi oc befale Professorerne udi for^ne^ Universitet, at naar nogen Mathematiske Profession ledig vorder, I da lader for^ne^ Jørgen Fromb den bekomme, ey giørendis hannem forhindring derpaa udi naagen maade, under vor hyllest oc naade. Giffuet paa vort Slot Kiøbenhaffn den 15 Octob. A°. 1640.

Wnder wort Signet.

Christian.

Konsistoriets Kopibog III, 451.

146.

1640, 21. December. Formstikker Hans Andreas Greys's Forpligtelse til Universitetet ved Overtagelsen af sin Bestilling.

Jeg Hans Andres Grijß kiendis oc giør hermed vitterligt for alle, at efftersom de hæderlige oc høilerde Mend, Rector oc Professores i det kongelige Kiøbenhaffns Universitet, mig haffuer antaget udi deres bestilning for en Formsticker, oc mig til min vnderholdning forlenet med det Vicarie, som kaldes Altare Johannis Euangeliste in Sacello Regio i Roskilde, det at bruge oc deraff at oppebære al dets tilliggende indkomst baade viße oc uviße intet undertagendis i nogen maader, saa loffuer oc forplicter Jeg mig hermed at wille skicke mig udi same bestilning, som en erlig oc fijn person vel eigner oc anstaar, oc altid findis lydig, flitig oc vindskibelig for Professorerne som for min rette Øffrighed, intet vbilligt værd begierendis for huis former de hos mig lader udgraffue, men endocsaa, dersom de bliffue til sinds at lade udj deris disputatzer eller andre smaa skriffter en figur, tre eller fire indsette, da dem saadanne til ville oc velbehag at udsticke uden nogen videre belønning. Imod huilcke puncter om Jeg mig moduilligen forseer, skal Jeg strax haffue min bestilling forbrut. Til ydermere vindisbyrd haffuer Jeg mit Signet her undertryckt oc det med egen hand vnderskreffuit. Kiøbenhaffn den 21 Decembris 1640.

Hanns Andreas Greyß
Eygen hanndt.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 198. (Kun Underskriften er egenhændig.) Professorernes Bestalling for ham, af samme Dag, findes i Konsist. Kopibog III, 469.

147.

1641, 26. Januar. Kgl. Stevning til Universitetet om at lade møde til næstkommende Herredag i Anledning af en Dom, afsagt paa Konsistorium d. 12 Decbr. 1640 i en Gjældssag mellem Peiter Vidow og Peiter Syllm af Hamborg, paa den ene, og hæderlig og vellærd Mand Jørgen Willemsøn, Medicum i Odense, paa den anden Side.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 186.

148.

1641, 30. Marts. Kansler Christen Thomesen irettesætter Professorerne, fordi de formentlig havde tilladt sig at dispensere fra en kgl. Forordning.

Min gandsche wenlig helsen altid forsendt med Gud wor Herre. Kierre Mester Christen, Gud were altid hos Eder och beware Eder fra alt ont. Giffuer Jeg Eder wenligen at wide, at her haffuer werit en Studiosus, kaldet til et Kald i Hagenskou Lehn, som haffuer exhiberet eet Testimonium Vniuersitatis, liudendis, at endog wed Kongel. Forordning war forbøden, at ingen nogen Præstekald schulle betiene, som iche haffde Contestationem donorum fra Professoribus, saa haffde di dog samme Person saadan sin forseelse efftergiffuen. Och effterdi der war tvist om kaldet, och sligt bleef Hans kongl. Maytt. til-

kiendegiffuet, haffuer Hans Maytt. sig høiligen forvndret, at nogen sig torde wnderstaa imod kongelig forordning nogit at dispensere, mig och befalet, at lade Professorerne wide, at di een anden gang schulle see sig bedre for, och iche saadant sig wnderstaa. I det ringest siunes mig, at det Testimonium war ilde stileret, och at det er best, at saadant en anden tid bliffuer bedre tagen i agt, huilchet Jeg Eder wenligen wille lade wide, och will hermed haffue Eder Gud befalet. Ex Kolding den 30 Martij 1641.

Ch. Thomesen mpp.

Udskrift: Hederlig och høilærd Mannd, Mester Christen Lombaard, Rector och Professor wdj Kiøbenhaffn, min synderlig gode Wen, wenligen.

Paategnet: Accepi 5 April vid Hans Vildfang.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 195.

149.

1641, 8. April. Biskop Peder Vinstrup tilskriver Universitetets Rektor, M. Christen Longomontanus, angaaende Studiiskatten af Skaane Stift.

In Nomine Jesu Salutem.

Clarissime vir, Dn. M. Chr. S. Longomontane, Rector p. t. Magnifice, optatum senii robur ac imminentem Eminentis muneris et oneris, qvam cupide anhelas, exodum gratulor. Qvia vero ἱμερόεντα ἔργα γάμοιο optare forte non licet, complusculos tamen annos γλυκερὸν φάος ἠελίοιο oculis ut usurpes, atqve sub luminibus cœlestibus terrestre Mathematicorum lumen ut sis qvam diutissime, ex animo precor.

Marsupium mitto uncialibus 383[1] onustum in usum Paschalis distributionis manu tua exenterandum. Pecunia enim est Academica anni præteriti, ex templis Scanicis collecta. Summæ incrementum nonnulli eqvidem summum et grave ducunt; Ego vero ne tantillum minui sinam. Superpondium vero ex Borringia, qvæ Universitati nihil pecuniæ ejus modi tribuit hactenus, ut accedat aliqvod, promissi memor totus annitar. Si enim præstare qvid ego potero vobis gratum et Academiæ vestræ conducibile, haud sane deerit voluntas. Efficiam fortassis, ut favorem vos vestrum, de qvo mihi dubitare nefas, in hominem non ingratum collocasse intelligatis. Collegas tuos omnes et singulos, olim et meos, mihi etiamnum amicissimos, salutatione venerare nomine meo officiorum plenissimâ. Jesus omnibus consiliis, studiis, atqve conatibus vestris, tam publicis qvam privatis, gratia sua adsit, et florem Academiæ vestræ, qvi ad oras etiam exteras longe se lateqve diffudit, qvam diutissime intemeratum conservet. Vale. Dabam Lundiæ 8 Aprilis Anno 1641.

T. ex animo T.
P. Winstrupius D.

Udskrift: Clarissimo Viro, Dn. M. Christiano Longomontano, Mathematico Europæi Orbis Primario et Celeberrimo, Professori in Regia Acad. Hafn. et Rectori p. t. Magnifico, Amico et Fautori honoratissimo.

[1] I Randen staar: (383 d. 2 ort 12 s. ut anno superiore).

Paategnet: D. Petrus Vinstrupius 13 Aprilis cum censu stud.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 84.

Sammesteds findes tvende danske Breve til Universitetets Rektor fra Biskop Peder P. Winstrup i Lund, i det første (dat. Lund 17. Juni 1638) lover han at indkræve Studiiskatten af Skaane Stift, ligesom hans Formand havde gjort, og sørge for, at den ikke sank ned under det hidtidige Beløb, 383 Rd. $2^1/_2$ Ort; ved det andet Brev (af 14. Febr. 1639) fremsender han dette Beløb.

150.

1641, 6. September. Salomon Sartors Regning over Papir til Sager, trykte for Universitetet.

Anno 1641 den 6 Septemb. bleff der trøckt Theses for de Herrn Professorn, som følger:

D. Niels Povelsens Theses $3^1/_2$ Arck, er for papiret	14	℔	» ß
Noch en Designation Lectionum	10	-	»
M. Johan Schwanings Theses, 4 Arck	16	-	» -
D. Olai Worms Theses, 3 Arck	12	-	» -
D. Johan. Reseni Theses, 3 Arck	12	-	» -
Rector Johan. Resenius lod hente 100 Leges Studiosorum . .	6	-	4 -
200 Leges endda bekommen	12	-	8 -
Noch for it programma, der til kom 10 Bøger papir	10	-	» -
D. Claus Blums Theses, 2 Arck	8	-	» -
Salarium 12 Richsdaler			
Summa: 28 Richsd. 4 ℔ 4 ß			

Dette Regenskab er mig til alt tack betald paa Vniversitetets vegne.

E. W. A
Salomon Sartor
B.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 198. Sammesteds findes ogsaa en Kvittering, udstedt af Salomon Sartor den 20. April 1642, for Betaling for Indbinding af endel Bøger for Universitetet.

151.

1641, 25. Oktober. Christian Ravius skriver fra London til Biskop Jesper Brochmand om sin Rejse i Orienten og om de af ham der erhvervede Haandskrifter.

Salutem plurimam et observantiam debitam. Admodum Reverendissime, Excellentissime ac Clarissime Brochmanne, Fautor Venerande. Constanti[no]poli cum hæreremus, in eo loco, ubi Christianæ religionis non tam suppressa, qvam sponte Græcorum malitia deficientia exercitia nostrum orbem chariorem reddunt, sæpius eqvidem in Daniam scripsimus, atqve aliqvot ad Te, plur. Rev. Pater, item ad illustrissimum Christianum Friis Cancellarium, item ad Clarissimum Andersonium, Arab: lingvæ Professorem Vestrum, Amicum meum, pro aliqvot desideratis Mss[tis] scripsi; 25to autem Maji iterum reliqvimus istam urbem et Smyrna 15to Julii, navi Anglica, discessimus. Inde in Hispaniam, inde Vectim[1]

[1] D. e. Wight.

Insulam d. 18 Octbr., ubi relicta navi, Londinum huc 21 Octobr. appuli, cum Arabe aliqvo Christiano, Halebi nato, lingvarum Persicæ, Arabicæ, Turcicæ et Syriacæ peritissimo. Attulimus pro Anglia trecenta Mssta et amplius, Græca, Ebraica, Syriaca, Arabica, Persica, Turcica, Armenicum et Russicum. Qvo meo servitio officioqve si uti voluisset Dania, neqve paucorum nummorum sumptibus aliqvi vestrum parcere voluissent, omnia vobis cessissent. Novi autem, Cancellarium Vestrum ἐν ἁγίοις non solum præf . . .[1] constituisse, sed et de libris Msstis coëmendis ordinasse, atqve (!) Vester Andersonius ita nihil ad aliqvot meas ex Oriente literas respondit. Promitto tamen sincere, si ducamini amore aliqvot Græcorum Arabicorumqve Msstorum, me procuraturum, ut ex iis, qvæ attuli, pro 300, 400 vel etiam 1000 Joachimicis aliqvot habeatis: aut, si rem mihi concredatis, et, pro honore Vestræ Patriæ, Academiæ, Professionis, pro amore Religionis Christianæ contra Mahummedanam, studiorumqve progressu, me necessariis, sicuti Angli fecêre, sumptibus provideritis, novo itinere, non pauciora Vobis minoraqve, qvam Magnæ huic Britanniæ, Deo duce, comite Virtute, afferam.

T. Rssimæ et Exc. Digtis Totus
Christianus Ravius.[2]

Londini d. 25 Octobr. 1641.

Afskrift i Kgl. Bibliothek, Gl. kgl. Saml. 3038, 4to.

(Fortsættes.)

[1] Her har Afskriveren ikke kunnet læse nogle Bogstaver.

[2] Var vistnok en Broder til Professor Johan Raue i Sorø, hvor han mulig ogsaa selv har opholdt sig en Tid som Hovmester for adelige Akademister.

Aktstykker til Universitetets Historie

i Tidsrummet 1621—60.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

(Fortsættelse.)

152.

1642, 11. Marts. «De Høylærde i Kiøbenhaffn finge breff den sidste beuilgede Contribution anlangendes.»

C. 4.

W. S. G. T. Wider, efftersom wore kiere troe Vndersaatter aff Adell til deris kiere Fædernelandß defension udj denne farlige och wiit udseende tiid och tilstand vnderdanigst haffuer for kort tiid forleden udj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn ved deriß aff huer prouintz deputerede beuilget, at wille endnu paa toe Aarß tiid udschriffue aff deriß egne bønder och tiennere, och dennem till

[1] Ebbe Andersen til Kogsbølle var Søn af Anders Eriksen (Ulfeld) og dennes første Frue Beate Eggertsdatter Strahlendorff. Han nævnes 1468 (Diplom. Chr. Imi 197), var 1482 Lensmand paa Kjærstrup (D. Mag. III. 43), beseglede Hyldingen 1487 (Hyld. 13, Huitf. 992), angives død 1501, men levede vist endnu 1502 (D. Mag. 4. II. 152). Hans Frue, Kirsten, Datter af Otte Bøistrup (om hvem se Danm. Adels Aarb. 1890, S. 147 f.), levede endnu 30. Mai 1505 (Nørre H., Aarhus Stift 29), men døde s. A. og ligger med sin Ægtefælle begravet i Kværndrup Kirke.

[2] Dette Len havde som bekjendt Hr. Eggert Frille. Ebbe Andersen efterfulgtes af sin Søn Anders.

[3] Fru Hebele Lydikesdatter førte i sit Vaaben en Figur, der ligner en Hankekande. Hendes Fader er ubekjendt, Moderen var Fru Elsebe Henriksdatter Daa, Søster til Roskilde Biskop Oluf Daa. Fru Hebele var før 1463 bleven Enke efter Ridderen Peder Eriksen (Gyldenstjerne) til Nybo og var 1471 Hofmesterinde hos Dronning Dorothea (Dipl. Chr. Imi 251).

Lantuærn lade exercere, saaoch, till Lunter och Krud til for^te^ folck at indkiøbe, at giffue otte schilling aff huer tønde hartkorn, och toe Slette Daler aff huer hundrede, nogen aff dennom paa Rente haffuer; Da effterdj alle wore Undersaatter, aff huad Stand och Condition de och erre, høyligen udj woris kiere Fædernelands Velstand, Conservation och Defension ere interesserit, tuiffle wi iche paa, I jo eder och goeduilligen schall lade befinde til samme brug saauell som Adelen at wille contribuere, bedendis eder derfore naad: at I med Doctoribus, Magistris och andre Lærde, sampt deris Encher, Werger och andre eders Suppositis handler, at de och aff huer tønde hartkorn, nogen aff dennom haffuer, wille i lige maade giffue viij ß, saa och toe Slette Daller aff huer hundrede, nogen enten hoes sig stillestaaendis eller paa Rente udstaaendis haffuer, huilchen hielp I siden til Landt-Commissarierne i wort Land Sielland til Pinsdag førstkommendis i det seniste med rigtig specificerede fortegnelse paa huer persoen och post i sær haffuer at tilstille. Wi wille eder enhuer for saadan eders goeduillig redebonhed moed Oß och eders Fædreneland med ald Kongelig Gunst och Naade igien vere beuogen. Befalendis eder Gud. Schreffuet Hafn. den 11. Martij 1642.

Sjællandske Tegnelser XXVII, 280.

Under 22. Juli 1642 udgik der et nyt Skattebrev til «de Høylærde», lydende paa 12 Skilling af hver Tønde Hartkorn og 1 Rdlr. af hvert Hundrede, nogen havde paa Rente. Pengene skulde betales til Jul førstkommende (Sjæl. Tegn. XXVII, 355—6).

153.

1642, Marts. «Professorum Supplicatz till Hans Kong. Mayst. om huor megit Studentere maa faa till borgs, saa well som om vnge Folck at holde aff wor Frue Kirckegaard vnder Predicken, derpaa at erlange Kongelig Forordning.»

Efftersom der befindis diß werr stor Vskickelighed, att baade Øell och Wijntappere och Andre her vdi Byen betroer Gott folckis Børn, som ere her in studijs, aff deris Vare for store Summer Pendinge, och siden tager Haandschrifft aff dennem, ligesom det skulle were laante pendinge, ja well endocsaa wnderstaa dennem at tage Haandschrifft och Gaffue breff paa Ære oc Redelighed aff saadanne vnge Mennischer paa adschillige Varer, mange Fauffne Wæd oc andet, Huorudoffuer Vngdommen forføris och forderffuis, oc deris Forældre kommer vdi stor wfornøden pengis wdgifft, Da ere Professores paa det vnderdaanigste begierendis, at derom maatte giøris en Kongelig Forordning, at ingen enten Øell eller Wijntappere, eller were sig huo de vere kunde, med mindre de aff Forældrene selff eller andre, som ere dem ellerß i Forældris Sted, haffue skrifftlig Befalning der paa, maa till saadanne vnge Personer for nogen Summa, som kand were offuer 10 Daller in specie, betroe eller tage haandschrifft, vden den aff enhuers private Præceptore her udi Universitetet bliffuer effter lowlig inqvisition till Vitterlighed vnderschreffuitt och approberedt. Och dersom saadanne vnge Personer nogen gield giøre eller

Haandschrifft wdgiffue paa rede, laante, eller udi andre maader fortærede penge, som icke findis approberede oc vnderschreffne, som forschreffuet staar, daa saadant her oc huer Steds for Dom och Rett machteløß at holdis oc kiendis effter denne Dag. Och de, saadanne Haandschriffter annammit haffuer, at lide Skade for Hiemgield. Men de, som dem vdgiffue, at straffis, som vedbør, med fengsell, relegation eller exclusion, effter forseelsens maade. Huor effter siden enhuer kunde haffue sig at rette och betimeligen for Skade, oc huiß derudaff vdi fremtiden kunde entstande, at tage vare: Anseendis alting herudi skeer Gud til Ære, oc den wbesindede Vngdom till gaffn oc beste.

Desligeste efftersom der befindis, at adschillig Vngdom, baade aff Kong. Mayst. Folckis oc andris børn oc tiunde, saa vel om Søndagen, som ellers andre Dage, naar tienisten er vdi Kircken, lade sig finde paa Vor Frue Kirckegaard, oc der med Legen, Stimen oc anden Wschickelighed forstyrrer tienisten vdi Kircken, och tør endochsaa vnderstaa dem at slage sig sammen, oc sette sig op imod dennem, som udi en god Meening ere forordnede at schulle holde saadanne schalcke aff Kirckegaarden vnder Prædicken, Da ere Professores iligemaade paa det vnderdanigste begierendis, at de maatte bekomme Hans Mayst. skrifftlig forordning, som kunde læsis aff Prædickestolen, at enhuer her vdi Byen, were sig enten Kong. Mayst. eller andre folck, schulle were fortenckt till at haffue Indseende med deris børn oc vnge folck, oc tilholde dennem, at de under Guds tieniste ey lade sig finde paa Kirckegaarden, men schickeligen indstille sig wdi Kircken, Guds hellige tieniste at ære, oc hans Vilje aff Ordet at lære, med mindre ey alleeniste de vnge schall reffsis, de mindre med Rijß oc Hug, de større med Halßjern oc anden Straff; men endochsaa Forældrene oc Hosbonderne selff wille tilbørligen straffis, om deris Wach[t]somhed oc Forsømmelse med deris Vngdom befindis. Och at dersom nogen, enten gammel eller vng, vere sig huo det vere kunde, vnderstaa sig saadanne Tienere der udi Forhindering at giøre, eller ocsaa dennem derfor at efftertrachte, da saadanne at straffis aff Øffrigheden, som wedbør, oc vere i Hans Mayst. Wnaade.

Konsistoriets Kopibog III (1632—46), 593—4. Det nærmest forudgaaende Brev i Kopibogen er dateret: 16. Marts 1642.

154.

1642, 25. Juli. «Breff till Mester Jacob Knudsøn, Rectorem Scholæ Arhusiensis, om at fremsende hereffter bedre oc dyctigere Disciple till Universitetet.»

Wenlig Hilsen med Gud forsendt och tacksigelse for bewijst gode. Kiere Mester Jacob Knudsøn, synderlig gode Ven. Efftersom aff Eders Skole nu nogle gange ere fremkomne till Examen depositionis Personer, som ere befundne at haffue giort icke saa god profect, som reqvireris baade in Artibus, saa well som in Lingvis, saa ville wi hermed haffue Eder wenligen advaret oc ombedet, at I her effter icke wilde forløffue saadanne Disciple fra Skolen oc commendere dem Academiet, førend de ere saa in Lingvis Græca et Latina,

Catechesi et Artibus exercerede, at de cum lavde kand reciperis in numerum studiosorum. Huilcket om I flitteligen i act tager, skeer dett, Kong. Mayst. Statuter at effterkomme, Eder selff till berømmelse, Eders Disciple till stor Nytte, woris Fæderneland till beste, oc oß till icke ringe glæde. Wi maatte ellers haffue Aarsage till en anden Gang at remittere Eders Disciple till Skolen igien, som de ere komne fra. Men wi tuiler intet paa, at I io herpaa raader bod, som Eders embede vdkreffuer, at saadant icke skeer tiere. Oc ville wi hermed haffue Eder Gud befalet. Aff Kiøbenhaffn den 25. Julij 1642.

Rector oc Professores.

NB. Dette Breff bleff oc skreffuet till Rectorem Scholæ Ripensis Johannem Mejerum.

Konsistoriets Kopibog III, 642—3.

155.

1642, 7. August. «Breff till Wendsel Rotkirck, Slotzherre paa Anderskou, om H. Jens Todbierg at lade sig være recommenderit till Sæby Præstekalds Annex.»

. . . . Giffue wi welb. Wendtzell Roedtkirck, voris tilforladende gode Ven, gandske venligen tilkiende, att efftersom hæderlig oc høylærd Mand M. Peder Kierull, Sognepræst till Sæbye, ved Døden er affgangen, saa haffue wi med Øffrigheds bevilning samtycht hæderlig oc vellerd Mand, Her Jens Todbierg, nederst Capelan till Vor Frue Kircke her i byen, at maa lade sig høre till samme Kald oc bestilling. Huorfor er till Eders Velb. wor gansche venlig begiering, at I for^ne^ Her Jens Todbierg paa det beste for vor Skyld wilde lade were Eder recommenderitt till annexen iligemaade[1]. For saadan Gunst baade hand oc wi altid schall findis tacknemmelige (etc.). Aff Kiøbenhaffn den 7. Avgusti 1642.

Eders altid beredvillige Venner

Rector oc Professores.

Erlig oc velb. Mand Wendtzell Rotkirck, Kong. Mayst. Befalings Mand paa Antuorskou och Korsør Slotte, vor synderlige tilforladendis gode Ven, gandsche venligen thilschreffuitt.

Konsistoriets Kopibog III, 643—4.

Sammesteds findes Universitetets Brev af samme Dag til Hr. Daniel Krop, Præst til Reerslev, Vice-Præpositus i Løve Herred, om at forestille og commendere Hr. Jens Todbjerg saa vel i Sæby som i Annexet, da han nu agtede sig derud for at lade sig høre af Menigheden. Endvidere findes her (S. 646—8) Universitetets Kaldsbrev for Hr. Jens Todbjerg som Sognepræst i Sæby, dat. 20. August 1642, samt dennes Revers til Universitetet af samme Dag.

[1] Til Annexet, Hallenslev, havde Universitetet ikke Patronatsret, men kun til Hovedsognet, Sæby.

156.

1642, 16. August. M. Hans Svaning, Provst paa Samsø, anmoder Professorerne om at approbere hans Chronologia Danica til Trykken.

Magnifice Dñe Rector,
Viri admodum Reverendi, Consultissimi, Experientissimi, Clarissimi et Excellentissimi, Patres Patriæ mitissimi, Professores Regij, et Præceptores mei humillimo obsequio colendi.

Vestro arbitrio quam edidi, A. C. 1634, de IV. Sacris Imperiis Historiam compendiariam adeo vobis postea placuisse ex humanissimis vestris litteris ad me missis lætus intellexi, ut spe bonâ et pio animo ad alia opuscula componenda accesserim. Ex iis castigatissimo vestro judicio modò committo Chronologiam Danicam, quæ tempora Regum Serenissimorum et quorundam in Dania Illustrium, equestris et sacri ordinis, virorum custodit, methodo novâ, memoriæque aptâ Dynastias et Æras nobiliores conservat; Res Ecclesiasticas et Politicas breviter indicat; nihil veritati et calculo probatorum Authorum, quorum scripta cum gratia et privilegio Serenissimæ Regiæ Majestatis publici juris facta sunt, quæque viritim hodie geruntur, adversum ulli obtrudit, et tanta humanitate singula aperit, ut nullius existimationem et famam convulneret: Eam itaque si publicâ luce dignam judicaveritis, non me solum, sed Reges potentissimos aliosque publici status tutores habetis debendi reos. Valete felicissime, Virorum Maximi, et Reipublicæ litterariæ bono oc studiorum meorum incremento diutissimè consenescite. In Insula Samo, die 16. Augusti A. Christi 1642.

Magnifico Dño Rectori
et Senatui Regio Academico
deditus ac devotus
Johannes Svaningius.

Afskrift i M. Hans Svanings Brevbog, Ny kgl. Saml. 2127. 4to.

157.

1643, 14. Januar. Albert Bartholin skriver fra Wittenberg til Biskop Jesper Brochmand.

Rediisse temporis vicem lætor, qvam in obeundis negotiis servare est solitus Nuncius ordinarius, Vir admodum Reverende, honorande, celebrande, Pater, Fautor et Promotor æviternum colende, eo mihi inprimis nomine gratulor, qvod, cum novissime datis a Reverenda Vra Excellția literis, debitis interdixerit gratiis viæ hoste undiqve obsessæ difficultas, iisdem tandem solvendis benevolentiam demereri Vestram liceat. Non ego de meo mihi ingenio atqve studio tantum mihi polliceri ausim, a qvo qvicqvam exeat tanto Viro dignum: cui vero affectui paterno omnia debere me lubens agnosco, beneficiis infinitis invitatus, eundem adhuc mihi bene cupere certus confido. Testantur id, præter benevolentiam multis declaratam officiis, literæ mihi datæ, qvæ spem fecerunt non exiguam futuræ promotionis. Qvis eram natus, ut orbitatis solatium in

tanti Viri dignitate et amore qværerem? fateor, parum mihi meisqve ex pristino rerum fastigio discessisse, si vel cogar cum Venusino vate canere:

Multis ille qvidem flebilis occidit,
Nulli flebilior, qvam mihi.

Sed qvis perennem sibi polliceri velit felicitatem, qvamdiu in humanis sumus? Deus ergo Opt. Maximus, qvi rebus humanis providus interest, ne omni destituamur ope, sortem crudelius aggravante fortuna, animum bonis ingeneravit, aliis ad benevolendum, ad promovendum aliis, nonnullis deniqve ad tuendum orbos. Benignam ergo mihi eo nomine duco fortunam, qvæ præ cæteris tanti Viri, Ecclesiæ Patris et studiorum Mæcenatis benignissimi, tutela et favore dignata est me. Tutorem ego Te fidelem agnosco et Patrem: cur non Promotorem? a qvo spiritus vitæ meæ unicus dependet. Sed qvid multis? cum debitas solvendo grates non sim. Conscius ergo infirmitatis, in id unice incumbam, ne, qvod mei est officii, deesse videar obseqvio, gratitudine aut observantia. Qvod reliqvum est, cum majora neqveam, Deo summo Patrem meum devenerandum prece commendabo assidua, ut, qvem hactenus custodierit, felici rerum successu et incolumitate florentem, columen Ecclesiæ et Reipublicæ literariæ lumen, eundem continuet salvum, et vitâ bene longâ donet, in qvo spes unica mea sita est. Id voveo, qvi Parentis Te loco æstimo, amo. In ipso epistolæ limine gratulatur mihi summo colendus loco Pater meus de confecto prospere itinere, qvod studiorum continuandorum gratia susceptum ad bonum reduxit eventum divina potestas. Locus, qvi antea freqventiam Studiosorum invitaverat, eosdem jam a se repellit; qvi multos discendi avidos detinuit ultra biennium, vel triennium, morum non dicam improbitate infectus gratiam veterem gloriamqve late diffusam tandem deposuit. In loco jam nihil reverentiæ, modestiæ nihil. Eo proh dolor! redierunt res Professorum, ut cogantur petulantiæ Studiosorum et male sanæ licentiæ, qvæ honestatis omnem excedit modum, justo plus dare. Difficultas temporis et belli gravitas Studiosis jam cum in Magistratus, inferioribus in superiores licentiam faciet; nescio enim, fasces num teneant Professores, an vero Studiosi. Vicem hanc eorum dolere non possum, cum ipsi in culpa sint, nimiæ eorum lasciviæ indulgendo, delictis impunitatem donando, imo in capita nostra qvosdam subornando, qvi nos proseqvantur, ut nulla amplius securitatis spes nobis sit reliqva. Sacra sine contumelia publica ingredi integrum non est. Collegiis excludunt publicisqve exercitiis terve qvaterve meum læserunt nomen, probe iis cognitum. Ecqvid sentimus in qvanto contemptu et invidia vivimus. Indignantur, qvam formam hominum habemus, qvam calcamus terram, vitam, si liceat, adimerent. Hic amor Professorum una cum Studiosis ergo nos Danos: hæc gratia est meriti. Perspecta nobis jam est Germana fides, sed minus germana. — De his scripsisse, sat est. Tertius jam est mensis, et qvod excurrit, ex qvo maturanti in patriam Capellæ Magistro Electoris, Cothurii exemplar integrum, ut spero, offerendum Excell^{tiæ} V^{ræ}, dedi. Operam mihi qvidem hanc addixit, intercessore M. Buchnero; vereor tamen, ne promissis dextre satis satisfecerit, cum certi nihil recognoverim. Nihil heic Vestræ eximiæ Dignitati, qvo gratificari qveam,

cognitu dignum occurrit, præterqvam qvod theses qvasdam de principio fidei contra Mazonium vel Beccmannum, Servestæ Superintendentem, qvæ sex hinc distat milliaria, conscripsit Dn. Jacobus Martini. Tela adversus eundem argumentationum torqvet Licentiatus qvidam Theologiæ, Scarphius, Vir profunde doctus, qvi easdem calamo conscriptas mihi ostendit. Gloriatur maxime, erroneum illud dogma primum se excogitasse, qvo arguere conatur, divinam carni Christi nullam communicatam esse gloriam: ratio ejus est, qvia Essentia divina est simplicissima et in se expers idiomatum, ergo alteri non potest communicare; sed venalis undiqve est controversia in Schola Calvinianorum. Hæc impræsentiarum scripta sufficiant, et manum de tabula. Prece claudam epistolam, vovens, ut servet Deus Patrem suspiciendum diu sanum atqve salvum et perpetuo rerum successu florentem, Ecclesiæ bono et emolumento, decurras annum hunc novum lætus! Vale et me amare perge!

Wittebergæ, die 14. Jan. 1643.

Albertus Bartholinus.

Afskrift i Kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 3038. 4to.

158.

1643, 11. December. «Breff till Nielß Bang Stipendiarium Regium nuwærendis i Holland, at hand sig skall forføye till et Lutherisk Universitet i Tydskland.»

Præstantissime Dñe Nicolae Bang.

Lectæ sunt in Consistorio, qvas ad Mfcum Academiæ nostræ Rectorem dedisti, admissaqve est juxta ab Illustmo Dño Cancellario atqve à Clmis Dñis Professoribus excusatio tua: qvi eapropter regium tibi stipendium porrò permittunt: eâ tamen lege ut ex præscripto fundationis studia tua qvam primum è Belgio in Germaniam, ad aliqvam ex Lutheranis Academijs transferas; atqve ut deinde ad proximum apud nos Magistrorum examen, quò titulo isto pro meritis unâ decorêre, adsis. Qvod per me tibi rescribi voluerunt, incolumitatem intereà et prosperum tibi in studijs progressum à Jova Opt. Max. precantes. Datum Hafniæ 3. Idus Decemb. Anni 1643.

Jussu Magnifici Rectoris et Professorum
Petrus Spormand,
Jur. Acad. Notarius.

Konsistoriets Kopibog III, 686.

159.

1644, 1. September. Om Afløsning af en Jordskyld, der hvilede paa tvende Professor-Residenser.

Jesper Rasmussen Brochmand, Superintendent i Sjælands Stift, Reinholt Hansen og Hans Nickelsen, ældste Borgmestere i Kjøbenhavn, Oluf Wind, Jens Schelderup og Anders Hansen, Sognepræster sammesteds, gjøre vitterligt, «at eftersom Universitetet i Kjøbenhavn har en Tid lang givet Jordskyld af den Gaard og derhos liggende Vaaning, som de af sl. Mester Hans

Staffensen, fordum Forstander paa Soer Kloster, til tvende Universitets-Residenser med Højøvrigheds Samtykke kjøbt haver, liggende i S. Pederstræde, sønden for Gaden, tvert over for den tydske Præsts Residens, og Universitetet begjærer samme Grund nu fri at kjøbe: da efterdi vi have kgl. Majestæts Tilladelse at maa sælge Ministerii Jörder og Grunde, naar derfor gives saa stor en Kapital, at Renten kan Jordskylden dobbelt opløbe, da har vi samtlig udi den Herres Jesu Navn solgt og afhændet, og nu sælger og afhænder til Universitetet al den Ministerii Jord og Grund, som bemeldte Universitets-Residens paa stander, af hvilken Grund gives aarlig 14 Mark danske, som er tilsammen dobbelt regnet 7 Slette Daler; og derfor erlægges 116 Slette Daler 42 Skilling 2 Alb., hvilke vi ogsaa paa Ministerii Vegne til Takke annammet og oppebaaret haver». Dat. Kjøbenhavn 1. September 1644.

Orig. paa Pergament med Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken 153.

Paa ovennævnte Ejendomme findes sammesteds en Række Adkomstbreve. De, som angaa den større Ejendom ud til S. Pederstræde, ere meddelte helt eller i Udtog i Kjøbenhavns Univ. Hist. 1537—1621 IV, 463—5. De, som angaa den tilgrændsende mindre Ejendom ud til Studiestræde, ere følgende:

1592, 25. Januar. Mads Pedersen, Borger i Kjøbenhavn, tilskjøder med sin Hustru, Marine Pedersdatters, Samtykke Biskop Peder Jensen Vinstrup sit Hus, Jord og Ejendom i Studiestræde, næst østen op til den Gaard, som tilhører M. Hans Thomesen Guldsmed, og vesten næst det Hus, Jens Dravanter ibor, som han i sin Tid havde kjøbt af Marine Hr. Laurits Jensens[1] Arvinger. «Dog med saadant Vilkaar, at han (Vinstrup) skal aarligen give den Afgift og Jordskyld deraf til den Prædikanter udi Kjøbenhavn, som nu er eller herefter bliver forlenet med Sancti Andreæ Apostoli Alters Vicarie i Vor Frue Kirke her sammesteds, eftersom Borgmesternes og Prædikanternes Brev derom formelder.»

1592, 8. Februar. Albert Albertsen og Oluf Mortensen, Borgmestere i Kjøbenhavn, Desiderius Foss, Jon Jakobsen Coronensis og Jens Gjødesen, Sognepræster sammesteds, stadfæste ovenstaaende Skjøde. I aarlig Jordskyld skal gives 1 god enkende Daler eller 4 Mark dansk til den Præst, som er forlenet med S. Andreæ Alters Vicarie.

1596, 7. Juni. Kjøbenhavns Bytings Vidne om dette Skjøde.

1599, Johannis Baptistæ Dag. Biskop Peder Jensen Vinstrup tilskjøder M. Hans Staphensen, Professor i Kjøbenhavn, og hans Hustru, Anne Pedersdatter (Biskoppens Datter), fornævnte Gaard «for en Anpart i hendes Mødrenearv».

1604, 6. Oktober. Jakob Jensen, Indvaaner i Kjøbenhavn, tilskjøder Professor M. Hans Staphensen og hans Hustru, Citzel Sørensdatter, en Bolig med Hus, Bygning og Gaardsrum, liggende i Studiestræde «norden for Strædet, vesten næst op til Bispens Residens, østen op til M. Hans Staphensens eget Hus».

1604, 15. Oktober. Kjøbenhavns Bytings Vidne om sidstnævnte Skjøde.

1624, 22. December. Hans Staphensen i Roskilde tilskriver Professor, Dr. Claus Plum, at han er villig til at sælge Universitetet sine Ejendomme i Kjøbenhavn for 1800 Daler.

1625, ipso die Circumcisionis. M. Hans Staphensen, Kannik i Roskilde og

[1] Var i sin Tid Vicarius til S. Andreæ Alter i Vor Frue Kirke (Rørdam, Kbhvns. Kirker og Klostere i Middelald., S. 193).

Ribe, sælger og tilskjøder med sin Hustrus, Citzele Sørensdatters, Villie og Samtykke Universitetet i Kjøbenhavn «en Gaard og Bolig næst hos liggendes i S. Pedersstræde her sammesteds, sønden for Strædet, vesten for Karin Hans Skrivers tvende Boder og østen for velb. Fru Hyldeborg Niels Gaas's Boder; desligeste tvende Boder, liggendes udi Studiestræde, den ene næst østen op til velb. Christen Holks Gaard, den anden næst hos, vesten op til Bispens Residens».

160.

1644, 21. December. «Bestillingsbreff giffuet Melchior Martzan paa at wære Universitets Bogtryckere oc Bibliopola udi affgangne Salomon Sartors sted.»

Rector oc Professores vdj Kiøbenhaffns Universitet giøre witterligt, at wi med erlig och welb. Mands oc strenge Ridders Her Christen Thomesøn till Stougaard, Danmarckis Rigis Raad oc Kong. Mayst. Cantzlers, voris gunstige Patrons Vidschab oc Samtycke haffue andtaget oc bestillet, oc nu med dette vort obne breff andtage oc bestille erlig oc velacht Mand Melchior Martzan for en Bogtrycker og Boghandler hoß dette Kong. Universitet, at hand først effter Kong. Mayst. voris allernaadigste Herres Fundatz oc Privilegier schall her effter allene, oc ingen Anden, udj Tryck forferdige alt huis her sammestedtz vdi alle fremmede Sprog, were sig Hebraiske, Græske, Latinske eller andre Sprog, schall ederis oc udj trøck publiceris, uden det kand vere ringe oc smaa latinske Tractater paa 3 eller 4 Ark papir, som danske Sprog iblant kand vere indført met, med mindre hand selff anderledis accorderer oc eens vorder med Bogetryckerne her sammestedtz.

Dernest huis antiqua eller recentia opera hand paa sin egen bekostning oplegger, da schulle samme hans Editiones ocsaa effter høyest bemelte Ko. Mayest. allernaadigste privilegium allene her udj Riget paa 10 Aars tid, effterat de ere oplagde, maa selgis oc distraheris. For det tredie schall hand haffue bequemmelig wonning qvit oc fri, oc vere fri oc forschont for all borgerlig oc Byes tynge. Och for det fierde schall hand nyde det Canonie hos Roschilde Domkircke med all deß Rente och rette tilleggelse, som affgangne Salomon Sartor nydet haffuer effter Capitels Statuter.

Derimod schall bemelte Melchior Martzan vere forplichtet: I. at holde it perfect Typographie oc Bogtryckeri aff allehaande fremmede Sprog, oc saadan god reen oc perfect Still aff alleslags, som udj Franckerige, Engeland eller Nederland findis oc brugelig ehre: Saa och haffue it tryckeri till at trycke Kaaberstycker met. II. Skall hand anrette it Bogbinderie och en boglade paa Fransøske oc Nederlandske Maneer: Dog schall hand vdj saadan sin boglade icke maa fall holde nogen Bøger eller Materie, som tuist udj religionen kand foraarsage, eller nogen fremmede religions Bøger, med mindre de aff lærde Folck oc dennem, som saadanne Bøger maa haffue oc behøffue, bliffue forschreffne. III. Skall hand sine bøger for et billigt Verd selge oc affhende.

Men saa fremt hand icke effterkommer forschreffne Poster, naar hand dennem med allerførste vdj Verck kand stille, schall hand dermed forschreffne Bestilling, Privilegier, Friheder och Canickdom haffue forbrut, och stande oß

och wore effterkommere fri for dette allsammen, med Høy Øffrigheds Wilje, paa en anden at transportere. Dette till Bekrefftelse haffuer wi ladet trycke Rectoris Signete neden fore. Datum Hafniæ 21. Decemb. 1644.

Konsistoriets Kopibog III, 744—6.

Sammesteds S. 746—8 findes Melchior Martzans «Reversal» til Universitetet af samme Dag og tildels ordret overensstemmende med ovenstaaende «Bestilling». — Efter samme Formular udstedtes den 30. April 1655 Bestalling for Peder Jensen Morsing som Universitetets Bogtrykker og Bogfører, men med Tillæg af følgende to Artikler (Konsist. Kopibog IV, 325):

IV. Skal af hannem fri tryckes Professorum egne Disputationer, oc ellers huis Programmata oc andet som paa det gandske Universitetz Vegne publiceris. V. Skal hand indlegge paa Bibliotheket et Exemplar af alt det, som hand trycker: oc ellers altid i alle tilbørlige maader findis Rectori oc Professoribus hørig oc lydig, saasom hans Formand for hannem veret haffver.

161.

1645, 13. April. Universitetets Skrivelse om Kaldelse af en Præst til Faxe.

Kiere Her Hans N.[1] Efftersom wi haffue samtyckt Hæderlig oc Høylerd Mand M. Niels Aagaard, Rectorem Scholæ Herlovianæ, at maa lade sig høre till Faxe Sogn, huorfra Gud wed den timelige Død i diße Dage haffuer hedenkaldet s. M. Rasmus Suendsøn fra: Saa er wor venlig begiering till Eder, at naar bemelte gode Mand for samme Aarsags Skyld didkommer, I hâm da Menigheden sammestedtz ville forestille oc commendere. Saadan Eders Vmage hand med tachnemmelighed schall wide at erkiende, oc wi igien med all godwillighed wilde forschylde. Befalendis Eder hermed Gud i Wold till Liff oc Siell. Aff Kiøbenhaffn den 13. Aprilis 1645.

Rector oc Professores.

Hæderlig oc Vellerd Mand Her Hans N., Sognepræst i Kongsted oc Vlsøe Sogner oc Vice-præposito offuer Faxeherrit, wor synderlig gode wen, wenligen tilschreffuitt.

Konsistoriets Kopibog III, 775—6.

Sammesteds S. 787 ff. findes Universitetets Kaldsbrev for M. Niels Aagaard og dennes Reversal til Universitetet som Sognepræst i Faxe, begge af 24. April 1645.

162.

1645, 21. og 22. Juni. Universitetets Skrivelser om Kaldelse af en Præst til Vor Frue Kirke i M. Ole Vinds Sted.

a.

Stormectigste Konning, Allernaadigste Herre.

Efftersom E. K. M. aff Guds synderlige forsiun till sin Hoffprædikant

[1] Hr. Hans Sørensen Nyborg († 1652).

haffuer kaldet H. och H. Mand M. Ole Wind fra vor Frue Kald her i Byen, oc oß naadigst haffuer ladet tilkiendegiffue, at wi ingen der till igien wilde kalde (efftersom Universitetet haffuer jus vocandi), førend E. M. der om vnderdanigst aff oß bleff forstendiget: Da effterdi preces nu tilbørligen effter Ordinantzen ere skeede, oc wi gierne saae en aff voris Collegis, nemlig den H. oc H. Mand M. Eric Olsøn, Math. P. P., som nogen tid Universitetet haffuer betient, dertill at maatte befordris, ere wi vnderdanigst E K. Maysts. naadigst betenckende herudj begierendis, om hand sig till samme Kald maa lade høre, med forhaabning for^ne^ Kald at kunde erlange. Wi ervarte vnderdanigst E. K. M. naadigste resolution, oc bede, at Gud allermectigste E. K. Mayst. udj denne bedrøffuelige tid naadeligen vilde erholde, diße betrengte Riger till trøst oc beschermelse, for sit Allerhelligste Naffns Æris Skyld. Datum Kiøbenhaffn den 21. Junj 1645.

E. K. Maysts.
Vnderdanigste Tienere
Rector oc Professores.

b.

Magnificent^me^ Dñe Cancellarie,
Patrone et Conservator benigne.

Nest høy tachsigelse for megen gunst oc naade oß oc voris Universitet beuijst, oc voris plichtige tienistis erbydelse, giffue wi paa det ydmygeligste E. Magnif. tilkiende, at Hans K. Mayt., wor allernaadigste Herre, haffuer, effter Guds Vilje oc behag, till Hoffprædikantz tieniste naadigst kaldet oc befordrit wor kiere Sielesørger, den H. och Høyl. Mand M. Ole Wind: oc sig naadigst ladet befalde, at wi udj hans Sted till Vor Frue Kald schulle lade sig høre oc kalde vor k. Collegam H. och Høyl. Mand M. Eric Olsøn, Mathematum Professorem, efftersom hans Mayst. selff forgangen Fredag otte dage, nemlig den 13. Junij, haffde ladet hannem danicè Tienisten for sig paa Slottet forrette, och hans gaffuer behagett. Oc efftersom wi idag der om, ved vor Mf^cum^ Rectorem, Doctorem Claudium Plumium, beskeed fra Hoffue bekommet, haffue wi for got anseet, at hand sig paa S. Hans dag, som er offuermorgen, udj vor Frue Kircke lader høre: effterdi paa Søndagen nest effter D. Jacob Matthisøns ordination schall forrettis, oc samme gode Mand da sielff, som sedvanlig er, med Guds Hielp, giør tienisten. Wi forhaabe, at Eders Mf^centz^, som offte ocsaa haffuer hørt M. Erics gaffuer, icke will lade sig mishage samme Kald oc vorris Collegæ promotion. Dißligeste lade wi Eders Mf^cents^ ydmygeligen vide, at, efftersom wi udj Vinter Hans Mayts. missive om Bertill Caspersøn[1] bekom, som wi oc da E. Mf^cents^ ydmygeligen notificerede, anlangende at wi in profectum ejus schulle inqvirere, effterdi hans Mayt. hannem til vacantem Eloqventiæ Professionem effter S. Doctor Christen Stougaard naadigst vilde haffue promouerit, med saa schiell wi hâm der till dyctig finde: Saa er

[1] Bartholin.

hand nu effter saadan Kong. Mayts. naadigst Vilje hiemkomen, sisterer sig Academiæ, oc præparerer sig till disputationem, paa det wi effter Kong. Maysts. naadigst befalning hans profect kand explorere, oc oß vnderdanigst dereffter i Hans Mayts Cancellie erklere. Saa vacerer her nu ocsaa Lat. Lingvæ Professio (thi M. Jørgen From uden tuiffl succederer in Mathematicam Professionem), huortill Rasmus Envoldsøn oß aff Kong. Mayst. er commenderit. Wi formode, at E. Mf^cents sig icke lader misfalde, at hand effter K. M. naadigste Vilje maatte annammis. — Men efftersom E. Mf^cents ved Skriffuelse till vor forrige Rectorem oß haffuer ladet tilkiendegiffue, oß at ville i saa maade de beste Raad meddeele, naar Gud will E. Mf^cents hiemkommer, som da, maa skee, icke haffde formeent saa lenge at udebliffue: Ere wi paa det Allerydmygeligste begierendis, Eders Mf^cents oß sin Vilje wille forstendige, huorledes wi oß fremdelis udj saadanne forandringer schulle forholde, om Eders Mf^cents imod forhaabning endnu lenge vdebleff. Wi ville imidlertid bede Gud, at hand snart under oß at see Eders Mf^cents velhiemkommen till oß igien med fred, glæde oc god helbrede, oc at hand naadeligen siden will spare E. Mf^cents i mange Aar till sit helligste Naffns Æres forfremmelse, oc voris, eders Clienters, saa vell som det gandsche Universitets beste. Forbliffuendis altid E. Mf^centsis

Datum Hafniæ 22. Junij 1645.

Tro oc Tienstwillige Clienter
Rector oc Professores.

Konsistoriets Kopibog III, 818—21.

Professorernes Kaldsbrev for M. Erik Olsen (Torm) som Sognepræst ved Vor Frue Kirke er udstedt den 27. Juni 1645 (Smst. S. 823—4).

163.

1645, 6. Juli. «Bestalnings Breff giffuet M. Jørgen Eilertsen paa at wære Calendariographus i affdøde Peder Hansøns Raadstuskriffuers Sted.»

Rector oc Professores udj Kiøbenhaffs Universitet giøre witterligt med dette vort obne breff, at efftersom wi aff Kong. Maysts. vor allernaadigste Herris recess tilholdis at forordne en Person, som forfatter oc componerer Almanacker her udj Riget: Saa haffue wi nu udj affdøde Peder Hansis (!) Sted, som her tildags samme bestilling haffuer forrestandet, commenderit negotium scribendi calendaria den Hæderlige oc Høylerde Mand M. Jørgen Eilertsøn, Scholæ Hafniensis Conrectori, effter recessen: Att saa wære schall, haffue wi till videre forsickring Rectoris Segell her neden for trycht, oc dette med voris Jurati Notarii haand ladet vnderschriffue. Actum Kiøbenhaffn den 6. Julii Anno 1645.

Peder Spormand,
Juratus Acad. Notarius.

Konsistoriets Kopibog III, 829.

164.

1645, 20. November. Universitetet anbefaler M. Jørgen Ejlersen, Konrektor ved Kjøbenhavns Skole, til Professor ved Gymnasiet i Lund.

Viri Clarissimi, Amici honorandi.

Ut sine hedera vænit vinum, qvod grati est saporis: ita sine commendatione aliqva admitti ad officium potest Vir, cujus virtus est cognitissima. Poterat igitur non comitatus nostris ad vos venire Cl. Dn. M. Georgius Eilari: de cujus copiosa eruditione et in docendo dexteritate nefas erit dubitare. Extant ejus rei clarissima argumenta apud amplissimam Scholam Hafniensem, in qvâ Conrectoris functus est partes annos aliqvot, non sine ubere discipulorum fructu et summa laude. Ut tamen ne Regiæ de Gymnasiis constitutioni non fiat satis, has illi ad vos dedimus: asseverantes ad docendum in Lundensi Gymnasio non posse magis idoneum exhiberi Virum. Vestrum igitur est eum tanto excipere applausu, qvàm dignus est ille et spartâ istâ, et ampliore. Valete, et in M. Georgium, Virum origine honestum, studijs clarum, ad amicitiam aptum animo ac voluntate nobiscum certate Datum Hafniæ XII. Kal. Decemb. Anni cIↃ IↃ cxxxxv.

Rector et Professores.

Konsistoriets Kopibog III, 868—9.

165.

1645, 9. December. «Breff til Rasmus Enwoldsøn, Rectorem Scholæ Herlovianæ, at hand effter H. Cancellers [Villie] skal møde her i Byen oc den 20. Decemb. opponere Bartolino pro Professione disputaturo.»

Cl. Vir, Amice perdilecte.

Mandatum ab Illmo Dño Cancellario accepit Mf^cus^ Dn. Rector, ut te Herlovià huc acciri curaret, atque tibi partes traderet vicesimo mensis hujus publice excutiendi et oppugnandi theses de puritate Lingvæ Latinæ, qvas eo die proponet et defendet Bartolus Bartolinus. Eam benig^mi^ Patroni et Conservatoris nostri voluntatem per me tibi exponi voluerunt Professores. Et tibi authores sunt, ut mature hic adesse ne negligas, nisi tuis rebus nolis consultum. Veni igitur comitatus Deo: cui te fortunamque tuam ex animo commendamus omnes. Datum Hafniæ 14. Decembris Anni 1645.

Jussu Mf^ci^ Rectoris et Professorum

Petrus Spormand.

Konsistoriets Kopibog III, 873.

166.

1645, December. Professorerne afgive til Kansler Christen Thomesen Erklæring om den særdeles tilfredsstillende Prøve, Bertel Bartholin havde aflagt, inden han tiltraadte Professoratet i Rhetorik.

Illust^me^ Heros, Domine et Conservator benig^me^.

De Bartolo Bartholino, qvàm is publice partes suas cathedramqve tuitus

est, qvo die theses ejus de Lingvâ Latinâ in Auditorio ab adversâ parte excutiebantur atqve oppugnabantur, non duximus necessum pluribus Ill^mæ Excell^æ Vestræ exponere: cum nemo rectius eâ de re sentire valeat, qvàm ipsa Mf^a V., cujus splendidâ præsentiâ locus iste tunc coruscabat. Nos datum nobis Bartolinum a Magistratu Collegam eo gaudemus magis, qvò dubitamus minus eum celeber^mi parentis vestigiis institurum; qvi doctrinâ et scriptis hanc olim Academiam belle illustravit. Et Bartolinum idcirco Illust^mæ Mf^æ Vestræ gratiâ cupimus auctissimum. Vale Inclyte Heros et fave semper bonus

Tuis obseqventissimis clientibus,
Rectori oc Professoribus
Regiæ Academiæ Hafniensis.

Konsistoriets Kopibog III, 875. Da Prøven aflagdes den 20. December 1645, er Erklæringen fra en af de nærmest følgende Dage.

167.

1646 (Marts). Professorernes Indberetning til Kansleren om Rasmus Enevoldsen Brochmands Disputats pro Cathedra.

Professorum de Erasmo Enevaldi Brochmanno sententia.

Doctissimas suas Theses ita defendisse nobis visus est Erasmus Enevaldi B., ut Cathedra Academica sit dignus. Utinam in honorem divini Numinis et Reipublicæ Literariæ emolumentum. Illud verò Mf^am Vestram rogamus humillimè, velit eum gratiâ et favore complecti, juxta atqve nos omnes

Ill. Mf^æ Vestræ obseq. Clientes
Rector et Professores
Reg. Acad. Hafniensis.

Konsistoriets Kopibog III, 894. Udateret, men indført mellem tvende Stykker, hvoraf det ene er fra 26. Febr. 1646, og det andet fra 14. Marts s. A.

168.

1646, 14. Marts. Professorernes Betænkning afgiven til Kansler Chr. Thomesen om Oprettelse af to Borde i Kommunitetet, hvor bemidlede Studenter for Betaling kunde faa deres Kost.

Illust^me Dñe Cancellarie,
Patrone Benignissime.

Wi tacke Eders Magf^centz paa det ydmygeligste for den høye gunstige affection, E. Mf^centz lader altid tee imod vort Academie, oc for dend milde omhue, E. Mf^centz haffuer for den Studerende Vngdom. Wi wille bede den Almectigste Gud, att hand E. Mf^centz saadan godhed naadeligen vill vederlegge med et langt liff, sampt stor prosperitet oc welstand: och beflitte oß paa med behagelig tieniste saadan gunst och naade at kunde ved lige holde. Efftersom Academiæ Mf^cus Rector oß refererett haffuer, E. Mf^centz for raadeligt och got at ansee, at in Communitate Regiâ for de formuendis Studiosis, som sammestedtz Kost, propter exercitia, kand være begierendis, tuende serdelis

borde kunde oprettis, paa det de icke skulle tage brødet fra de fattige Studentere, for huiß Skyld Communitetet alleniste er funderit: och at E. Mfcentz derfor haffuer vorrit begierendiß, wi her om ville deliberere, och vorris meening tilkiendegiffue, paa huad maneer saadant best kunde skee. Da, til E. Mfcentzis gunstige befalning at effterkomme, haffue wi i dag paa Consistorio worrit forsamlede, oc, saa wijt paa denne tid skee kunde, wor Meening her om i efferfølgendiß puncter forfattet.

1. At per privatos Præceptores strax forfaris, om blant Studiosos nogle findis, som endnu icke haffuer Kosten i Communitetet, oc om de den sammestedtz ere begierendiß, dem da tilkiende giffuis, aff Øffrighed bewilget at være, en huer aff dem saadant beneficio at maa nyde for en slet daler om vgen.

2. Att, naar første examen till depositz schall holdiß, da iligemaade paa Consistorio effterspørgiß, huilcke iblant deposituros wed Middel ere: med hosføyede erindring, tillat at wære en huer aff dem Regiâ Mensâ i Communitetet att maa nyde effter forschreffne priiß om Vgen.

3. Att Scholarum Rectores obligeris till, naar de nogle Personer fra Scholerne till Academiet dimitterer, in testimonijs at significere, om de aff formuendiß Forældre ere och middell till at holde sig aff eller ey: Huorom Øffrigheden best Bisperne kand giffue befalning.

4. At huilcken som helst aff saadanne rige personer Kosten i Communitetet begierer, den schall forplichtet wære enten for ud huer Vge til Oeconomum at erlegge en slet Daler, eller oc, wed en god oc viss Mand her i Byen ham caution at stille, saa hand kand være forsickred om Betalningen.

Widere siuniß oß icke paa denne tid her om at kunde constitueris, indtill man i fremtiden fornimmer, huad praxis will giffue.

Actum in Consistorio den 14. Martij Anno 1646.

E. Mfcentzis
Tienstwillige tro Clientes
Rector och Professores.

Konsistoriets Kopibog III, 894—6.

169.

1646, 3. April. Kgl. Befaling om at Rektorerne i deres Skoletestimonier skulde omtale Dimittendernes Formuesomstændigheder.

Christian dend Fierde (osv.). Wor synderlig Gunst tilforn. Wider, at wi naadigst komme udi forfaring, en stoer deel aff de fattige Studenter, till huis Vnderholding doeg fornemlig som en Gudelige Almisse er deputeret dend indkombst, som Communitetet med vnderholdes, schall forbigaaes, och i det Sted de, som formuendis och rige Forældre haffuer, den wedtørffuendis och fattige præfereris, imod wor kiere Her Faders, høylofflig Ihuekommelsis, Christelig Fundats och Anordning: Thi bede wi och naadigst wille, attj tilholder Rectores Scholarum vdi eders Stigt, at naar som heldst nogen aff deris Discipler fremsendis till woris Universitet her wdi wor Kiøbsted Kiøbenhaffn,

och de dennom Testimonia meddeeler, at de da mentionerer udi samme deris testimoniis om deris Forældris wilkor och middel, saauit dennom er bekiendt, och dermed omgaaes, som de for Gud i Himmelen och os achter at forsuare. Och paa det dend, som nogen formue haffuer, dog icke slett fra Exercitiis, Inspection och andre Commoditeter, som samme sted med følger, schulle excluderis, haffue wi naadigst for gott anseett, at tuende Skiffuer, foruden de som allerede findis, bliffuer wdi Communitetet forordnet, huor med en huer person for fire slete marck om Vgen kunde spises, och i saa Maader des fleere nyde dette beneficio, som till dend studerede Vngdomb saa berømlig er deputered. Dermed skeer wor willie. Befalendis Eder Gud. Skreffuett paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 3. Aprilis Anno 1646. Vnder wort Zignett.

Christian.

Udskrift: Os Elsch. Hæderlig och Høylærd D. Hans Mickelssøn, Superintendent offuer Fyens Sticht.

Orig. med Paategning om at være modtaget 13. April s. A. i Fyns Bispearkiv, Stiftets alm. Breve 93. Lignende Breve udgik til de øvrige Bisper.

170.

1646, 27. November. Kongen henlægger to ledige Vicarier i Roskilde til Universitetet, for at en Studiosus Matheseos deraf kunde underholdes.

Wi Christian den Fierde (etc.) Giøre alle witterligt, att efftersom der nu vacerer och ledig er tvende Vicarier vdi Roschilde Capitel, dett ene effter affgangne Mester Peder Skielderup, forrige Superintendent offver Trundhiems Stifft, kaldett bona altaris Barbaræ Senioris, dett andett effter affgangne Reinholt Hansen, forige Borgemester her vdi wor Kiøbsted Kiøbenhaffn, kaldett bona altaris Erasmi, da haffve wi aff synderlig Gunst och Naade, saa och dend studerende Wngdomb til forfremmelse, naadigst for gott ansett, for^ne^ tvende Vicarier att ligge och perpetuere till Vniversitetet her vdi vor Kiøbsted Kiøbenhaffn, saaledis att for^ne^ Vicariers aarlige Indkombst altid schal anvendis till att vnderholde en Studiosum Mathematicum, som effter goed och flittig Examen aff Professorerne her sammestedtz der till kand kiendis dygtig, och schal siiden samme Studiosus, som vdi saa maade aff Professoribus bliffver approberet, aarligen paa fem Aars tiid nyde for^ne^ Vicariers Rente och Indkombst med ald deris Herlighed och rette tilligelse, inted deraff vndertagitt i nogen Maade, som hannem aff Rectore Academiæ, huad heller hand inden eller wden Rigett er, schal tilstilles. Och for^ne^ tvende Vicarier strax leggis och anammes vnder Vniversitetet, och till for^ne^ Studiosi Mathematici Vnderholding perpetueris och anvendis, som forschreffuit staar. Thi forbiude wi alle och hver, i hvo som helst de ehre eller verre kunde, imod denne wor Fundatz i nogen maade att handle och giørre, eller och for^ne^ wortt Vniversitet her imod att hindre eller i nogen maade forfang att giøre, vnder vortt Hyllist och Naade. Giffvet paa wortt Slott Kiøbenhaffn den 27. Novembr. Anno 1646. Vnder wortt Zignett.

Christian.

Konsistoriets Kopibog IV, 36.

171.

1646, 29. December. Kgl. Privilegium for Universitetets Bogtrykker Melchior Martzan.

Wi Christian den Fierde (etc.) Giøre alle witterligt, att efftersom Oß Elschel. Melchior Martzan, Kiøbenhaffns Vniversitetz forordnede Bogtrycker, vnderdanigst for Oß haffuer ladet berette, huorledes adschillige Kircke, Schole och andre Bøgger, som hannem paaleggis vdi trøcken at lade vdgaae, aff andre boghandlere vdi vore Riger offte opliggis och efftertrøckis, hannem til største schade, da haffve vi naadigst forsch: Melchior Martzan forvnt, bevilget oc tillatt, saa och her med dette vor Obnebreff forvnde, bevilge och tillade, att hand baade hvis som vdi Scholer och Kircker vdi vore Riger Danmarck och Norge att brugis hereffter forordnit och hannem at trøcke enten befallet eller bevilget bliffver, saavelsom hvis Dansche Calendaria som aarligen vdgaar, allene oc ingen anden maa trøcke och oplegge, hvorimod hand tiltencht verre schal, samme Bøger flitteligen oc correct at trøche, och dennem siden for en billig Kiøb selge och affhende, saa och aff Calendarierne ald Superstition effter voris forrige der om vdgangne Forordning att vdelade. Dog schal her med vorre førige benaadinger, som nogen allerede enten paa sær Schole och Kirchebøgger eller Calendaria kand haffve erlangett, her med bliffve w-casserede. Forbiudendis alle andre Bogtryckere for^ne^ Melchior Martzan nogen Indpass eller Forhindring imod denne voris hannem giffvende privilegium at giøre, vnder Bøgernis Confiscation, som saaledis mod forbud trøckes, och anden tilbørlig Straff. Schreffuet paa vort Slott Frederichsborrigh den 29. Decemb. Anno 1646. Vnder vortt Zignett.

Christian.

Konsistoriets Kopibog IV, 30—31.

172.

1647, 28. Marts. Dr. Jesper Brochmand testamenterer sin Bogsamling til Universitetet.

a.

Kiendis Jeg Jesper Brochmand, D., Selandiæ Episcopus, och hermed witterlig giør, att Jeg med min kiere Hustrues Sillie Tønnisdaatters Villie, Widschab och fuldkommen Sambtycke haffver giffvet och legêret, fra os och begge voris Arffvinger, mitt gansche Bibliothecam till dett hederlig och høylofflig Universitet udi Kiøbenhaffn, dett att niude, haffve och beholde med lige Rettighed, som de deris andet Liberie och Bibliothech niude, haffve och beholde. Och hvercken Jeg, min Høstru eller nogen aff voris Arffvinger, fødte eller wfødde, her imod att giøre nogen protestation, hinder och modsigelse i nogen maade, vnder Gudtz evige Heffn, Wrede, Forbandelse och Straff. Till Witterlighed, Widnisbiurd och Forsickring haffver Jeg D. Jesper Brochmand

med min Kiere Høstru Sillie Tønnisdaatter dette med egne Hender vnderschreffvett och forseglett. Kiøbenhaffn den 28. Martii Anni 1647.

J. E. Brochmand, D. Egen haand.

Silli D. Jespers e. h.

b.

Universitetens Reversal D. Brochmando der paa giffven.

Kiendes wi Rector oc Professores vdi dett kongelig Universitet i Kiøbenhaffn, som nu ere eller her effter kommendes worder, att efftersom hederlig och høylerdt Mand, Doctor Jesper Brochmand, Episcopus Selandiæ och woris kiere Collega, haffver med sin kiere Høstrue, erlig, dydig och gudfryctig Matrone, Sillie Tønnisdaatter, hendis Willie, Widschab och fuldkommen Sambtycke, giffvett och legêret och fra sig affhendett och till oß antwordett, effter hendis Breffs Indhold, sitt gansche Bibliotech till dett hederlig och høilofflig Universitet vdi Kiøbenhaffn, dett att niude, haffve och beholde med lige Rettighed, som de deres andet Liberie och Bibliotech niude, haffve och beholde: Da betacke wi dennem begge for saadan deris gaffve paa dett venligste, och her hos loffve och tilsige: Først att welb^te^ hederlig och høylerd Mand D. Jesper Brochmand maa forneffnte Liberie sin gansche liffs tiid wbehindrett bruge: och Academiet der imod till ald tacknemmelighedtz tegn icke allene att følge de bøgger, som allerede kiøbte ere, men end och de Bøgger, som hand her effter till samme Liberies forbedring kiøbendis worder. Dernest att samme Liberie sumptibus Universitatis schal effter welb^te^ D. Jesper Brochmand hans Død strax bliffve vdi Capsulis, eller Forulis tilbørligen indsatt hos dett andett Universitatis Bibliothecam, med denne Inscriptione: Bibliotheca Brochmanniana. Och schal samme Bibliotech were vnder den samme Bibliothecarii Academici Inspection, som dett andet Universitatis Bibliotech forestaaer. For dett Tredie schulle samme Bøgger icke til andre vdlaanis end till Professores och andre bekyndte lærde Mend, dog saa att huis Bøgger der vdlaanis, dennom att antegnis vdi en bog der till giordt, och inden en Maaned i seenisten att restitueris. For det Fierde loffve vi, att hver Aar flitteligen schal bliffve effterseett, om Bøggerne vdi Capsulis alle ere tilstede: och hvis nogen mangel da paa Bøgerne findis, schal Academiet were forplicted dennem igien att kiøbe, saa att Liberiet vden ald formindsching stedtze wed lige bliffver holdett. Hvilke puncter alle och en hver wbrødeligen att schulde holdes, loffve och tilsige wi, och till Witterlighed, Widnisbiurd och Forsickring haffve vi ladet Universitatis Sigillum her neden forhenge med Notarii publici hands Wnderschriffvelse. Kiøbenhaffn den 28. Martii Anni 1647.

Konsistoriets Kopibog IV, 34—5.

173.

1647, 9. April og 7. Maj. Tvende Skrivelser fra Kapitlet i Lund til Universitetet om Ansættelse af to Professorer ved Gymnasiet, samt Universitetets Svar.

a.

Magnifice Rector et Clarissimi Dn. Professores. Efftersom vi effter

Her Cancellers, Erlig och Welbiurdig Mands och Strenge Ridder, Her Christian Thomesøns Commendation vdi salig Mester Mogens Graves sted, till att verre Lector Theologiæ vdi voris Lunde Gymnasio, haffve vdvalt och designeret hæderlig och vellerdt Mand, Her Niels Søffrensøn, Sougneprest till Heßlunde och Kaßløße Sougner vdi Lugude Herrett, da effter Kong. Maytt. forordning præsenterer och fremstiller sig for^ne^ Her Niels Søffrensøn med denne voris forschrifftvelse och begiering, att Clar. Dn. Professores hans Eruditionem explorere vilde, och oß lade forstaae deris goede Betenchende, om for^ne^ Her Niels Søffrenßøn till for^ne^ Bestilling aff dennom dugtig kiendis. Hvor effter vi ville vide os att rette. — — Aff Lund den 9. April. Ao. 1647.

Capitelett vdi Lund.

b.

Magnifice Rector et Clarissimi Dn. Professores. Efftersom vi udi M. Iffuer Wandels sted, til att vere Professor vdi wores Lunde Gymnasio, haffve vdvalt och designeret Hans Ernstsøn Baden, som hiid indtill haffver veritt Conrector Scholæ nostræ Lundensis, och udi samme Bestilling haffde bevist sigh megit flittig och windschibelig: Da effter Kong. Mayt. forordning indstiller sig nu for^ne^ Hans Ernstsøn Baden for de hæderlige og høylærde Mend vdi Universitetet, och er voris venlig begiering, att de goede Mend vbesværgett vilde lade oß vide och forstaa, om for^ne^ Hans Ernstsøn till for^ne^ Bestilling dugtig findis. — — Aff Lund den 7. Maij Anno 1647.

Capitelett vdi Lund.

c.

«Universitetens breff till Capitulares vdi Lunde Capitel anlangendes M. Nicolaum Severum och M. Johannem Ernestum Badenium.»

Woris venlig Helsen nu och altid forsendt med Gud allsommectigste. Betacker wij dett hæderlig Lundensi Capitulo for megit bevist gode, hvilkett igien att forschylde wi stedse findes willige. Herhos sender vij betenchende om Hæderlig och Høylerdt Mand M. Nicolao Severo, och ynscher hannem megen lycke och velsignelse aff vor Herre. Och efftersom voris gode venner i samme Capitulo haffver forschreffvitt till os Cl. Virum M. Johannem Ernestum, som de haffver allerede kalditt till Professionem vacantem in Gymnasio, da haffve vi flitteligen samme Hæderlig och Høylerdt Mand commenderit voris Academies Conservatori, welbyrdig H. Canceller Her Christian Thomesøn till Stovgaard, som befallett os att giffve dette svar, att med samme Vocation schulle haffvis Andstand till viidere bescheden, effterdi, som Hans Strenghed sagde, præcipua vota in Capitulo endnu vor uforhørtt, och Capitelet tilforn haffde schreffvitt till Hans Magnificentz, at der vaar faa Discentes in Schola, megit mindre in Gymnasio, saa att Experientissimus Vir D. D. Happou[1] bleff aff den Aarsag naadigst forleent med dett geistlige gods, som laa till en vacerende Profession. Dette vij, effter velbyrdig H. Cantzellers befalling, till

[1] Bør sikkert rettes til Huppou (Dr. Joh. Melch. Hüpfauff, Læge i Lund).

venlig Anslag vilde melde. Och vil hermed haffve Eder samptligen vdi Gudtz beschiermelse troligen befallett.

Konsistoriets Kopibog IV, 33—4, 37. Det sidste Brev er udateret, men synes efter Pladsen at være fra de første Dage af Juni 1647. Den Betænkning om M. Nic. Severus, som omtales i det sidste Brev, findes ikke indført i Kopibogen.

174.

1647, 15. Maj. Kongelig Bestalling for Kobberstikker Albret Haelweg.

Wi Christian den Fierde (etc.) Giøre alle witterligt, att wi naadigst haffver antaget och bestillet och nu med dette vort obne breff antage och bestille nerverinde Albret Haelvegs till att verre voris Kobersticker, och schal hand andvende sin største flid vdi sin Konst, och hvis hand aff os befallett vorder att giøre, schall hand reenligen, fiin, nett och konstligen forferdige; till med schal hand halfftresindtztiuffve Exemplarier aff itt hvertt støcke och werck, som hand saaledis forarbeidendis vorder, vden vores bekostning os levere och tilstille lade; mens Pladerne schal hannem selffver tilhøre. Alle omkostninger och Materialia schal hand selff vdstaa och forschaffe, och oß der paa ingen Omkaastning paareigne. For hvilken hans troe och flittig thieniste wij hannem naadigst haffver loffvet att ville lade giffve Itt Hundrede Rix Dlr. aarligen, och derfor vden naadigst forvndt det Vicarie vdi Roschild, som hans Formænd for hannem haffde, och schal hans Kaaberstøcker saa vitt privilegerede vere, at de Copier, som effter Originalen andenstedtz bliffver giortt, icke vdi vore Riger sub poena Confiscationis, Halffparten till oß, och Halffparten till hannem, maa selgis eller bliffve distraherit; och schal denne hans bestalning begynde och angaae fra dette voris breffs dato, och endis Aarsdagen dereffter, och saaledis forfølgis Aar fra Aar, emeden och ald den stund hand er vdi samme vores thieniste. Bedendis och biudendis wore Rentemestere, de som nu er eller effterkommendis worder, att I aarligen til rette thid for^ne^ Albert Haelwegs fornøyer och affbetaler for^ne^ Itt Hundrede Rix Ddlr., och ey giøre hannem forhindring der paa i nogen maade. Giffvitt paa vort Slott Kiøbenhaffn den 15. Maij 1647. Wnder wortt Zignett.

Christian.

Afskrift i Konsistoriets Kopibog IV, 34.

175.

1647, 2. December. «Rectoris och Professorum vnderdanigste Svar til Hans Kongl. May. om Scholens Sangh.»

Effter Kong. Maytz. naadigst befalning haffuer Rector och Professores flitteligen forfaret, hvorledes med sang vdj Kierckerne och hellige Afftener er forholden effter Hans Maytz. salige och høylofflige Her Faders och Frue Moders nedersettelse, daa haffver tvende Dannemænd, nemmelig Her Balthazar Nielsen, Medtiener til Wor Frue Kiercke her sammestedtz, oc Peder Jacobsen,

tilforn begge Hørere her vdj Wor Frue schole her sammestedtz, schrifftelig ladet indlegge deris Kundschab her om for oß, at effter sallige Høylofflige Dronning Sophiæ begraffuelse [gick det saa till,] att her udj vor Frue Kiercke, saavelsom de andre Kircher, baade til Brudvielse och Høytider bleff siunget discant, dog sine instrumentis, och besøgte samme tid Scholens Børn om Hellige Afftener ochsaa goet Folck. Att saledis for oß vundet er, vidner wi med Rectoris Sigillo och wor Notarii Haand. Hafniæ 2. Decemb. 1647.

Konsistoriets Kopibog IV, 53—4.

176.

1648, 26. Februar. Universitetets Rektor befaler Studenterne at indfinde sig næste Mandag hos deres Privatpræceptorer (vistnok i Anledning af Kong Christian IV's forventede Død).

Jubentur serio a Magnifico Dn. Rectore studiosi omnes, in ædibus Præceptorum suorum, ob certas causas, comparere horâ primâ pomeridianâ proximæ diei lunæ. Hafniæ 26. Februarii 1648.

Konsistoriets Kopibog IV, 55.

177.

Ed, som enhver Student skulde aflægge ved sin Immatriculation.

Ego N. N. juro, qvod observare velim privilegia, libertates, statuta, ordinationes et constitutiones laudabiles almæ Universitatis hujus generalis studii Hafniensis, ad qvemcunqve statum devenero. 2. juro, quod observare velim pacem, tranqvillitatem et concordiam dicti studii in se suisqve facultatibus et membris sub regimine unius Rectoris etc. Sic me Deus adjuvet.

Denne Ed anføres i en Sag fra Midten af det 17de Aarh. som den, enhver Student aflagde, naar han blev immatrikuleret (Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 166). Jfr. Script. Rer. Dan. VIII, 334.

178.

1648, 16. April. Rektor og Professorer give fire af deres Midte Fuldmagt til at deltage i Valget af Hertug Frederik til Konge.

Rector och Professores etc. giøre witterligt med dette vort obne Breff, at efftersom wi den 28. Januarii nestforleden haffuer bekommet den Stormæctigste etc. C. 4 oß tilschickede Breff och Patent, formeldendis, at efftersom det haffuer behaget den Allerhøyeste Gud at hedenkalde den H. Første och Herre, Her Christian etc., da actede Hans M. wed sine och Rigens Stænder om den H. F. och H., H. Friderich etc., sin May. E. Kiere Søns election och vdvellelse til disse Riger och Lande at lade handle: och till den ende Naadigst begieret, de 4 Rigens Stænder deris fuldmæctige Vdschud med nøyactig Fuldmact vilde lade møde her i Kiøbenhaffn den 17. April. førstkommendis, som samme H. K. M. Patent i sig selff ydermere indholder.

Da til sadan Kongelig begieringh i all Vnderdanighed at effterkomme haffuer wi aff vort Consistorio vdnefnd til Vdskud disse 4 voris kiere Collegas, H. och H. Mænd, D. L. Mortenssen, paa denne tid Rectorem her i Universitetet, D. Hans Resen, Theol P., D. Claudium Plum, Juris P., M. J. From, paa denne tid Fac. Phil. Decanum, och dennem Fuldmact giffvet, och nu med dette vort obne Breff Fuldmact giffve paa Universitetets vegne for^ne^ Handling at offvervære och udi denne for^ne^ Sagh at handle och giøre, indgaae och wedtage, huis aff de andre Rigens Stænder, och fornemmelig aff Rigens Raad, besluttet och foraffsched vorder, aldelis effter for^ne^ Hans K. M. obne Breffs indhold: Tackendes den allerhøyeste Gud, som saa naadelig haffver effterlat H. K. M. sadan en Søn, til Herre och Konge offver disse Riger och Lande at keyse, som iche aleniste er kommen til den alder, at hans F. Nade effter Høybe^te^ sin Høylofflig H. Fader beqvemligen strax i Regieringen kand indtræde, men end och saa allerede andre Lande och Provincier saa louligen, christeligen och vell hid ind till haffver guberneret och forstandet, at vi haffver god Aarsag till at haffve udi viß forhabning om H. F. N. Regimente, at det med Gudtz hielp vill bliffve disse Riger och Lande baade gaffnligt och tienligt, huilcket H. F. N. Regimente, ligesom enhver aff oß ynscher att maa vorde langvarigt, saa bede vi och hiertteligen, at Herren vil lychsaliggiøre alle H. F. N. Anslag af det Høye, til sit naffns ære, sin Kirckis forfremmelse, H. F. N. selff til it høyloffligt och berømmeligt efftersagen, och Vndersatterne til Trøst, glæde och gode. Och huis be^te^ vore Fuldmægtige i saa made paa vore vegne forhandler, beslutter oc indgaar, det loffuer vi och med dette vort obne breff, tilsige for oß och vore Effterkommere, Professoribus her i Universitetet, at vi saa ærligen, fast och vbrødeligen holde och effterkomme ville, ligesom dett var giort aff oß sielff, och vi alle haffde været personlig tilstæde. Detz til ydermere Vidnisbiurd etc. Hafniæ 16. April. 1648.

Konsistoriets Kopibog IV, 57. Sammesteds, Fol. 58, findes Afskrift af de fire deputeredes Valgbrev paa Universitetets Vegne, dat. 28. April 1648.

179.

1648, 3. Maj. Universitetets Stevning i Anledning af en Klage, der førtes over M. Zacharias Lundius, Rektor paa Herlufsholm.

Rector och Professores wdj Kiøbenhaffns Universitet helser Eder, Hæderlig och Høylærde Mand Mester Christen Clemmedsen. Vider, att erlig, velact och velforstandige Mand Povell Vpmand, Tolder udi Nested, for oß haffuer berettet, Eder att være bevist om huis klammer och uenighed, som er forgangen emellum Hæderlig och Høylærd Mand Mester Zachariam Lundium, Scholemester paa Herloffsholm, och be^te^ welacte Povel Vpmand, forleden den 7. Aprilis paa Herloffsholm, att Mester Zacharias Lundius haffuer offuerfaldet Povel Vpmand, hannem blaa och blodig slagen, och hans Kiep voldelig wiis hannem fratagen. Thi steffner vi Eder udi rette at møde for oß paa voris Consistorii Huus den 25. Maj førstkommendis, der ved Eders Eed och opragte

Fingre effter loffven Vidnisbiurd at føre om huis Eder i ald Gudtz sandhed i denne sags leilighed vitterligt er, ladendis det ingenlunde. Och schal denne steffning forkyndes for Hæderlig och Høylærde Mand M. Zachariæ Lundio Ludi-Rectore Herloviano, om hand vil haffve nogit imod velbte M. Christen Clemmedsens Vidnisbiurd att sige, at hand da til bte tid enten selffuer, eller sin Fuldmæctige for sig, for vor ret vilde indstille. Hafniæ 3. Maij 1648. Sub sigillo Rectoris.

Konsistoriets Kopibog IV, 58—9.

Tvende senere Stevninger (af 26. Juni og 11. Juli 1648) i samme Sag findes smst. Fol. 60 og 62. Derved indkaldes bl. a. ogsaa M. Johan Didrichsen, Sognepræst til Herlufsholm, og Peter Holmer, Forstander sammesteds, til at aflægge Vidnesbyrd. En ny Stevning af 16. Jan. 1649 i Sagen (hvori bl. a. indkaldtes Christoffer Muth, Apotheker i Næstved) findes smst. Fol. 75. Jvfr. Wad, Rektorerne paa Herlufsholm, S. 147 f.

180.

1648, 25. Maj. Universitetet billiger Kaldelsen af M. Hans Ernstsen Baden til Professor Philosophiæ ved Gymnasiet i Lund.

Gunstige gode Venner, Prælati och Canonici udj Lunde Capittel (etc.). Wi haffver bekommet Eders schriffvelse, daterit Lund nestforleden 23. Maij, om M. Johannis Ernesti Badenii vocation ad vacantem Professionem Philosophicam in Gymnasio vestro. Och effterdj bte hans vocation aff Strenge och Høyvise Her Canceller H. Christian Thomißøn med breff och segell, som oß tilsende copia vdviiser, er confirmerit, och vi nochsom udi Dni Mr Badenii promotione Magistrali haffver explorerit och forfarit hans schiøne profect in studiis Philosophicis, artibus et lingvis, at hand aldelis nochsom var døctig och beqvem til at forestaa samme bestilling, vide vi nu iche andet at dømme om hannem, end at hand jo i Jesu Naffn til samme bestilling kand annammis, och ynscher baade hannem och dennem, hand vnderviise schall, der til megen Lyche och Benedidelse. Och befaler Eder hermed samtlige den nadige Gud till ald Lycke och Velstand. Kiøbenhaffn 25. Maij 1648.

[Rector och Professores.]

Konsistoriets Kopibog IV, 59.

181.

1648, 2. August. Universitetet erkjender M. Iver Wandell, forhenværeude Professor ved Gymnasiet i Lund, som henhørende under sin Jurisdiction.

Rector och Professores udi det Konglig Academie udj Kiøbenhaffn kiendis och giøre witterlig, at hæderlig och højlærd Mand M. Iffuer Wandell, fordum Professor udj Gymnasio Lundensi, er refererit in Matriculam Academiæ Hafniensis Anno 1626, och bleffuen particeps omnium privilegiorum Academicorum samme tid. Desligist haffuer hand Anno 1627, Decano M. Johanne Erasmi Brochmand, promoveret in Philosophiæ Baccalaureum, och Anno 1635, Decano

M. Jacobo Matthiæ, in Magistrum Philosophiæ, som hans aff oß udgiffne Testimonium det vitløfftigere vdviiser. Huorfor vi hannem tanqvam legitimum membrum Academiæ agnoscerer, huis Magistratus er Magnificus Academiæ Rector och Consistorium, effter voris Privilegiers Liudelse, som under andet in Fundatione Christiani I saaledes liuder: Inhibemus insuper omnibus et singulis advocatis et subditis nostris de hujusmodi Doctoribus vel Magistris et eorum bonis et suppositis qvovis modo se intromittere aut ingerere, sed eos volumus liberos et exemptos esse ab omnibus judicibus terrarum nostrarum, nisi a judicibus et Conservatoribus Universitatis. Item Regis Johannis: inhibentes districte omnibus nobis subjectis, sub poena et indignatione nostra, ne qvis de hujusmodi Doctoribus, Magistris, Scholaribus et eorum bonis, qvovis modo se intromittere vel ingerere audeat aut præsumat. Ochsaa effterdi iche befindis, forne M. Wandalinum i nogen maade samme Privilegier att haffve forbrut, holde wi hannem endnu pro legitimo Academiæ supposito, som bør sadane och andre Privilegier att nyde, saa lenge hand icke ad aliud vitæ genus sig begiffuer. Til Vidnisbiurd (etc.). Actum in Consistorio 2. Augusti 1648.

Konsistoriets Kopibog IV, 64—5.

182.

1648, 10. August. Universitetsstevning til M. Henrik Hansen, i Anledning af en Klage, M. Christen Hansen (Lund), Professor ved Odense Gymnasium, havde ført over ham.

Rector och Professores udj Kiøbenhaffns Universitet giøre vitterligt, att for oß haffver ladet berette hæderlig och høylærde Mand Mester Christen Hansen, Professor Gymnasii Othoniensis, att skulle haffve tiltale till Eder Mester Hendrick Hansen[1] for vformodendis offverlast och ærrørige sag, i hannem offentlig paa sin loulig ting reyse tilsagt och offuerschieldet haffuer, den 14. Junii sidst forleden, hand sin sager att forrette paa Landtz tinget wærit haffde, uden all billig giffven aarsage vdj alle made; huorfor hand formener eder wret att haffue giort, och slig hannem tillagt ærrørig sag offver bør att beviise, eller att lide effter Recessen. Thi steffner wi eder M. Henrick Hansen att møde for oß vdi Rette paa voris Consistorio, huor Eders ret falder, den neste sex Vggers dag, effter denne voris steffning eder insinueret vorder, tagendis med Eder, hvis i eder imod hans angiffvende med acter att forsvare, och da att lide hvis Low och Ret kand taale. Datum Kiøbenhaffn den 10. Augusti 1648.

Konsistoriets Kopibog IV, 66—7.

183.

1648, 15. December. Kong Frederik III stadfæster Universitetets Privilegier.

Wii Frederich dend Tredie med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Vendis och Gottis Koning, Hertug wdi Sleesuig, Holsteen, Stormarnn och Dyt-

[1] Var en Søn af Biskop Dr. Hans Michelsen i Odense, og blev samme Aar Præst i Skamby i Fyn.

merschenn, Greffue wdj Oldenborig och Delmenhorst, Giørre alle witterligt, at wi aff wor synnderlig Gunst og Naade haffuer thagit, anammidt och wndfangit, och nu med dette wort obenne breff thage, anamme och wndfannge oß elschelige, hederlige och høylerde mennd, Rector, Doctores och meeninge Professores wdj Uniuersitetet her wdi wor Kiøbsted Kiøbenhaffuen, med derris Goedtz och Tiennere wdinden wor kongelig hegen, wern, fred och beschermelse, besynnderligen at uille bescherme, forsuarre och fordachtinge til alle Rette. Sammeledes haffue wi aff samme Gunst och Naade fuldbyrd, samtyecht och stadfest, och nu med dette vort obene breff fuldbyrde, samtyeche och stadfeste alle de fundatzer, privilegier och friheder, som dennem aff worre forfedere, fremfarnne Koninger her vdi Dannemarch, naadigst wndt och giffuenne ere: och wdi Synderlighed Koning Christian dend Thredie, vor kierre Her farfaders faders, sl. och høyloufflig Ihukommelses, Fundatz, som Hanns K^tt^ Anno 1539, dennd 10. Junij med meenninge Danmarches Riges Raad dennem naadigste giffuet, bebreffuit och forseiglet haffuer; saa uel som och det Breff, Hans K^tt^ dennem iligemaade giffuet haffuer paa nogenn Renndte, er lagt ad Professionem Hebraicam, daterit Eserom Chloster 13. Julij Anno 1557. Deßligeste wor kierre Her Farfaders, sal. och høyloufflig Ihukommelses, Breff, som hans K^tt^ med meeninnge Rigenns Raad[tz] samtyche dennem iligemaade giffuet haffuer paa nogle præbender, som fra Raadschilde och Lunde Capitler ere lagde till Vniuersitetit och der til incorporeret Anno 1571, dennd 11. Septembris. Wdj ligemaade Hans K^tt^ Breff, som hanns K^tt^ med meeninge Rigens Raadtz Samtyche wdgiffuit haffuer, formellenndis paa noget Goedtz och Renndte, som hans K^tt^ haffuer lagt och funderet til de hundrede fattige Studenters wnderholding samme stedtz. Sammeledis huis Breffue, som dennem er giffuet paa wor och Cronnenns Andpart aff Thiender, som dennem er tillagt med Annis gratiæ aff Prælaturer och Cannickedomme, Jus Patronatus til Kierchernne, tilligemed huis worris Elschel. kierre Her Fader, høyloufflig Ihukommelse, Koninng Christiann dennd fierde for^ne^ Vniuersitet til beste funderet, och det saa vel som for^ne^ Professores der sammestedtz med priviligeret haffuer, och de nu wdj brug och werre haffue, och dennem med Rette thilhørre, skulle de altid her effter fremdellis nyde och beholde. Och huis høybem^te^ worre kierre Her Faders och Farfaders och Farfadersfaders breffue de derpaa haffuer, med huis andere Fundatzer, Privilegier och Friheder dennem, efftersom forschreffuett staar, aff worre forfedere, fremfarne Konninger her wdj Dannemarch, giffuene ere, wille wij hermed fuldbyrd, samtyecht och stadfest haffue med deris fulde maecht at bliffue ued alle Ord, Punchter och Artichler, efftersom de vdj alle maade wduiße och indholde. Thj forbiude wj derforre alle och ennhuer, huo de helst ere eller werre kunde, særdellis worre Fougder, Embidtzmennd och alle andre, forsch^ne^ Vniversitet her wdj forbeneffnte vor Kiøbsted Kiøbenhaffn her imod paa derris Privilegier och Friheeder, efftersom forschreffuet staar, at hindre eller wdj nogenn Maade forfanng at giøere. Wnder wor hylleste och

Naade. Giffuet paa wort Slot Frederichsborig dennd 15. Decembr. Anno 1648. Wnder vort Signet.

Friderich.

Orig. paa Pergament med det store kongl. Segl i Trækapsel, i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2.

184.

1649, 2. April. Universitetet tilbyder Lic. jur. Peder Lassen Pladsen som Professor i Retsvidenskaben.

Viro Consultissimo, Dn. Petro Lassonio J. U. Licentiato, amico nostro dilecto.

Ante dies non ita multos esse desiit collega noster Vir Clarissimus D. Clavdius Plumius, Juris utriusque in Academia Regia Hafniensi Professor P., cujus morte jam vidua est Juris cathedra. Et qvoniam de successore inclytus Rex noster sollicitus fuit, nobis in mandatis dedit, ut Regiam ejus in hoc negotio mentem explicaremus. Qvod si arriserit hæc studiis tuis sparta, prima data occasione te exspectamus. De nostro in te amore et affectu non est qvod dubites. Vale. Hafniæ 2. Aprilis Anni 1649.

Rector et Professores
Academiæ Regiæ Hafniensis.

Konsistoriets Kopibog IV, 70.

Da Peder Lassen ikke modtog Posten, blev den ifølge Kongens Villie af Professorerne tilbudt Lic. jur. Johan Müller ved Brev af 9. Juni 1649 (indført i Konsist. Kopibog IV, 81).

185.

1649, 28. Juli. Det theologiske Fakultets Erklæring fordres, om den forhenværende Sognepræst i Aarhus, M. Christen (Nielsen Bundtz), atter kunde stedes til Kald.

Theologi Haunienses finge breff anlangendes M. Christen i Aarß.

F. 3.

W. S. G. T. Efftersom M. Christen, forrige Sogneprest i vor Kiøbsted Aarhus, hos Os wnderdanigst haffuer ladet anholde och begiere, vi hannem naadigst ville bevilge, at hand til kald igien sig maatte høre lade och befordres, huor det lovligen skee kunde: da bede vi eder och naadigst ville, at i eders vnderd. betenckende herom med forderligste fra eder giffuer beskreffuet, om i eracter, hand det vden forargelse at kunde bevilges, och samme eders vnderd. ercklering med forderligste i voris Cancelie indskicker. Datum Hafniæ 28. Julij 1649.

Sjællandske Tegnelser XXXI, 117.

Da det theologiske Fakultets Kopibog fra hin Tid ikke mere findes, er Erklæringen næppe mere bevaret.

186.

1649, 12. December. Det theologiske Fakultets Erklæring angaaende den Islænderen Gudmund Andersen tillagte Brøde[1].

Legimus jussu Magistratus scriptum quoddam a Gudmando Andrea Islando adornatum, de quo Episcopus Islandiæ Dn. Thorlacus Sculonis in hæc verba scripsit ad D. Casparum Brochmannum. Fuit apud nos (inquit Dn. Thorlacus) hoc superiore anno homo nescio an audacior an sceleratior, Gudmundus Andreas, gentilis noster et popularis, qui Ecclesias nostras, sancta et piscatoria simplicitate hactenus gaudentes atque quiescentes, turbare præsumpsit, suscepto patrocinio pro vagis libidinibus, adulterio atque incestu, contra senatus consultum quoddam nostrum pientissimi Regis Friderici Secundi authoritate confirmatum. Credo a Diabolo hominem excitatum ad excusanda vagæ libidinis flagitia; quæ satis alioquin apud nos (heu dolor) frequentia sunt, et nimium grassantur, idque edito libello, cujus exemplar apud Dn. Runolphum Jonam Islandum extat. Abutitur ad eam rem Sacro-Sanctæ Scripturæ dictis veteratorie allegatis et explicatis. Is nunc in Daniam a Præside nostro strenuo et nobilissimo Dn. Henrico Bialk abductus est; utinam nulla ei in patriam redeundi spes relinqueretur a Magistratu, vix enim aliquid boni hic facturus est. — A qua Dn. Thorlaci Islandiæ Episcopi sententia abire non possumus; in scripto enim Gudmandi, e lingva Islandica optima fide in Latinam, ipso Gudmando non diffidente, translato, omnia et singula, quæ Islandiæ Episcopus improbat et damnat, tradita et fuse probata inveniuntur, inspersis non paucis, a quibus Christianæ mentes et aures merito abhorrent. Apologiam et deprecationem Gudmandi adjungimus, de qua nobis judicium sumere non audemus. Hafniæ die 12. Decemb. Anno 1649.

C. E. Brochmand, mea manu. Joh. Johannis Resenius, manu mea. Laurentius Martini Scavenius, m. propria.

J. Svaningius m. m.

Efter Biskop Harboes Afskrift af Originalen i Kancelliarkivet.

Af ovenstaaende Erklæring fremgaar det, at det er urigtigt, hvad Finn Jonsen (Hist. eccl. Isl. III, 587), og efter ham andre, beretter, at Professorerne «in illo (Gudmundo) nihil enorme, nihil in Regem commissum animadverterunt, et autorem sceleris purum pronuntiarunt».

[1] Jvfr. Dansk biografisk Lexikon I, 256—7.

Aktstykker til Universitetets Historie

i Tidsrummet 1621—60.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

(Fortsættelse.)

187.

1650, 23. Januar. Universitetets Erklæring til Kapitlet i Lund om en Lektor og en Rektor, der ønskedes ansatte i Lund.

Missive till Residerende Capitularibus apud Exedram Lundensem.

Kierre Wenner, ui haffuer aff eders goede schriffuellse til oß fornummitt, dend hæderlig och høylærd Mand M. Niels Søffrensøn, Theologiæ her till dags Lectorem udi eders Gymnasio, at werre kalldett fra eder till Mallmøe, der att uerre Sogneprest, och eder i hans sted consensu Mf^mi^ Domini Cancellarij, Conservatoris et Patroni nostri benignissimi, til samme bestilning igen att haffue befordrett dend h. och h. Mand M. Oluff Bagger, och derfor nu aff oß att uerre begierrendes, att ui explorere uillde, och eder der effter lade uide, om hand, som I formoder, til samme bestillning dycttig er; saa giffue ui eder nu till et uenligtt Suar, att effterdi for^ne^ goede Mand allerede for nogle Aar siden tillige med dend h. och høylærde Mand M. Peder Willumsøn, før hand bleff

Lector Wiburgensis, haffuer publice ladett oß forfare, sig till saadan bestillning att betiene bequem att uerre, och siden dend Tid lenge haffuer werritt Cathedralis Scholæ vestræ Rector, huor till Fundatzen de Gymnasiis ingen tillader absque edito Eruditionis suæ apud Academiam specimine att promoveris, haffuer ui nu actett wnødigtt uidere in eruditionem ejus tot probatam indicijs att inqvirere; men ynsche hannom aff dend allermegtigste Gud udj samme bestillning prosperitet och wellstand.

Belangende dend hæderlig och høylærd Mand M. Jacob Bing, som I fra Landskrone schoelle till att succedere M. Oluff Bagger uill promovere, och oß derfor i lige maade de inqvisitione in ejus Eruditionem tillschreffuett, da endog Venerabilis Episcopus Lundensis, som I hannom schriffuer aff att commenderis, er sufficiens Testis noch om hans Lærdomb och Duelighed til saadan scholle bestilling att forestaae[1], dend hand i nogle Aar huos forneffnde Lands-Crone schole, medens hand der waar Rector, plenissime haffuer kunditt forfare, och oß ey heller tillforn hans diligentia in studijs och schickelighed war wbekiendtt, haffue ui hannom dog effter eders begiering, till att giøre Fundatzen fyllest, ladet her publice testere att werre sig tali officio dignum, huor thill ui hannom iligemaade aff dend goede Gud ynscher Lycke och wellsignellse; wdi huis naadigste protection wi och dett gandsche hæderlig Capittell troeligen uill haffue befallitt (etc.). Dat. Hafniæ 23. Januarij 1650.

[Rector et Professores Acad. Hafn.]

Konsistoriets Kopibog IV, 121.

188.

1650, 22. Juni. Universitetet tilskriver Biskoppen i Ribe om Umodenhed hos de fra Ribe Skole dimitterede Disciple.

Missive till Venerabilem Episcopum Ripensem.

Kierre Domine Episcope, besynderlige goede Wenn: wj kunde icke forbigaae wenligen eder att giffue tillkiende, att de Discipler, som nu senist dimitteredis fra Riber schoele til Depositzen och bleffue Academiet pro impetranda Civitate aff Rectore Scholæ commenderede, uaare med de Ringeste tam in artibus qvam in lingvis blant det store Tall, som sig samme Tid fra andre schoeller tillige till Examen indstillede: saadanne ui oß der fra icke haffde formoedett, som er en Cathedralis Schole; huilcke derfore finge mestendeell dend nederste platz in actu depositionis. Huorfore wj och møget wennligen her hoeß bede Dominum Episcopum, att hand som Universitets goede Wen saadant allworligen Rectori Scholæ, huis Øffrighed hand er, uillde foreholde och ham strengeligen befalle, att hand icke forloffuer saadanne Discipler her effter fra Skoelen til Academiet, førend de ere saaledis in Lingvis Græca et Latina, Catechesi et Artibus exercerede, att de cum laude kunde admitteris in numerum Studiosorum. Ellers dette siunis, hand ringe Kongelige Statuta i actt

[1] Jvfr. O. Wormii et ad eum epistolæ, p. 761.

tager, och lidet søger sine Disciplers nytte och ued deris goede profect sitt fædernelands och dett gemene beste, sampt møget mindre passer paa et gott och berømmeligt Naffn for flittighed paa Scholasticæ Juventutis fideli institutione anvendt. Skeer saadant tiere, faae ui Aarsag till hans Disciple att remittere till Skoelen igien, som de ere komne fra. Men ui tuiffler intet paa, att hand, effter saadan den goede Domini Episcopi strenge reproche och allworlige paamindelse, her paa io raader boed, saa hand kand haffue en goed Samuittigheds Roes, och wj ey schulle haffue behoff oß uidere offuer hannom hoes Dominum Episcopum och paa andre steder att besuerge. Dend allmegtigste Gud i Wolld ui her med Dominum Episcopum befale, forbliffuendes altid hans redebonde och tienestvillige Wenner. Hafniæ die 22. Junij 1650.

[Rector & Professores.]

Konsistoriets Kopibog IV, 126.

189.

1650, 17. Juli. Om Professorernes Deltagelse i det ostindiske Kompagni.

Proponerede Rector Magnificus effter Hans Magnificentzis Her Cantzelers Ordre, att Professores sig vilde resolvere, de, som ere interesserede vdi dett Ostindische Compagnie, endnu fremdelis pro qvota till dets Fortsettelse vilde indlegge; huis icke, daa att affstaae huis videre prætension de der vdi kunde haffve. Bleff suarett, att de derpaa med deres Medparticipanter til Rigens Admiral, Strenge och Velb. Her Offue Giedde, deres schrifftlig Suar haffde[1] offuerantvordet; viste sig derfor nu icke anderledis att kunde resolvere, end der scheed er. Dend 17. Julij Anno 1650.

Konsistoriets Kopibog IV, 127.

190.

1650, 16. September. Kongebrev til Universitetet om Beskatning af de Professorer, der vare forlenede med gejstligt Gods.

Frederich dend Thridie med Gudß Naade Danmarckiß, Norgiß, Wendiß och Gottiß Konning.

Wor synderlig Gunst tilforen. Wider, at efftersom dend stoere Gield, som Rigett till Omslaug wdi ehr, och nu ehr opschreffuen, endelig schal betaliß, med mindre wor och Cronens Credit schall gandsche wndergaae, och wij aff woriß ordinarie Indkomst saadant wmuligt afflegge kunde, saa woriß Elsch. Rigenß Raad ingen anden middell dertill haffuer kundet optencke, end at alle de, som nogen Forleening eller giestlig Goedß offuer begge Rigerne haffuer, sig will angribe, och der aff noget anseeligt forstrecke; Huilcket och Rigens Raad sig goduilligen, for dieriß persoen, haffuer erbødet at giøre, saa-

[1] Dette Ord er med en anden Haand forandret til: villde.

frembt alle wden nogen exception, som saadanne beneficia aff Cronen nyder, sig till lige forlaug wille bequemme; Och det paa effterfølgende maade, att lige som de, saauelsom andre Lensmænd, aff dieris Forlening itt Aarß Genant paa threj aarß tid forstrecke, saa schulle och alle de, giestlig Goedß haffuer, Ingen wndtagen, paa threj aarß tid forstrecke itt aarß Indkomst, effter Renterj Thaxt anslagen, aff huiß giestlig Præbende eller andett goedß nogen ehr med forleent; Huoremod dieriß Hustru och Arffuing skulle effter dieris dødelig Affgang nyde samme Præbendis och Guoedtzetz Indkomst itt Aar lengere end ellers, och siden sin Naadsenß Aar effter Capittelß Statuter eller wedtagne Seduane. Mens dersom nogen wed døden affgaaer, førend dend fulle Aarß Indkomst paa de threj terminer bliffuer erlagt, da hans effterkommere saa megett thill dends Hustru och Arffuin[g] igien att erlegge, som wdlagt ehr, naar den fulle Aarß Indkomst effter de threj aarß forløb ehr bleffuen betalt. Saa effterdi en huer fornufftig Patriot well eragter, huad magt der paaligger, att wor och Cronens Credit kand worde erholden, och att ingen particulier kand lide well, naar dett, som dend gandsche Statt wedkommer, pericliterer, och wi oß gandsche dertill forseer, att Ingen, som nogen benaading aff Cronen nyder, skulle moed oß och Cronen werre saa wtachnemmelig, att de oß her wdj iche schulle werre till Willie: da bede wj eder och naad. begiere, atj oß till wnderdanigst behaug her wdj willde sambtøche, och enhuer aff eder dend thridie part aff eders wisse Indkomst effter Jordbogenß Liudelße och Renterj taxt, som eder herhoeß tilschichiß, wdj Enchende Rixdaler in specie erlegge till woriß Omslagß Forualter her wdj Kiøbenhaffn till den elleffte Decembris først kommendiß. Huoremoed wj naadigst ehr tilfredz, att huilche aff eder, som paa threj terminer ett fuld aars Indkomst effter Jordbogens Indhold och Renterj taxt erlegger, denß Hustrue och Arffuing, eller Arffuinger allene, om Hustru ey leffuer, ett aar lenger, end med Naadsens Aar pleyer att skee, saadant beholde skulle. Dersom och inden de threj Aarß forløb dend fulde Aarß Indkomst, som forschreffuett staaer, formedelst nogen dødelig tilfald eller anden omschifftelse iche bleff erlagt, Saa schulle dog aff ederß effterkommere saa megett ederß Hustru och Arffuing, eller Arffuing allene, om Hustru ey leffuer, betalliß, som wdlagt och forstragt bliffuer. Och efftersom wij slig ederß Weluillighed med ald Kongelig Gunst och Naade stedße wille erkiende, saa forßeer wij oß naadigst thill, attj woriß forhaabning her wdj iche giørrer till indted. Mens skiede dett emoed ald Forhaabning, da schulle wij wgierne foraarsagiß, saadant moed en huer widere att ihukomme. Dermed schier wor Willie. Befallendiß eder Gud. Skreffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 16. Septembris Anno 1650. Wnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oß Elsch. Hæderlig och Høylærde Rectorj och meenige Professoribus vdi Universitetet wdi wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 17. Sept. 1650.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 98.

191.

1650, 27. September. Kongebrev om, at Biskop Brochmands til Universitetet skjænkede Bibliothek indtil videre maatte forblive i Bispegaarden.

Frederich dend Tridie med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Konning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Efftersom i wnderdanigst giffuer tilkiende, huorledis os elschelig, hederlig och høylerd Doctor Jesper Brochmand, Superintendent wdj Sielland Stifft, haffuer for nogen rom tid siden, med hans Hustrues willie och sambtøche, legeret til vniversitetet her sammesteds sin Bibliothecam, saa som dend nu findis, och her effter forbedret worder: Da effterdj det iche schall werre beleiligt forschne Bibliothecam paa dend nye bygte Kirche bequemmeligen nu at henfløtte, ehre wi paa eders wnderdanigst Anmoeding och begiering naadigst tilfredz, att samme Legatum effter vniversitetz revers till bemelte Doctor Jesper Brochmand wdj Bisperesidentzen maa bliffue bestaaendis wdj det Cammer, hwor det nu findis, streckendis sig wd till Studij Strede, och att samme Bibliothecæ paa fornе Steds forbliffuelse paa nogen tid lang iche schall komme Vniversitetet i sin Side till præjudice i nogen maade. Dermed schier wor Willie. Befallendis eder Gud. Screffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 27. Septembris Anno 1650. Vnder wort Signet.

Friderich.

Udskrift: Os elschel. hederlige och høylerde Rectori och mienige Professoribus wdj vniversitetet her wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Er leest paa Consistorio 1. Oct. Anno 1650.

R. E. Brochmand, Notarius Publicus.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 147.

192.

1650, 7. Oktober. Professorerne opsige den Kapital, de 1631 havde forstrakt til det ostindiske Kompagni, til Udbetaling.

Efftersom wj vnderschreffne haffuer Anno 1631 Paaschedag forstracht — 1000 Specie daller till det Ostindische Compagnies Schibiß Vdredning, huorfor haffuer caveret den thiid samme Compagnies Forvalter, affgangne Jørgen Danielßøn, Hanß Thrægaard, Jacob Pederßøn och Hans Haumand: Da formedelst Obligationen bliffuer snart 20 Aar, och ingen Rentte deraff midler thiid ehr affbetald, løßkyndiger wj hermed till erlig och wellfornehme Mand Hans Haumand sampt samptlige affgangene Hanß Thrægaard och Jacob Pederßøns Arffuinger och Arffuingers Formyndere fornе Capital, at den oß med effterstandendiß Rente maa bliffue ehrlagt till Paasche førstkommendis. Och at de denne opsigelße till witterlighed w-besuerget wille vnderschriffue. Kiøbenhaffn den 7. Octobr. Anno 1650.

Rector och Professores.

Opsigelsen har følgende Paategning:

Anno 1650 den 8. Octobr. imellem eilf oc tolf slet, hafue vi to underskrefne Mænd været med denne Opsigelses seddel hoß Hanß Hauemand udi hans huuß, paa Magnifici Dñi Rectoris vegne, oc hafue vi præsenteret hannem denne Seddel, huilcken hand och haffuer læst, oc suarede os, sig icke allene at høre her til, mens bad oß at gaa til Hans Trægaards Arfuingers Formynder, Wilm Fyren, at hand skulde først underschrifue, saa vilde hand oc underskrifue. Derpaa hafue vi oc været hoß Wilm Fyren oc ladet hannem oc læse denne Seddel. Der paa suarede hand, at Hans Hauemand vaar den eldste Bevindhebere, som best viste herom, hand skulde først underskrifue, saa vilde hand det oc giøre. Derpaa gick vi igen til Hans Hauemands Huuß; mens hans Folck sagde, at hand vaar bortgaaen etc. Det saa i Sandhed at være skeed, statfeste vi med voris egne Hænders Subscription. Actum Kiøbenhafn ut supra.

Jochim Moltke B. m. propriâ.
Jørgen Holst B. m. p.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 199. Paategningen er skreven med Jochim Moltkes Haand.

193.

o. 1650. Universitetsprogram, hvorved det forbydes Værter og andre at betro Studenter mere end 10 Daler, i Henhold til Christian IV's Befaling derom, som anføres (i latinsk Oversættelse). I Overensstemmelse dermed forbydes det nu Studenterne at komme paa Kroer og i Haver, hvor der udskjænkes Vin og Øl. Al Slags Overdaadighed i Klædedragt forbydes dem; «ne comam alant aliam, quam quæ Ministerii Candidatis mansuetisque Musarum cultoribus convenit». Hver Maaned skulle de bringe deres Privatpræceptorer et Carmen eller en «Oratiuncula», de have forfattet. Fire Gange om Aaret skulle de gjøre samme fuldstændigt Regnskab med Hensyn til deres Levned, Flid og hele Forhold.

Trykt Program, hvori Aar og Dag staa in blanco. Er i Univ.-Bibliothekets Samling hensat ved Aaret 1600, men da Christian Thomesen nævnes som Kansler, og Christian IV omtales som ikke mere regerende, maa Stykket vel være fra Tiden omkring 1650.

194.

1651, 4. Februar. Kgl. Befaling om, at Deposits skal holdes paa to bestemte Tider om Aaret.

Frederick dend Tredie med Gudtz Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Konning.

Wor synderlig Gunst tillforn. Eptersom wi naadigst haffuer for got och nødigt eragtet, paa det de, som sig til Examen til deposition wille angiffue, ey her epter, som tillforn scheed ehr, lang tid schulle opholdis, at de-

positionen schulle holdes tou Gange om Aaret, nemmelig otte dage epter Paasche och Michaelis, paa det de sig till forne bestembte tider kunde indstille: Da bede wj eder och naadigst wille, atj retter eder epter till forne tider hereffter at holde Examen til deposition. Dermed skeer vor willie. Befallendis eder Gud. Schreffuet paa wort Slot Kiøbenhaffn dend 4. Februarj 1651. Vnder wort Zignett.

Friderich.

Udskrift: Oß Elsch. hæderlig och høylerde Rectori och meenige Professoribus wdi Vniversitetet her udi vor Kiøbsted Kiøbenhaffnn.

Paategnet: Er leest paa Consistorio 12. Februarij Anno 1651.

R. E. Brochmand.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 194.

195.

1651, 17. Maj. En Universitetsbeslutning om de Pligter, der særlig skulle paaligge de extraordinære og yngste Professorer.

Blef talet om, huem af de nederste Professores schulde holde orationem in Templo til Rectoratum, efftersom en deel sig derfor vndschyldede. Thi sluttede samtlige Professores, ad efftersom det fast altijd haffde verrit sedvanligt, ad Professores Extraordinarij skifftedis til sligt ad forrette, saa skulde de och hereffter giøre, och hvilchen det tilfald, daa det enten selff at forrette, eller och, huis hans leiglighed ey dertil var, daa med een af de andre derom enis, som sig det paatage velvilligen vilde. Och efftersom Notarius vel och er een af de Extraordinarijs Professoribus, och derforre dend laborem och burde med de andre ad socîêre, saa dog alligevel, effterdi hand haffuer derforuden noch med samme Notariatu ad forrette, som och ey kand forsømmis, haffuer endoch altijd til Rectoratum Programma ad giørre, dertil och er samme tijd om Aarit med Testimonijs Publicis langt mere offuerijlet, end andre tijder om Aaret, schal Notarius verre frij for samme oratione Rectorali: Dogh dermed ey ad forstaa, ad hand meere end de andre Extraordinarijs Professoribus der vid hereffter schulde holdis for ordinario.

Desligeste blef omtalt, huem der schulde gaa om och bede til Rectoraten, efftersom D. Thomas Bartholinus och M. Vindingius sig formedelst domesticum luctum der forre lod excusere. Professores sluttede, ad effterdi maneer vor, de nederste det forrettede, daa ad de vilde vel giøre och som deris Decessores enten det self forrette, eller och, huis deris Leiglighed ey dertil er, giøre andre saa villige, ad de det godvilligen for dennem vilde giørre.

Indført i Acta Consistorii for 17. Maj 1651. Særlig Afskrift i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 3.

196.

1651, 14. September. Universitetsprogram, hvorved det forbydes Studenterne at bære Vaaben og særlig at angribe Vægterne om Natten. Da en til Døden dømt Student, Martinus Wibigius, var blevcn henrettet efter Foranstaltning af Byøvrigheden, havde en Del Studenter, oprørte over, at Bøddelen havde været uheldig ved Executionen, gjort Angreb paa Rettens Udøvere og foraarsaget en stor Tumult, der i Programmet strængt revses. I dette hedder det endvidere: «Est porro qvod moneamus, crebris nobis qverelis renuntiari, qvosdam Ordinis Vestri (ô dedecus!) Cives succinctos armis nocte intempestâ catervatim volitare per vicos, assultare vigilijs et publicam Civitatis qvietem commovere. Qvid audimus nunc, Cives? Qvidve vobis cum armis ac gladijs est, qvi pacis heic artes discitis? qvid ad Vos campus et acies pertinent, qvibus perpetuo habitandum in libris est? Qvidve sub hoc polo Antipodes, qvos vicibus naturæ sic retro actis, ut noctem, qvam ponendæ lassitudini corporum, aut studiorum secreto providentia destinavit, oblectamentis ejusmodi insanis traducunt[1], sic dies per somnum transigere certe necesse est. Condonandum id tamen juvenili vigori utcunqve foret, si qvis præter cujusqvam injuriam ambulatione qvieta sic genium suum propitiaret. Ac ejusmodi petulantia lacessere nocturnum præsidium, qvod stipendio publico securitas sibi urbis conduxit, qviqvi vigilantiâ suâ a fortunis, a tectis, a liberis, conjugibus, nostrisqve corporibus, ac templis ipsius Dei, rapinas, flammas ac cædem arcent, id vere fædum barbarumqve est. Sed et qvam facile propter talem lasciviam patefieri occasio cædibus potest, et Academia ipsa funestari cruore, dum tam indigne irritantur, qvibus armatâ se manu ulcisci per leges est integrum, verborumqve injurias vindicare vulneribus?» — —

Konsistoriets Kopibog IV, 180—7. Ny kgl. Saml. 1218 b. 4to.

197.

1651, 22. September. Kgl. Befaling til Kommunitetets Forstander om at laane Universitetet 1000 Daler, og om Regenskamrenes Forsyning med Brænde og Lys.

Friderich den Tridie med Gudtz Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Konning.

Wor synderlig Gunst tillforn. Wider, att efftersom wj Naad. erfarer, Rectorem och Professores Academiæ paa Vniversitets Vegne at haffue sig tillforhandlet dend residentz wed Regentzen, som oß Elsch. Frue Barbara Wittorp haffuer tillhørt: Da efftersom det scheer de fattige Studenter her paa Vniversiteted till beste, bede wj eder och Naad. ville, atj till dens Betalning leffuerer med forderligste Rectori Academiæ It Tusinde Rixdr. aff Studiigaardens indkomst. Herhoeß haffuer i och den anordning at giøre, at aarligen om Winteren

[1] Er i Konsistoriets Kopibog vistnok urigtig rettet til: traducitis. For øvrigt er Konstruktionen knudret, hvorledes man end læser.

till de fattige Studenters Fornødenheed vdj Regentzen vdj huert Kammers worder leffueret En Fauffn Weed och To pund liuß. Dermed scheer vor Villie. Befalendis eder Gud. Schreffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn den 22. Septembr. Anno 1651. Vnder wort Zignett.

Friderich.

Udskrift: Osß Elschl. Hæderlig och Høylærd Doctori Thomæ Finckio, Professori Medicinæ paa Universitetet her vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken 205 a.

198.

1652. Jordebog, saa og Indtægt og Udgift for Aaret 1651 af de Vicarier i Lunde Capitel, som nu ere lagte til Universitetet udi Kjøbenhavn. (Udtog.)

1. Altare S. Canuti Regis: Landgilde, Skat, Jordskyld og Leding 6 Dlr. 3 Mk. 5 Sk. 1 Alb. — Gjæsteri og Fodernødspenge 12 Dlr. 3 Mk. 4½ Sk. — Dagværkspenge 4½ Dlr. 10 Sk. — Rug og Mel 2 Pund 6 Skp. — Landgildebyg og Mel 17 Pund 3 Skp. — Tiendebyg 3 Pund 3 Skp. — Kvæg- og Tiendehavre 35 Td. 4 Skp. — Tejer 10. — Høne 1. — Smør 7 Pund. — Ved 16 Læs.
2. Altare beatæ Virginis prope Horologium (eller: apud Altare Scholarium): Landgilde og Skattepenge 3 Dlr. 6 Sk. — Landgildebyg 2 Pund. — Landgildesmør 18 Pund. — Tejer 2. — Gjæsteri og Fodernødspenge 9 Dlr. 1 Sk. 1 Alb. — Jordskyldspenge 2 Mk. Mynt. — Dagværkspenge 2 Dlr. 2 Mk. — Tienderug 12 Skp. — Tiendebyg 18 Skp. — Gjæsterihavre 2 Td. — Ved 2 Læs. — Bastreb for 2 Mk.
3. Altare beatæ Virginis in medio Capellæ S. Georgii: Jordskyld 2 Dlr. Mynt og 1 Dlr. og 8 Mk. Mynt og 8 Mk.

Indtægten af alle tre Vicarier beløb sig i Aaret 1651 i Penge til 390 Dlr. Mynt 1 Mk. 3 Sk. 2 Alb. Men ved Fradrag af Udgifterne (Kongeskat, Naadensaar til Enken efter Dr. Johan Huphauff, Procuration til Dr. Peder Winstrup, Løn til Fogeden etc.) blev den virkelige Indtægt kun 198 Dlr. Mynt 2 Mk. 10 Sk.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 105.

199.

1652, 8. Marts. Kongebrev om, at M. Christen Steenbuch endnu et Aar maa nyde Indtægten af det Vicarie, der er henlagt til Underholdning for en mathematisk studerende.

Wi Frederich den Tredie (etc.) Giøre alle vitterligt, at eftersom hæd. och. høylerd M. Christen Steenbuch for os underdanigst haffuer ladet andrage, de fem Aar, udi huilcke hannem det Vicaries aarlig indkomst var forundt, som til Studiosi Mathematici underholding naadigst er lagt och perpetueret,

nu med det første at skal vere forfalden, med underdanigst begiering, at bemelte Vicaries indkomst hannem endnu et Aars tid til hans Studii Mathematici fortsettelse naadigst maatte bevilges: Da haffue vi efter samme hans underdanigst anmoding oc begiering naadigst bevilget oc samtyct, saa oc her med bevilger oc samtycker, at hand endnu et Aars indkomst af bemelte Vicarie maa nyde och bekomme foruden de fem forløbne Aar, som hand det tilforne haft haffuer. Forbiudendis (etc.). Giffuet paa vort Slot Kiøbenhafn den 8. Martii Anno 1652. Vnder vort Signet.

Konsistoriets Kopibog IV, 265.

200.

1653, 18. August. Kongebrev om, at Universitetets Underbibliothekar skal nyde 2 Slettedaler ugentlig af Kommunitetet.

Frederich dend Tredie med Gudz Naade Danmarkes, Norges, Wendes och Gottis Koning.

Wor synnderlig Gunst tillforne. Efftersom Mester Petrus Nicolai Mehrenn er forordnit till att werre Subbibliothecarius her paa Bibliothecet wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffnn, och hannem till hans Wnderholdninng huer wge tuennde slette daller er beuilgett aff de pennge, som giffues aff Studiosis i Closterit, som kiøbe deris Kost: Da wille wj naadigst, attj och eders effterkommere forbe^te^ Mester Petrus Nicolai Mehren aarligen samme pennge till huer Paaske Løffuerdag lader betalle, och dermed till førstkommendes Paaske Anno 1654 med dett første Aars Betalling giører begyndelse. Dermed scheer wor Willie. Befallenndes Eder Gud. Schreffuet paa wort Slott Kiøbenhaffnn dennd 18. Augusti Anno 1653. Vnder vort Signett.

Friderich.

Udskrift: Oß Elschel. hed. høylerdt Doctor Tommis Fincke, Professor wdj Kiøbenhaffns Vniversitet.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 147.

201.

1653, 18. August. Universitetet kalder efter Kongens Bestemmelse M. Jacob Knudsen, Sognepræst i Aarhus, til Professor i Theologien.

Viro Reverendo et Clarissimo Dn. M. Jacobo Canuti, Pastori, Præposito et Canonico Arhusiensi, Amico nostro dilecto.

Ereptum Academiæ nostræ et Ecclesiæ non ita pridem D. Resenium, Selandiæ Episcopum et Theologiæ Professorem meritissimum, sicut serio dolemus, ita in illius locum subrogato D. Scauenio, in Te spem successionis sitam ex animo lætamur. Quapropter siquidem Rex Serenissimus Te inter Academiæ Regiæ Doctores Theologos clementissime voluit numerari, nos ex auctoritate Magnifici Cancellarii, Patroni summi, spartam hanc sacram cum perpetuæ felici-

tatis voto Tibi offerimus, quamprimum, si ita res tuæ permiserint, tuâ præ sentiâ exornandam. Vale. Hafniæ XVIII Aug. MDCLIII.

Rector et Professores
Regiæ Acad. Hafniensis.

Konsistoriets Kopibog IV, 279.

202.

1653, 6. Oktober. Universitetet tilskriver M. Jacob Knudsen i Aarhus om snarest mulig at tiltræde sin Plads som theologisk Professor.

Rev. et Cl. Viro Dn. M. Jacobo Canutio Arhusiæ.

Nest wenlig hilsen (etc.) lader wi hannem gierne wide, at H. Cantzelers, voris høye Patrons, Vilie er oc Begiering, at effterdie V. Cl. & Rev. Hans Majest. naadigst Vilie oc vocation vnderdanigst har resolvered at antage och effterkomme, hand da med det snariste forige Embede resignerer och inden to Vger eller i det allerlengste tre effter nerværende Dato sig hid bequemer at komme. Huilcket effterdie den gode Herre H. Cantzler aff oß begieret med det forderligste Cl. Dn. Mag. det at tilschriffue, haffuer wie det med all respect vildet effterkomme, icke tuilendis, Cl. V. io denne den gode Herres Vilie effter samme begiering strax samtøcker. Huormed wie hannem med alt kierhaffuende Gud befahler. Kiøbenhaffn den 6. Oct. 1653.

Rector oc Professores
Reg. Acad. Hafn.

Konsistoriets Kopibog IV, 280.

203.

1653, 14. Oktober. M. Jacob Knudsen beder Universitetet undskylde, at han var bleven saa længe borte fra det Professorat, hvortil han var kaldet.

Magnifice Domine Rector, Professores Clarissimi, Fautores et Evergetæ, studio devotissimo honorandi.

Eders Ærwærdigheder haffver ieg paa det Tienstwilligste at betacke, at I den Umage Eder haffver paataget den gode Herres, Her Cancelers, woris høyærede Patrons gunstige Willie mig at foreholde, at ieg effter foregaaende Naadigste Vocation mit Kald oc tilforordnede Embede her paa Steden med forderligste resignerer, oc inden tre Ugers forlob fra Eders gode Skriffvelses Dato i det lengste mig hos E. Æ. indstiller. Det fortryder mig, om ieg til denne Paamindelse skal haffve giffvet Aarsag. Jeg erklered mig i mit ringe skrifftlig Suar paa hæderlig Universitetz Vocations Breff, effter hans Magnificentzis Ordre mig at indstille, det snareste skee kunde for Capitels Forhindring, som aff Kong. tilforordnede Commissariis skulle expederis, oc ieg paa Domkirckens Vegne skulle suare til. Huilcket aff de gode Commissarier, Welb. Mogens Høg oc H. Frantz Paawisk, for andre høye Besueringers skyld til deß icke kunde foretagis. Icke diß mindre skal ieg med al Hørighed (saa

wiit Gud den Allerhøyeste wil tilstede) rette min Leilighed der effter, at ieg til forelagde Tid mig indstiller. Begierendis ydmygeligen, woris høyærede gunstige Patron foreløbne Udebliffvelse wilde gunstigen forlade, oc at min Sag hos hans Magnificentz aff E. Ær. til det beste motte befordris. Befalendis E. Æ. under Guds den Allerhøyestis trygge Beskermelse, med tienstwillig begiering fremdelis at nyde E. Æ. gode Bevogenhed, som ieg stedtze skal findis det hæderlige Universitetz

Aarhus 14. Octobr. 1653. Tienstwillige
Jacob Knudßøn m. m.

Udskrift: Hæderlige oc Høylærde Welfornemme Mand, Rectori Magnifico, oc samptlige Clarissimis Professoribus paa det Kong. Kiøbenhaffns Academi, mine høyærede fornemme gode Wenner oc Welundere, Tienstwilligen.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

204.

1653, 1. November. Universitetsprogram, hvorved den Luxus revses, som Studenterne udvikle ved paa Hofmænds Vis at gaa med fint Linned om Hænder og Knæ.

Rector et Senatus Academicus Cives suos salvere jubet.

Deo dicati Juvenes ita corporis curam gerunt, ut animi ante omnia habeant rationem. Pessime enim rebus suis consulunt et saluti, qvi, de animi cultu securi, omnem misello corpusculo ornatum contribuunt. Placet Deo mens ornata, ornatus purus, non ad seculi pompam aut mundi luxum comparatus. Annales si evolvamus, singulari corporis habitu cultuqve omnium gentium Sacerdotes sua Numina experiemur coluisse. Nolumus in dictorum fidem Ægyptios, Ebræos, Romanos, aliosqve advocare, qvia tam nota Christianis res est, quàm olim Martis Lucus, aut plurimis vestrum publicæ tabernæ. Perpauci vestrum sunt, qvi non Deo ejusqve Ecclesiæ sua studia libenter et ex necessitate addixerint, pauciores tamen ita cum corpusculis suis amice transigunt, ut incorrupto vultu mens divinis operibus sanctè vacare possit. Major jam in ocreis et indusiis cultus, qvàm in Bibliis. Plus corruptis mortalium exemplis tribuitis, qvâm morum gravitati, qvumqve Deo litare esset fas ornatu simplici, mente integra, ad manicas et genua religio omnis vestra devolvitur. Qvis erectior sine indignatione ferat, qvod Theologiæ candidati omnia vestimentorum ornamenta ad aulæ modum componant? Clericum in habitu laico reperiri tam ægre tulit Clemens III, ut privilegio clericali indignum pronunciaverit in Decretalibus, imò si vulneretur eo habitu, non debere vulnerantem ideò excommunicari, qvemadmodum nec Matrona, veste meretriciâ induta, utitur privilegio matronali aut actione injuriarum pro pudicitia attentata. Utinam tam nitidas amaretis animas, qvàm indusia vario lini contextu supra infraqve diffluentia, velut ex gynecæo profuga. Qvidqvid Flander periculoso per infestum mare advehit itinere, qvidqvid domesticæ Netrices currente acu expediunt, omne in manicis vestris, pedibusqve consumitur. Pausaniæ credite, si nostra vobis non

sufficit auctoritas, melius esse vos multifieri, qvàm multifacienda gestare. Si vobis in deliciis linum est, si candida æstimatis, inducite qvæsumus albam innocentiæ vestem non popliti aut carpo, sed animis et cordi puro. Ita simplici cultu magis Deo Magistratuiqve placebitis, qvàm circumtextum croceo velamen Acantho ornatus argivæ Helenæ, aut tenui sudantes in cyclade. Verum enimvero qvum hæc surdis sæpius narraverimus, jam superioris Magistratus jussu et auctoritate severè edicimus, ne Theologiæ studiosus ad sacram cathedram seu suggestum adspiraturus ullis circa genua aut manus linteaminibus, aut alieno à sacris studiis ornatu interiore vel exteriore indecorè diffluat. Secus qvi fecerit, spretaqve majorum voluntate, vulgari arbitrio vixerit, non tantum Testificatione Theologica, Dimissione ad sacras orationes, et publico Academico actæ bene vitæ testimonio privabitur, sed omni penitus ad majora emergendi spe miserè excidet. Valete, Deo patriæqve devota pectora, et Deo vivere sine pompa discite, ut in æternum cum gloria vivatis. P. P. Hafniæ Cal. Nov. cIↃ IↃc. LIII.

Sub Rectoris Sigillo.

Konsistoriets Kopibog IV, 283. Findes ogsaa paa et trykt Blad i Universitets-Bibliotheket.

205.

(1653, 20. December.) Beretning om Ceremoniellet ved den theologiske Doktorpromotion.

Promotio Theologica holdet i Kiøbenhaffn den 20. Decembris 1653.
Promotore D. Lauritz Mortensen Schawenio, Episc. Selandiæ, Fac. Theol. Seniore et Decano.
Candidati VI.

M. Thom. Bangius, SS. Theol. Profess. & p. t. Rector M.
M. Andreas Andreæ Rincopius, Episc. Alburgensis.
D. Laurentius Jacobi Hintzholmius, Episc. Fionensis.
M. Petrus Jani Kragelund, Episc. Ripensis.
M. Jacobus Canutius, SS. Theol. Prof. P. in Acad. Hafn.
(M. Johannes Bremerus, Serenissimæ Reginæ Concionator aulicus Germanicus, literis Regiis Candidatorum numero itidem adscriptus fuerat, qui Serenissimis Regi et Reginæ se excusavit.)

Actus Promotionis holdet i Choret i Vor Frue Kirke i Kongens og Dronningens allernaadigste Nærværelse, Printzens, saavelsom Hertug Ernst Gynther og Frøchen Augusta, Magistri Aulæ Joachim Gersdorff, Petri Wibe, Ottonis Kragh, Secretarii Regii Petri Ridtz, Magnifici D. Cancellarii Christiani Thomæi, Gundæ Rosenkrantzii, Præsidis Schrammii, Canuti Ulfeldt, Biørn Ulfeldt og mange Rigens Raads og fornemme Adels høyanseelige Overværelse, desligeste Geistligheden og Borgemester og Raads af Kiøbenhafn og Christianshafn, item det fornemmeste Borgerskabs af begge Steder, ærværdige, hæderlige og ærbare Følge og Hosværelse.

19. Decembr., næste Dagen for Promotionen, indbøde til Actens Høytidelig-holdelse:

Tvende Pedeller, som bare Spirene.

Tvende Professores Philosophi:

Mag. Johannes Zoega og
Mag. Johannes Wandalinus, } som og til Invitatos lod distribuere Programma.

Fem Magistri Philosophiæ cum uno Candidato Philos.:

Mag. Petrus Jacobi, Præpositus Communitatis.

Mag. Petrus Merhn.

Mag. Johannes Jersinus.

Mag. Richardus Johannis.

Mag. Casparus Weiser og Johannes Petri Candidatus Magisterii.

Tvende Baccalaurei, Christianus Ørn et Arnoldus Rhuman.

Tvende Studiosi Veterani, Domestici Magn. Rectoris, Conradus Buschius et Bastianus N. Norvegus.

20. Decembr. Tiisdagen for Juledag.

Hora VIII ringede det med den store Klokke stille, indtil vi vare komne i Kirken ved ni Slet.

Imidlertid forføyede sig Candidati til Rectoris Huus, hver med sine 4 udstafferede Børn, som hver bar sin Fackel eller Dortitzel, til Kircken u-optændt for Blæst, i Kirken og fra Kirken tændt.

Forsamledes og i Rectoris Huus de indbødne Adel og U-adel. I Processen til Kirken gik Rector imellem 2de Herremænd, Welb. Gunde Rosenkrantz, Lehnsmand paa Calløe, og W. Jørgen Rosenkrantz, Hofmester paa Sorøe. Dernest de andre af Adel.

Derefter Doctores i Faculteterne in Academia et extra, hver med sin Borgemester etc.

Derefter de 5 Candidati i to Rader:

1. Episcopi duo, Alburgensis et Fionensis.
2. Episcopus Ripensis, Concionator aulicus[1] et Prof. Theol.

Efter disse Philosophi, hver med sin Politico, Raadmand eller anden etc.

Professor Peder Holms Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1224, 4to, S. 201—3.

206.

1654. Aktstykker i en Trætte, Christoffer Muhtt havde for Konsistoriet med Dr. med. Christian Fabricius.

a.

Ærwürdige, Hæderlige, Høylerde Mend, Magnifice Domine Rector och sambtlige Professores.

Giffuis hermed klageligen til kiende, der ieg den sidst forledenn 26. Februarij paa Søndag effter Middag er kommen aff den Tydsche Kircke, forbi

[1] Ovenfor bemærkedes for øvrigt jo, at Hofpræsten havde undslaaet sig for at modtage Graden.

D. Fabritij huß, och wilde gaa i Hellige Gestes strede, da haffuer Fabritij dreng mig effterfuld, och paa offentlige Gaarde angreben och offuerfalden; lod derfor bemelte Fabritium beschiche och tilspørge, om hand schligt befalled haffde, och war hand dett for Dannemend gestendig, som hoßfølgende deris Kundschab med videre om formelder, at hand sig nemblig lod forlüde, ded iche schulde bliffue derved, mens hand vilde forfølge mig, saa lenge hand leffuede. Effter schligtt erlangende Kundschafft haffuer ieg ded Magnifico domino Rectori tilkiende giffued, och Fabritium for hannem i hans huuß indsteffned, om hand forschreffuene gewald och trusell vilde fraa gaa eller vedstaa, och møtte hans Dreng, som vedgich, ald forschreffne hans Herris befalling at verre, saa ingen videre Vindisbürd fornøden giøris, ald den stund egen bekiendelse forrekommer. Offuer schligt despect och offentlige offuerfald (etc. etc.) da settis i Rette, om hand iche derfor bør at stande til Rette, som vedbør, och stille mig nøyagtige Caution, at bliffue mig vbeuared i alle maader eller borge for sig sielff; och dersom hand noged wed mig, da ded paa tilbørlige Steder louligen vdfører, och iche bruge sielff gewald, ey heller sin Dreng befalle ded affsted att komme; och er herpaa en suarlige (!) affsched begierendis. Haffniæ den 22. Martij Anno 1654.

Christoff Muhtt[1] mpp[a].

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 208.

b.

Magnifice Dñe Rector, Excellentissimi Dñi Professores.

Imod Christopher Muts indlagte Indlæg och groffue Beschyldinger er denne min Erkleringh.

1. Først at hand foregiffuer, ieg for beschichelße mend schall haffue bekiendt, min Tienner at haffue befallet, hannem at slaa, saa er det ey anderledes at forstaa eller kand vdtydes, end efftersom ieg kom i erfaring, det Christopher Mut, imod min Allernaadigste Herres och Konges Naadigste meddeelte Privilegier och Forbud, Patienter her i Staden at curere foretager, och iblant en Deel aff de Patienter, som ieg sielff haffuer at curere, huilcket at forhindre och forbiude bad ieg min Tienner at haffue i Acht och erfare, huad for Patienter hand beßøgte. Der hand saadan min Befalling wilde effterkomme, beklagede hand sig for mig, Christoffer Mut hannem med mange schandersche ord schall haffue offuer faldet, saauelsom en dragen Kniff schall haffue vdtrecket; spurdte min tienner mig derfor ad, om hand maatte slaa igien, om Christoffer Mut hannem nogen offuerlast med schieltz ord, hug och slag præsenterit, det ieg hannem ey kunde forbiude io at slaa igien, om nogen hannem slo. Thi det er iche sunt at staa stille och laade sig slaa enten Krøbell eller

[1] Denne har formodentlig været Bartskjær; i alt Fald gav han sig af med Lægevirksomhed. Dr. Chr. Fabricius betegnede ham som en Bønhas og Kvaksalver og paastod, at han tog hans Patienter fra ham.

Lam. Anderledeß haffuer ieg iche befallet min tienner enten Christoffer Mut eller en anden at slaa; meget mindre anderledes for Mendene bekiendt; formoder, ingen mine ord bedre kand forklare end ieg sielff, och ingen kand winde mig min Mund fra. Dog ligeuell aff Christoffer Muth erfarer, hand med min Tienner schall haffue werrit vdj Slagsmaal, medens huem først haffuer werit Aarsag, wed ieg icke, efftersom min tienner indkom och haffde it blodig Slag under hans Kindebeen, och berette, Christoffer Mutt hannem haffde slaget, huor om de imellem dem sielff haffuer at drages och loulige Beuisligheder at føre. Kand hand daa beuise loulig, at min tienner hannem først haffuer slaget, er hans Herre nochsom goed for hannem derfor at straffe med en Drengs Løn och Rettighed, anßeende at Lougen io forbiuder, hion iche at maa føre sin Herre schaade paa.

2. Att ieg schall haffue sagt, at ieg wille forfølge hannem, saa lenge ieg leffde. Saa schall aldrig mig med sandferdighed offerbeuißes, ieg hannem med andet end Loug och Ret wil forfølge, huortil hand Aarsag giffuit haffuer, och ieg allerede wed loulig Citation haffuer ladet begynde, aff Aarsag hand her i Friheden, imod høybe[te] Kongl. May. Naadigste Privilegier och Forbud, Patienter at curere foretager, som icke allenneste med hoes følgende Kundschaber beuises, mens och widre till tinge hannem loulig schall vorde offuerbeuist.

3. Att hand mig beschylder Sager och foregiffuer for fientlig Trusell paa liff och lemmer som Stigmand, och derfore begierrer Borgen aff mig, Item at haffue beret for hans beschichelse Mend, Jeg schulle haffue laadet bere en Prøgell effter mig, naar ieg gick paa Christianshaffn, hannem med at affprøgle, Suaris till, at ieg formenner mig det wsandferdig at were paaschreffuen, huorfore ieg och will haffue mig forbeholden hannem derfore till sit werneting at søge och tilltale, Huor udinden ieg formenner mig for saadanne wbeuiste paaschriffter for Mendenne och i hans Indleg forschaanes och frikiendes, och mig Dilation giffuis, Windesbiurd till tinge och andre tillbørlige Steder imod hannem at føre, søge och tilltale, førind nogen endelig dom her worder affsagt, at ieg iche wed Retten schal offuerilles. Med begiering, dette maa ansees, læses, paaschriffuis och mig igien ved fremberer, min Fuldmechtige, till hende stilles. Actum Haffniæ den 5. Aprilis Anno 1654.

Christianus Fabricius.

Orig. (kjendelig skreven af en Prokurator) i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 208. Vedlagt findes en Del andre Papirer (paa Tydsk) vedrørende samme Trætte.

207.

1654, 27. Maj. En Forordning om Begravelser i Pestens Tid tilstilles Universitetet med Befaling om sammes Publikation.

Frederich den Tridie med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Wi tilschiche Eder herhoes en woris forordning, huilchen wj wdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn i den der nu grasserende

Siugdombs tiid wille haffue holdet, den wj naadigst wille, atj paa tilbørlige Steder til alles effterretning lader forkynde. Dermed scheer wor willie. Befallendis Eder Gud. Skreffuet paa wort Slott Koldinghuus den 27. Maij Anno 1654. Wnder wort Zignett.

Friderich.

Udskrift: Oss Elschel. hederlig och høylerde Rectori och menige professoribus wdj Kiøbenhaffns Vniversitet.

Paategnet: Lest i Kirken den 31. Maji 1654.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 199.

Vedlagt findes den i Danske Kirkelove III, 375—8 aftrykte Forordning af 27. Mai 1654. (Jvfr. Sjællandske Indlæg 1654 i Rigsarkivet.)

208.

1654, 15. og 16. Juni. Om en Student, der havde kastet en Mursten ned i Hovedet paa Regenspræsten.

a.

Viro excellentissimo atqve peritissimo D. Olao Wormio, Magnifico Rectori Reg. Acad. Hafn. nec non ejusdem loci Professori publ., cæterisqve viris Profess. celeberr. salutem dico.

Malefacta bonis recompensare qvilibet homo sincerus summis viribus anniti debet; Hoc in me qvadrat, qvi (proh dolor) mala malo errore commisi. Vobis itaqve omnibus, Professoribus celeberr. tibiqve imprimis Viro Excell. atqve peritissimo, Magnifico Rectori, ad qvem mea potissimum vergit oratio, serio ac sanctè polliceor, dummodo eximar a carceribus, me nunqvam cuiqvam vel minimo qvidem, qvi rectè facit, nocere. Hisce promissis, qvô tutiores sitis, mea manu subscribo. Dabam Hafniæ ad diem xv Junii Ann. Salvatoris nostri Jesu Christi MDCLIIII. Vestræ Excell. add.

Chilianus Olaj Lønne m. m.

b.

In Christo Jesu multam tibi dico salutem.

Ut valeat diuqve vigeat tua excellentia, Vir excell. atqve peritissime, Rector Reg. Acad. Hafniæ, Deum orabo: Ad patriam meam per tempus aliqvod me conferam, si tua permittat excellentia. Hisce vale. Hafniæ ad diem xv Junij Anni Jesu Christi 1654.

Chilianus Olai Lønne m. m.

Originalerne i Univ.-Bibl., Addit. 102 Fol.

c.

Kield Olsøn Lønnes Obligation.

Eftersom jeg underschrefne Kield Olsøn Lønne haffuer af nogen mit sinds forstyrrelse groffveligen forseet mig udi Regentzkirchen imod min Siele-

sørger oc Sogneprest, Hed. oc Høyl. Mand M. Jens Jostsøn, at jeg haffuer ladet en stor muursteen nedfalde fra min haand paa hans bare hoffvet, der tienisten var endt, oc hand gick ud af Kircken, baade til hoffvedetz oc det gandske legemis store forsvechelse: For huilcken min ufornuftige forseelse jeg siden aff Rectore oc Professoribus er straffet baade med incarceration under Consistorio, saa oc med indsettelse udi Pesthuset. Da vil jeg nu først her med afbede saadan min grofve forseelse baade hos den gode Mand M. Jens Jostsøn, som jeg saa ufornufteligen uden al gifven Orsag læderet haffuer, saa oc hos min gunstige Øfrighed, Magnificum Academiæ Rectorem et reliqvos Dños Professores, huilcke jeg med saadan min dorlige gierning haffuer til Vrede imod mig operrit, oc ofte molesteret. Dernest da lofver jeg, at jeg nu her efter udi Guds sande fryct oc en christelig omgengelse mod alle oc enhuer skal saaledis mig anstille oc forholde, at hverken min Øfrighed eller M. Jens Jostsøn eller nogen anden skal kunde billigen offuer mig klage i nogen maade. Dersom jeg mig her imod forseer, da er jeg strax offuerbødig at lade mig indkastis udi den afskyelige Dorekiste, som er giort bag Pesthuset. Men paa det Sindet kand hos mig til det gode igien dis mere forandris, da vil jeg strax, nu ieg bliffuer fra Pesthuset erlediget, gaa til Stranden oc stige ind udi en jydsk skude, som farer til Jydland, oc der i landet forbliffue, indtil at Rector oc Professores kand bliffue fuldkommen forsichrede, at ingen skal haffue sig for mig at befrycte. Huilcket altsammen jeg loffuer med underskrefne haand at skal bliffue af mig efterkommet, under forbeneffnde straf oc fengsel. Hafniæ d. 16. Junij Anno 1654.

Konsistoriets Kopibog IV (manu M. Severini Petræi, Acad. Hafn. Pro-Notarii).

209.

1654, 23. Juni. Kongen bevilliger M. Jørgen Ejlersen, Rektor ved Kjøbenhavns Skole, «locus, sessio & ascensio» blandt Professorerne ved Universitetet; dog skulde han fremdeles blive ved at virke ved Skolen, saa længe hans Kræfter slog til.

Frederich den Tredie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes oc Gottes Konning.

Vor synderlige gunst tilforne. Eftersom oß elskelig M. Jørgen Eilersøn, Rector Scholæ udi vor Kiøbsted Kiøbenhaffn, underdanigst haffuer ladet anholde, at maatte her effter for sin lange tienist oc besverlig arbeid udi Scholen udstanden nyde loco, sessione et ascensione in Academia iblant de andre Professores, nest den, som nu er infimus, oc for dennem, som her efter voceret bliffuer, med Erbydelse des v-actet Skolen, saa lenge Gud allermectigste hannem helbred dertil forlener, endnu fremdelis at betiene: da ere vi naadigst tilfreds, at I giører den anordning, at bemelte M. Jørgen Eilersøn for sin flittighed oc skichelighed maa nyde loco, sessione et ascensione in Academia, dog hand endnu her efter som tilforne Skolen med flittighed skal betiene, saa lenge hand det for alderdom eller schrøbelighed udstaa kand; oc naar hand fra Scholen derfor bliffuer dimitteret, da at nyde efter sit Senium Salario, Op-

tione residentiarum et decimarum lige med andre, som for hannem ere vocerede. Der med skeer vor vilie. Befalendes Eder Gud. Skreffuet paa vor slot Coldinghuus den 23. Junii Anno 1654. Vnder vort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oß Elschelige Hederlige oc Høylerde Rectori oc menige Professoribus i Kiøbenhafns Universitet.

Konsistoriets Kopibog IV, 315.

I Sjællandske Indlæg i Rigsarkivet findes M. Jørgen Ejlersens Andragende om Plads blandt Professorerne, samt Relation til Kansleren fra Universitetets Rektor, Dr. Thomas Bang, om Konsistoriets Beslutninger af 8. og 9. Marts 1654 om denne Sag.

210.

1655, 16. Januar. «Universitets Bref til H. Canceller de revocatione Academiæ.»

Illustrissime Dñe Cancellarie (etc.). Giffver wi E. M. ydmygeligen tilkiende, at efter som den Naadige Gud efter sin faderlige godhed haffver forlindret den store straf, som hand denne By oc Stad nu en tid lang for voris synders skyld paalagt haffver: da siunis os raadeligt, at mand vdi tide betencte, naar Academiet igien kunde beqvemeligen revoceris, oc den nu viit adspredde Studerende Vngdom til deris forrige Studeringer videre her at continuere tilholdis: Hvor om vi icke kunde noget vist slutte eller der om publice intimere, førend vi tilforne hafde fornommet E. Magnificentzis raad oc betenchende om en vis tid at determinere, enten til nestkommende Paaske, eller oc føre, om mueligt vere kand: oc Decanus Facultatis Philosophicæ maatte da ocsaa rette sin Leilighed der efter med invitatione publica til Magisterii Grad, som efter vedtagen skick hvert andet aar holdis imellom Paaske oc Pindzefest. Hvor paa wi ville E. Magnificentzis gode Svar forvente, efter hvilcket vi os udi al tilbørlig hørsommelighed ville forholde. Her med befale wi Eders Magnificentz med sit gandske høiadelige huus udi den Naadige Guds faderlige beschermelse, forblifvendes altid, som vi plictige ere, Eders Magnificentzis redebonne tienere. Hafniæ den 16. Januarii Anno 1655.

Rector oc Professores
vdi Kiøbenhafns Universitet.

Udskrift: Erlig, welbyrdig oc strenge Herre, Her Christian Thomesen til Stovgaard (etc.).

Konsistoriets Kopibog IV, 321.

211.

1655, 19. Januar. «Cancellarii Svar de Academiæ revocatione.»

Kierre Dñe Doctor Th. Bartholine, nest min venlig Hilsen oc erbydelse til alt got: haffver jeg af Professorum skrifvelse forstandet, at dennem

siunis, at Studiosi nu med tiden vel kunde til Academiam igien convoceris, saa oc intimeris for dem, som gradum Magisterii ville tage, oc der om mit betenckende begieris: Saa stiller jeg det til eders betenchende, som ere der in loco, oc siunis vel, at det var gafnligt, at der med icke for lenge blef opholt. Hvilcket jeg beder, I Dñis Professoribus ville paa mine vegne til giensvar lade vide. Befalendis eder her med Gud almectigste. Othense den 19. Januar. 1655.

Christian Thomesøn mpp[a].

Afskrift i Konsistoriets Kopibog IV, 322.

Under 1. Febr. 1655 udstedte Universitetets Rektor, D. Thomas Bartholin, et trykt Program, hvori det omtaltes, at Pesten, der havde bortrevet 9000 Mennesker i Kjøbenhavn, nu saa godt som var standset, hvorfor Studenterne indkaldtes til atter at begynde paa Forelæsninger og andre akademiske Øvelser førstkommende 1. April. (Exemplar af dette Program findes i Univ.-Bibl.)

212.

1655, 21. April. «M. Erick Olufsøns Obligation til Universitetet.»

Jeg M. Erick Olufsøn, Proust offver Sockelunds Herret oc Sogneprest til Vor Frue Kircke i Kiøbenhafn, bekiender, at jeg mig uden forset haffver forseet imod Universitetet, i det jeg haffver dømt i den Sag imellem Mester Torkild [Thuesen] oc Inger sl. Her Baltzers, som ieg icke vidste at var ilde giort eller saa hort optagen, oc hves jeg udi saa maader enten med denne dom, eller derpaa oc deraf følgende Indlegger for Bispen i Conventhuset, eller i andre maader haffver uactsom fortørnet Rectorem oc Professores, beder jeg om forladelse. Hves jeg oc her efter skulde (som jeg dog, nest Guds Hielp, icke forhaaber) forsee mig med forset imod Universitetet oc Professorerne, saa billigen oc med rette deroffwer kunde klagis oc kiendis, da denne sag at stande mig oben for til widere Doms hendelse, eftersom jeg agnoscerer Rectorem oc Professores for mine rette Patroner, vil oc gierne giøre dem al billig ære oc respect, veed ei heller noget med dem, end det som ret, got oc christeligt er: vil oc forhobes, de med mig ei heller andet vide: jeg vil oc flitteligen oc forsvarligen her efter forholde mig udi mit kald oc embede, efter mit kaldsbrefs indhold, hvorpaa jeg oc skal gifve Professoribus en ny Revers, lige udi Ord oc Mening med den forrige, naar de det begierer, om den anden forrige icke kand findis. Actum Kiøbenhafn den 21. April. 1655.

Erick Olufsøn mpp.

Konsistoriets Kopibog IV, 325.

Foruden den ovennævnte Sag havde der ogsaa været et andet Sammenstød mellem Professorerne og deres Sognepræst. I Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 181, findes nemlig en Del Papirer fra Tiden mellem 19. Oktober og 16. December 1654 vedkommende den efter D. Oluf Worms Død stedfundne Aflevering af de til Rektorværdighed ved Universitetet henhørende Sager, som opbevaredes i Scrinium Rectoris, saasom Fundatser, Privilegier, Jordebøger, Sceptre, Instrumenter (Fløjter)

m. m. Professorerne gjorde Vanskeligheder ved at udstede den Revers for Modtagelsen af disse Sager, som Worms Svigersøn, M. Erik Olufsen Torm, Sognepræst ved Vor Frue Kirke og «Præpositus Selandiæ primarius», forlangte, hvorfor Afleveringen trak i Langdrag.

213.

1655, 2. Maj. Bestalling for Peiter Hack som Universitetets anden Bogtrykker.

Rector oc Professores udi Kiøbenhafns Universitet giøre vitterligt, at vi med Erlig oc Velbyrdig Mands oc strenge Ridders Her Christian Thomesøn til Stougaard, Danmarchis Riges Raads oc Kongl. Majest. Cantzelers, voris gunstige Patrons vidskaf oc samtycke haffver efter Kongl. naadigste gunst, tilladelse oc vilie antaget oc bestilt, oc nu med dette vort obne bref antage oc bestille erlig oc velact Mand Peiter Hack for anden Bogtrycker hos dette Kongelige Universitet, til at trycke baade for Skolerne oc Universitetet, saa viit hannem bliffver bevilget: dog Peder Jensøn Morsings saasom første Bogtryckers bestalnings bref her med uforkrenchet. Oc skal forn. Peiter Hack vere fri oc forskaanet for al borgerlig oc byestynge, saa fremt hand ingen borgerlig næring bruger videre, end hans Hustru i Huset med Spinden, Veffven oc dislige kand fortiene. Derimod skal bemelte Peiter Hack vere forplictet: 1. at holde Universitetet her sammesteds et perfect Typographie oc Bogtryckeri, med en god, reen oc perfect stiil af alle slags sproch, som brugelige ere: saa oc hafve et tryckeri til at trycke Kobberstycker med. 2. Skal hand indlegge paa Bibliotheket et Exemplar af alt det, som hand trycker, oc aldrig noget trycke, uden det tilforn er censureret oc af dennem, som det egentlig vedkommer at censurere, underskrefvet. 3. Skal hand findis Rectori Academiæ oc Professoribus hørig oc lydig i alle tilbørlige maader, saasom sin rette Øfrighed; oc der hos lefve skickeligen oc vel, som en erlig Dannemand vel egner oc anstaar. Men saa fremt hand icke forskrefne poster holder oc effterkommer, da skal hand der med forskrefne bestilling, privilegier oc friheder haffve forbrut, oc stande os oc vore efterkommere friit fore, dette altsammen med høi Øfrigheds vilie paa en anden at transportere. Dette til bekreftelse haffver vi ladet trycke Rectoris Signet her neden fore. Datum Kiøbenhafn, den 2. Maji 1655.

Konsistoriets Kopibog IV, 327. Peiter Hacks hermed overensstemmende Reversal til Universitetet findes smst. Fol. 328.

214.

1655, 18. Maj. «Professorum samt Borgemestere oc Raads Betenckende om Brylluper oc andet.»

Efter Høi Øfrigheds gunstige befalning haffve wi underskrefne veret udi Helliggestes Kircke den 18. Maji 1655 forsamlede, oc udi al Kierlighed med hinanden offverveiet, huorledis adskillig offverflødighed iblant voris stand, særdelis udi Brylluper, som i disse tider haffver taget udi pract oc offverdaadig-

hed offverhaand, kunde enten afskaffes eller remederis, Gud til ære, voris Fæderneland til velstand, oc en hvers eget gafn. Hvor om wi woris korte oc ringe betenchende efter befalning schriftlig forfattet [haffve], anlangende Brylluper især oc derhos medfølgende offverflødighed.

1. At den giestlig oc verdslig Øfrighed her udi staden, saa vel som andre indvoner, huis formue i det ringeste sig til 5000 Rdr. bedrager, oc derefter Kongens oc byens paaleg oc tynge ville udstaae, maatte bede til deris oc deris Børns brylluper 40 par folck i det høieste af deris nermeste Venner samt deris Børn oc Døttre, Forgangsmend oc Qvinder, eller hvad nafn det hafve kand, der med beregnet, oc derforuden 12 eller 14 unge Karle; giffve 6 retter mad oc ei mere; skencke Viin af Kander oc ei af glas.

2. At de andre indvoner af begge jurisdiction, som mindre formue hafve, kunde bede halfparten saa mange.

3. Ei videre Bryllup nogen at giøre end en Søndag, ingen maaltid til de indbødne giester at anrettis om løfverdagen før bryllupet, icke heller om mandagen eller nogen anden dag.

4. At jagilderne gandske maatte afskaffis, oc hvad som heldst der hen kand udtydis.

5. Til Trolofvelse oc Festensøl icke flere at bede end 12 eller 14 par i det høieste, ickun en dag, uden nogen Confect til maaltidet.

6. At med gaffver til Bryllupet, baade før oc siden, i hvad nafn det hafve kunde, oc festendegaffve etc. maatte holdis efter Recessen.

7. At Brude af voris stand icke smyckis med andet end guld oc perler, med et smycke: mens Tienistepiger paa deris hedersdag at maatte forundes en perlesnor oc en liden guldkiede, intet andet, ei heller nogen brudestoel.

8. At der maatte af Høi Øfrighed settes en Nomophylax eller Fiscal, som kunde uformeent, uden nogen persons anseelse, inqvirere paa de steder, huor behof giøris, om det saa skede, at nogen saadan velmeente tarfvelighed vilde offvertrede, oc det for en hvers Øfrighed angifve oc lade paakiende; oc paa det hand des vindskibeliger kunde vere, at nyde en part af brøden.

9. At Klockerne til alle Kircker maatte tilholdis at lade følge til samme Fiscal hver løfverdag aften en rictig fortegnelse paa alle, som neste Søndag enten til Frupredicken eller Høimesse skulde vies. Om Trolofvelser kunde hand hos presterne forfare.

Dette haffver vi efter Høy-Øfrigheds ordre med hinanden forfattet, altingest den samme Høy Øfrigheds gunstige Vilie undergiffvet; ei tvilendes at med Kongelige Tienere, hver efter deris stand, jo oc rammis det gemene beste; oc at alle her efter, som sig torde understaa at besvere den Høie Øfrighed med sær bevilning, andre til ond Exempel, maatte tilbørligen straffis. Kiøbenhafn ut supra.

Thomas Bartholinus. Hans Nandsøn.
L. M. S[cavenius] S. S. Christopher Hansøn.
Hans Svane. Rasmus E. Brochmand. Find Nielsøn.

Konsistoriets Kopibog IV, 335—6.

215.

1655, 5. September. Universitetets Brev til Kansler Hr. Christian Thomesen, hvorved M. Jacob Jensen Bircherod anbefales til Professor ved Odense Gymnasium.

Perillustris et Magnifice Dñe Cancellarie (etc.). Giffver wi Eders Magnificens plictvilligen tilkiende, at vi nestforleden den 3. Septembr. haffver hørt Mag. Jacobum Joannis Bircherodium è Cathedra perorantem, oc holt hand en kiøn oc zierlig Oration, dog kort, de summa studii Mathematici necessitate et utilitate, som oc alle tilstedeverrendis vel befaldte. Hand er icke allene den største part iblant os bekynt af dette lidet specimine, men endocsaa af anden hans Erudition, flittighed oc skickelighed: saa vi tviler icke paa, at hand jo fructbarligen kand betiene den bestilning in Gymnasio Othoniano, huilcken hannem nu efter den gode Øfrigheds ordre oc samtycke bliffver betroet, naar hand tilforne der paa steden bliffver af Eders Excellentz met et ord eller tho ved Episcopum Othoniensem, Dn. D. Laurentium Jacobæum, Gymnasio recommenderet. Wi ville samtlig ynske baade M. Bircherodio oc dennem, som hand der lære oc undervise skal, af Gud megen lycke oc velsignelse. Oc her hos inderligen oc af hiertet befale Eders Magnificentz med sit gandske høiadelige huus udi den naadige Guds faderlige beskermelse (etc.). Hafniæ 5. Septembr. Anno 1655.

Rector oc Professores
udi Kiøbenhafns Universitet.

Konsistoriets Kopibog IV, 333.

216.

1656, 28. Februar. Kongelig Befaling vedrørende Opsynet med Studenterne i Regensen.

Wi Fredrich den Tredie etc. Vor synderlig gunst tilforne. Vider, at eftersom flittig inspection med Studenterne udi Regentzen høieligen giøris fornøden, oc det med mest authoritet af en af Theologis best kunde forrettis; den Residentz oc saa af afgangne Fru Barbara Vittrop til den ende fornemlig blef kiøbt, oc der til er beqvemmeligst: Da bede vi eder oc naadigst ville, at i giøre den anordning, at den af en af Theologis efter Senium her efter bliffver opteret, som siden med Studenterne i Regentzen skulle hafve saadan opsiun, som hand acter at forsvare. Dermed skeer vor vilie. Befalendis eder Gud. Skreffvet paa vort Slott Kiøbenhaffn den 28. Februarii Anno 1656. Vnder vort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oß Elskelige, Hæderlige och Høylerde Rectori oc menige Professoribus i Kiøbenhafns Universitet.

Konsistoriets Kopibog IV, 339.

217.

1656, 25. April. Kgl. Befaling til Lensmændene (i Sjæland og Skaane) om med det allerførste «den halve Part af Kirkernes Beholdning udi dit Len at hidskikke og os elsk. hæderlige og højlærde D. Thomas Bang at levere til den nye Regenskirkes Forfærdigelse».

D. Th. Bangs Afskrift blandt Trinitatis Kirkes Papirer, Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 174.

218.

1656, 20. Maj. Skrivelse fra Biskop Hans Svane til Universitetets Rektor angaaende Skolelærernes Forpligtelse til at tage Baccalaurgraden.

Magnifice Rector.

Efftersom en deel Skolebetiente udi Sælands Skoler, huilche Jeg effter Receßen haffuer tilholdit att tage Baccalaurei grad, sig udi høyeste maader haffuer besuergit, att de iche vaare ved de midler, de derpaa andgaaende bekostninger att kunde udstaa, er Jeg paa det tienstvilligste aff Eder Magnificens begierendis, at Fundatio Regia sampt derpaa udgiffuen Kongelig Forordning, huoraff en Copie fremskichis, maatte haffuis udi god consideration, paadet videre klagemaal i thide kunde forekommis: i Særdelished effterdi saa erfaris, temmelig besueringer allerede at skall vere skriftlig spectabili Decano offuerleffuerede. Kiøbenhafn den 20. Maij 1656.

E. Magnif. P. A.
Hans Svane.
Egen hand.

Udskrift: Magnifico Regiæ Academiæ Hafniensis Rectori, Viro Clarissimo M. Petro Spormanno, Historiarum Professori, Collegæ honoratissimo S. P. D.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 196.

219.

1656, 22. November. Pedellen Peder Muus klager til det akademiske Senat over den Overlast, en Student havde tilføjet ham under hans Funktion som Depositor.

Rectori Magnifico, Patribus Academiæ conscriptis, Clariss. Dn. Professoribus *χαίρειν*.

Jeg fattig Mand er foraarsaget Eders Magnificentz och Excellentzer at tilkiendegiffue, huorledis Jeg forleden Mandags Efftermiddag den 17. Novembris, vdj mit lovlig Kald och betroede Bestilling saa vformodet, plusseligen och fast vhørligen er bleffuen offuerfalden aff en Student ved Naffn Hans Jenssøn Assens, som er ganget tiendes bag til mig oc taget mit Instrumentum depositorium, ferulam scilicet, huilchen laa paa Jorden hos mine fødder ved Vandspanden, oc som en tiendis Hund (effter at Jeg haffde vdøst, more solito, Vandet aff Spanden rundt omkring mig oc offuer den gandske kretz) skammeligen slaget mig bag vdj mit Hoffuet med samme for^ne^ instrumento depositorio tuende slag, saa at der Jeg da omsider saae mig om, var for^ne^ Instrumentum

gangit i tu stycher aff det sidste slag, ellers mueligt Jeg vforschyldt der aff haffde faaet flere slag aff det vforschammede Menneske. Jeg haffuer befalidt Gud i Himmelen min sag, thi den liden smerte time, met Guds naadis hielp, gaar vel snart offuer. Jeg drager gierne Herrens Biurde, oc som en arm Syndere vel optager aff Herrens Haand salighedsens Kalck, naar hand mig den lader i-skienchis. Men huad min Person andlanger, personam publicam scilicet, sive juratum Academiæ Ministrum, som det vforschammede Menniske saaledis in publica Academiæ Area, der Jeg effter min gunstige Øffrigheds Villie oc Befalning publice et solenniter administrerede mine, da Depositoris Academici, partes, haffuer vulnereret oc saargiort, et qvidem med instrumento depositorio, at blodet løb mig om Ørne neder oc offuer mine Klæder, den store Almue, som da tilstede var, icke til liden Vidunder: om saadan gierning, fast vhørlig, icke bør at straffis, haffuer Magnificus Academiæ Rector Amplissimusqve Senatus Academicus at kiende paa. Jeg fattig Mand, som deris vnderdanigste Tienere, haffuer nu saadant altsammen vdj deris hender henstillet. Befalendis dennem alle samptlige vdj Guds den Allerhøyestis Beschiermelse. Hafniæ 22. Novembris Anni currentis 1656.

Rectoris et Professorum
vnderdanigste Tienere
Petrus Johannis Musculus m. m.

Paategnet: Peder Muses klagemaal. Læst paa Consistorio den 22. Novembr. 1656.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 194.

220.

1656, 18. December. Rektoren i Kjøge tilskriver Sjællands Biskop om en Discipel fra Skolen, der formentes ved et falsk Testimonium at have tilsneget sig Adgang til Universitetet.

Reverendo in Christo Patri Dn. Doct. Johanni Svaningio
salutem et obseqvium.

Reverende Dn. Pater, tibi notum facio, alumnum scholæ nostræ, rudem sane et negligentissimum, nomine Laurentium Sommerfeldium, hinc abisse in Octob., nescio qvo, sine ullo meo Testimonio. Comitem sibi adjunxit condiscipulum ejusdem ingenii, nomine Johannem Nicolai Stirmium. Ferunt nonnulli, ipsos, civis cujusdam Academici ornatos Testimoniis, ad ultimum depositionis examen fuisse admissos, qvod superiores et istis duobus longe doctiores molestissime ferunt. Hæc ad tuam Reverentiam festinanti calamo referri voluit Dn. Præpositus. Valeat Dn. Pater et diutissime floreat Deo et publico bono. Dabat Coagii 18. die Decemb. Anno 1656,

Adhuc ignoro, qvot talentis frumenti Rev. Dn. Pater auxit reditus Scholæ nostræ ex parochiis Voldersløf et Giørsløf.

Qvi tuam Reverentiam æstimat et colit
Johannes Ivarius
manu sua.

Udskrift: Reverendo in Christo Patri ac Domino, Dn. D. Johanni Svaningio, Siælandiæ Episcopo vigilantissimo, Mecænati et fautori plurimum venerando.

Paategnet: Læst paa Consistorio den 31. Januar. 1657.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 194.

Vedlagt findes en Skrivelse (dat. 24. Jan. 1657) fra Biskop Hans Svane til Universitetets Rektor, Dr. Jacob Knudsen, hvori denne underrettes om Sagen og anmodes om at drage Omsorg for, at der blev anstillet Undersøgelse, og «hvis saa udi Sandhed befindes, samme Studiosus, som slige Testimonia haver udgivet, saaledes maatte straffes, at andre efter denne Dag kunde have Afsky, sig udi lige Forseelse at øve». Endvidere findes følgende Skrivelse vedlagt:

Magn. D. Rector oc høyærede Patres Academici. Jeg fattig underskreffuen SS. Theologiæ Studiosus nødis till paa det ydmygeligste med denne min supplication Eder samptligens at besuerge anlangendis en Person ved naffn Lauritz Sommerfeldt, som ved min Manuduction til Universitetet skulle haffue været forfremmit. Dog eftersom Jeg paa nogle Aars tid fornemme Gotfolckis børn saaledis informeret haffuer, at de af de Høylærde her paa Steden til at deponere dyctige erre eractede, haffuer Jeg i lige maade forleden Sommer mig paataget tuende andre Personer saaledis at undervise, at de till Examen depositionis nogenlunde sig begiffve kunde, den ene ved naffn Jørgen Hallandsfar, aff de Høylærde annammit, den anden forn. Sommerfeldt, som icke bleff anammit, forregaff sig fra Aarhuus at være ankommen, oc meget sig derpaa berøbte, at Magnificus Dn. Rector till all god forfremmelse ville være hannem bevaagen, dersom hand hellers en tjd lang hos en dygtig Person in stylo oc artibus øffuis kunde. Effter huilket hans Angiffuende Jeg hannem hans begiering ey haffuer affslaget; enddog anderledis ved en Skriffuelse fra Kiøge skall være befunden; saa Jeg derudoffuer for min fljd oc troskab, hannem bevist, i allerstørste Uleilighed geraade kunde, dersom mig paa det nøyeste skulle effterstræbis, ligesom Jeg aff egen Dumdristighed mod det hæderlig Consistorii statuter mig skulle haffue forgræbit; u-anseet mit forseet i denne Handell didhen tracted haffuer, at hans forfremmelse aff yderste formue kunde haffue skeed. Mens efftersom Jeg dend tid icke viste det hæderlig Consistorii statuter, oc siden dertil at suare er indsteffnit, daa befinder Jeg mig ingenlunde att kunde bestaa, med mindre mine høyærede Patroner mig vilde ansee som dend, der for snart troende aff egen gode Villie er bedaaret. Dog efftersom Jeg min beste Tid paa Vngdommens forfremmelse anvendt haffuer oc endnu i mit 38 Aar oc her effter, saa lenge Gud vil, till Ungdommens Undervisning oc opvartning vill findis bevaagen, er Jeg aff mine høy-ærede Herrer ydmygeligen begierendis, denne min forseelse enten att maatte effterladis, eller oc med en lidelig pengestraff, som Jeg med tiden kunde afstedkomme, affsonis, besynderligen effterdi Jeg aldrig tilforn enten her eller andre steder for nogen Ulempe er vorden citeret. Jeg beloffuer underdanigste saadan min U-actsomhed med større forsictighed her effter at ville oprette. Formodendis herpaa en mild Resolution aff de hæderlige Herrer, huilcke samptligens Jeg til all Velstand Gud troligen befaler.

E. V. T. altid
Peder Andersen Wandell.

Paategnet: Læst paa Consistorio d. 4. April. 1657.

(Sluttes.)

Aktstykker til Universitetets Historie i Tidsrummet 1621—60.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

(Slutning.)

221.

1657, 23. Maj. Kongebrev til Universitetet om Cornelius Lerches Rang.

Frederich dend Tridie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Konung.

Wor synderlig Gunst tilforn. Huad Session och steed wj naadigst haffuer forwndt och assigneret oß Elschel. Cornelio Lercke, voris Raad, kand I aff hosføjede copia widere erfare. Huelchet wj eder til effterretning wille wide lade. Befallendes eder Gud. Skreffuet paa vort Slott Kiøbenhaffn dend 23. Maij Ao. 1657. Vnder vort Zignet.

Friderich.

Udskrift: Oß Elschelig hæderlig oc højlærd Rectorj vdj Kiøbenhaffns Vniuersitet.

Paategnet: Læst paa Consistorio den 24. Maji 1657.

Vedlagt findes følgende Stykker:

a.

Fridericus Tertius,

Giøre Alle witterligt, at efftersom oß Elsch. Cornelius Lercke etc. aff oß vnderdanigst haffuer werrit begierrendes, hannem maatte assigneris oc tilforordnes hans wisse plads oc sted, huor hand udj forsamling sin gang oc session kunde haffue: da efftersom hand til worres Raad er antagen oc derforuden anseelige bestilling tilforne betient haffuer, wille wi naadigst, att hand sin session schal nyde offuer Doctores, nest effter oß Elschel. Theodorum Lente. Thi forbyde wii alle oc een huer etc. Hafniæ d. 20. Maij 1657.

At dette er en richtig Copia effter Originalen, bekiender vnderschrefne.

Aff Canceliet for Kiøbenhauffn Slott, vt supra.

Niels Kruse
Egen Haand.

Jacob Rothsteen
E. Haand.

b.

Udkast, skrevet med Prof. M. Rasmus E. Brochmands Haand, til en udførlig Forestilling fra Universitetet til Kongen om, at ovenstaaende Benaadningsbrev for Cornelius Lercke ikke maatte blive et Præcedens til «Præjuditz og Nachdeel» for Academiets Doctores og Professores imod Universitetets ved kongelig Ed confirmerede Fundation. Det urgeres navnlig, at Cornelius Lercke, som var af «privat Stand» (ikke af Adel), selv havde udvirket denne Benaadning for sig, og at

Kongen let i Fremtiden kunde blive anmodet af flere om lignende Benaadninger, hvorved Universitetet, hvis Professorer hidtil havde nydt Rang næst efter Adelspersoner, kunde komme i Foragt hjemme og ude. Vel havde Cornelius Lercke været brugt i det tydske Cancelli og siden som Resident i Spanien og var nu antagen til kongelig Raad, dog kunde disse anseelige Bestillinger formentlig ikke give ham Adkomst tl at forundes Rang over Professorerne: «saa haffuer derimod vdi fremfarne tijder dislige verret af privat stand saa qvalificerlig personer, vel mange endog af ordine Professorio, som høiere charger betient har, som naffnlig under mange andre M. Petrus Albertius, D. Albertus Knopperus, D. Nicolaus Theophilus, D. Nicolaus Kragius, giort til en Ridder i Engeland, D. Leonhardus Metznerus Cancellariæ Germanicæ Director, D. Jonas Charisius och nu nyligst Fridericus Gyntherus Kammer Secretarius och Consiliarius Regius, huilcke haffuer alle baade vden landz høie Ambassader betient och inden landz her i Riget ipso actu verret a Consiliis Regiis, och dog aldrig begieret sig nogen serdeles gang och session ad motte forordnes offuer Professores, medens ladet, som andre Privat Standz personer, med deris ordinarie gang och sede sig benøie, som de tilforn haffde, vtuiffelagtig och af den Aarsag, at de ey allene paa fremmede velbeschichede Academijs, tam Bononiensi, effter huilcket dette Eders Maiestetz Kong. Academi er priuilegeret, quam alijs, haffde seet och fornummet, huad naade de her regerende Konger serdelis formaliter til dennem saa och i andre vnderschedlige maade daglig beteede, som dennem af huilcke de sig, foruden deris Academicos daglige labores ipso actu och daglige praxin, med deris ringe Consiliis och Responsis i adschillig tuiffuellraadighed haffuer ladet sig alt saa vel befalde och tiene, som af nogen anden privat Standz person».

c.

M. Bertel Bartholins Separaterklæring.

Kortelig at sige min meening, siunes mig ey raadelig at vere imod Hans Kongl. Maits. voris Allernaadigste Herres och Konnings Cornelio Lercke forundte Session och præcedents at protestere. Thi Hans Kongl. Mait. sit naadigst udgiffne breff ey lettelig forandrer, medens vell, till opliusning, forklarer. Saa meener ieg och, at Hans Excellents Herr Cantzeler vell sidste gang lod Mag^{co} Acad. Rectori forstaa sin meening, huor vijt Hans Maits. naadigst anordning om Cornelij Lerckes Session och gang skulle forstaaes. Det beste var, at Herr Cantzeler kunde erindres och føres till gemüt, hand ville ved sin stoore imod Academiam bevogenhed forhindre, icke fleere saadanne Kongebrefue bleffue forhuerffuede. Till slutning faar vi at legge vind paa, vi icke, hoc rerum statu, giffuer Aarsage till nogen suspicion aff Ambition, for huilcken de geistlige alt for meget diſswere ere udraabte for. Bedendes, at denne min meening maatte udi Protocollen indføres.

Af Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 181.

222.

1657, 8. Juni. Kongen kalder D. Rasmus Bartholin til 3die Professor i Medicinen.

Friderich dend thredie med Gudtz Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis konnung.

Wor synderlig Gunst tilforn. Wiider, at wij naadigst hafuer for got anseet, at os Elschelige, hæderlig och højlærd Doctor Erasmus Bartholinus skall antagis thil at werre tertius Professor Medicinæ ordinarius, efftersom hand

udj samme facultet tilforn hafuer thaget graden. Huilchet wij eder til widere ordre, huor effter i eder siden kand vide at rette, ville vide lade. Befallendes eder Gud. Skrefuet paa vort Slot Kiøbenhafn dend 8. Junij 1657. Vnder vort Zignet.

Friderich.

Udskrift: Os Elschelige hæderlig och høylærde Rectori och meenige Professoribus paa Academiet vdj vor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 10. Junii 1657.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

223.

1657—58. Nogle Aktstykker vedrørende Universitetets Jurisdiktion over Studenter.

a.

Acta Consistorii 13. Jun. 1657.

Lest Velb. Oluff Brockenhusis missive til Magnificum Rectorem, begierendis, at affgangne Her Hanssis Sønner i Borup, som beviiste stor motvillighed, maatte ved skrifftlig Rectoris befaling fordris her til Universitetet deres studeringer at tage vare. Bleff sluttet, at Rector kunde giffue hans Velbyrdighed til suars: at Her Iffver Envoldsøn Brochmand vilde tage steffning offver dem, for huis hand sig offver dem haffde at besuerge. Saa skulde de vere obligerede til at komme her til steden.

b.

Rector oc Professores paa Kiøbenhaffns Universitet hilser eder Johan Hansøn oc Christen Hansøn Høyere Studiosos, formodendis nu enten udi Kiøge eller Borup at findis. Vider, at for os haffuer beretted hæderlig oc vellærd Mand H. Iffver Envoldsøn Brochmand, Sognepræst til Borup oc Kimmersløff Sogne, hvorledis hand ved eders wformodelig forhold mod hannem saa storlig som wgierne, dog endelig hermed skal være foraarsaged att haffve tiltale til eder, belangende att i adschilligt foruden hans Vilge oc Samtycke skal haffve afbrøt oc bortført aff den mølles rette tilbehøring, som paa Præstegaardens grund oc staffn forefantis, och intet haffver villet derudaff spare oc effterlade, uden allene de bare oc blotte Vegge med tag oc offverheng, som er møllehusett alene: och ey haffuer villet acted oc anseed, at i nogen tid tilforn, der hand med eder om naadsens Aar oc Rettigheden til præstegaarden i Venlighed skal være forligt, i da skal haffve eder med eders andre medarffvinger schrifftelig tilforplicted, eder intett med møllen, som den der enda imellum eder i tvistighed stod, att befatte, men den aldelis til Lov oc Ret henviist: Oc dog slig eders egen forschriffvelse saavelsom oc Erlig oc Velbiurdig Mands, Oluff Brockenhus til Hiulberig, Kongelig May^{tt} Lehnsmand, paa sitt Embedis wegne, hans alvorlig oc strenge forbud aldelis wanseet oc wacted, samme effterstaaende Husis rette tilbehøring oc mølle lov-uaffvunden afbrøt oc bortført, med huilcken eders gerning hand vist formeener sig imod eders egen haand oc forschriffvelse høyligen att være for-uretted, oc eder plictig att

være hannem derfore efter lowen tilbørligen at stande til Rette, med videre den sags leilighed, som hand enten selff eller hans fuldmæctige acter imod eder for Retten til dombs at foregiffve. Thi stefnis forschreffne Johan Hansøn oc Christen Hansøn Høyere Studiosi i egen person for os derom i Rette til doms at møde paa voris Consistorio *den 4. Julii førstkommende*[1] oc da att hende oc vndgelde hvis Low oc Ret kand være, tagendis med eder alt hvis i kand vide eder for samme tiltale att befrie oc fordedige. Thi steffnis oc hermed Alle Effterschreffne S. Her Hans Højers Arfvinger med deris formyndere, nemlig Matthis Jochumsøn Indvonere vdi Kiøge, Jens Ibsøn oc Peder Madsøn, Barbra Hansdaatters formyndere, desligeste velfornemme Niels Nielsøn Ridefoged paa Svenstrup, paa sin gunstige Hosbondis Velb. Oluff Brockenhusis saavelsom paa sine egne vegne, saavelsom hans Velbiurdigheds børns præceptor der paa gaarden, som med den første Beschickelse Seddel til H. Højers samptlige Arffvinger aff hans Velbiurdighed var udschicket, Item oc Jens Nielsøn Substitut i Borup oc Hans Ericksøn udi Kimmersløff, som oc vare til Arffvingerne udviist, til forschreffne tid oc sted att møde, saa fremt nogen aff eder noget til denne Sag ville haffve at svare. Datum Kiøbenhaffn d. 15. Junij Anno 1657.

Effter denne Concept er ieg aff Magnifico Academiæ Rectore Dn. D. Jacobo Canuto S. S. Theologiæ Professore celeberrimo en Universitetens Steffning tienistvillig begerende, Aar oc Dag ut supra.

Hans Magnificentzis tienistvilligste
Iffuer Envoldsøn Brochmand.
Eg. haandt.

c.

Wii Frederich den Tredie (etc.) Giøre alle vitterligtt, att for os vnderdanigste haffuer ladett andrage os elsk. hæderlig och vellærd Hr. Iffuer Envolsøn Brochmand, Sogneprest til Borup och Kimmersløff Sogner, vdi vort Land Siæland, huorledis hand højligen schal vere foraarsagett att lade for os och voris elsk. Dannemarckis Rigis Raad till paa kiendelse indsteffne en dom, som aff Kiøbenhaffns Consistorio den 30. Januarii 1658 vdi os elsk. Doctor Christen Ostenfelds Medicinæ Professoris hans Rectoratu imellem bete Hr. Iffuer Brochmand, paa den ene, och tuende hans affgangne Formands Sønner, Johan och Christen Højer, paa den anden Side, schal dømbt och affsagt vere, anlangende Møllerverchitt oc des behøring til en liden Mølle[2], som till H. Iffuers Prestegaard och des privat nøtte och brug vdi mange hans Formends tiid haffuer verett beliggendis, och med Lehnsmandens Consentz nydett och brugt ehr, vden nogens Præjuditz i nogen maade. Huilchett mølleverch och tilbehøring bemeldte tuende Personer och Studiosi, Johan och Christen Højer, vden lov och dom, och tuertimod en deris derom med Hr. Iffuer særdelis oprettede Contract och forplict, saavelsom mod Lehnsmandens forbud, affbrøtt

[1] De fremhævede Ord ere med en anden Haand indførte i Brevet.

[2] Kaldes andensteds i de foreliggende Akter en Sqvatmølle.

och bortført haffuer, huorfor Hr. Iffuer schall haffue ladet bemeldte Studiosos for Eder i Rette steffne, da i dennem for denne gierning schall haffue fridømt, i den sted i burde haffue allermest dømt och paakient, om bete Personer iche haffde forgrebett sig imod deris Contract, saa de igen burde at giøre Møllen saa god, som den var, och siden om hoffuetsagen med Lov och Rett effter Contractens formelding at burde gaais huis Rett vere kunde. Saa Hr. Iffuer derudoffuer formener sig med samme Eders Dom stor Vrett giort att vere, saa den iche alleniste derfor bør som v-dømbt och mactesløs att vere, men endoch I plictige att vere Hr. Iffuer en billig kost och tæring at erstatte, och Johan och Christen Højer ved Lov och Rett effter deris Contract och forplict att søge huis Rettighed de kand formene sig til eller vdi samme Mølle at haffue, och det paa de steder, som om saadanne sager bør at ordeelis, med wiidere hand selff eller ved sin fuldmectige herom vnderdanigst kand haffue at berette. Thi bede vi Eder oc biude bemelte os elsk. Doctor Christen Ostenfeld sampt menige Professores, som denne indsteffnet Dom vill vedstaa, at I retter Eders lejlighed effter derom at møde for os och voris elsk. Dannemarchis Rigis Raad vdi Rette til første almindelige Herredage, som bliffuer berammet att schall holdis her i vort Rige Danmarch. Till huilchen tid och sted i lige maader steffnis eder, bemelte Johan och Christen Højer och eders medarffuinger, nemlig Matthias Jacobsøn indvaaner vdi Kiøge, paa sin affgangne hustruis vegne, item Peder Matzøn vdi Borup och Jens Ibsøn i Sneckerup paa Barbara Hansdaatters Vegne, samptlige, om I ville haffue der nogett till att suaie, och da herom at lide och vndgielde huis Lov och Rett ehr. Dog ville vi hermed vor och Rigens Rett, som for denne vor Steffnings dato saavit fordrett ehr, att den iche med Rette bør at optagis, sin proces och lovlig gienge vforhindret haffue. Ladendis dett ingenlunde. Giffuett paa vort Slott Kiøbenhaffn den 26. Julij Ao. 1658. Vnder vort Signett.

Paategning: Efter for^ne^ Kongelige steffning vil Universitetet underdanigst sig have at rette. Jussu Magnifici Rectoris scripsi, Chr. Stenbuch, Academiæ Notarius.

Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 208. Acta Consistorii 4. Juli, 25. Juli og 1. August 1657 indeholde mere om Sagen.

224.

1657, 27. Juni. Regnskab over de Bidrag, Universitetets Professorer og andre under dets Jurisdiktion hørende Personer ydede til Fædrelandets Forsvar.

Bleffve aff Magnifico Rectore oc samptlige Professoribus leste oc approberede tuende Velb. Landcommissariernes Lauge Beck oc Otto Powisch deres quiteringer giffne Universitetet for den ene fierde deel baade aff Universitetets Præbender, saa oc aff Professorum oc Universitatis Suppositorum rentepenge, huilcke for^ne^ quiteringer bleffve aff mig Notario fremlagde, oc indeholt ord fra ord, som effterfølger, med foregaaende fortegnelse, som af dennem bleff underskreffuen:

Efftersom udi Odense mode sidst forleden Februario bleff aff Rectore oc Professoribus i dette Kongelige Universitet i Kiøbenhavn udloffvet til Landsens defension den halffve deel aff dette aars 1657 visse indkomst, til S. Hans dag, oc en fierdedeel til Juel førstkommende at erleggis; da er den første fierde deel aff for^ne^ Professorum visse indkomst, effter den contributions regning, som de aar 1650, 1651, 1652 indgaff, som følger:

	rixdaler.	ort.	skill.
Magnificus Academiæ Rector, D. Jacobus Canutius	68	3	19
Vener. Episcopus, D. Suaningius	72	0	23½
D. Bangius	67	2	22½
M. Wandalinus paa D. Scavenii arffvingers vegne	68	3	19
D. Mullerus, juris consultus	50	1	13
D. Finchii, Medici primi, hæredes	56	3	21½
D. Thomas Bartholinus, Medicus Secundus	37	0	19
M. Spormand, Decanus Philosophiæ	25	0	3½
M. Finchius	26	0	7½
M. Zoega	24	3	18½
M. Bartolus Bartholinus	25	1	2
M. Brochmand	26	0	11⅔
M. Severinus Petræus	25	3	15⅔
M. Vindingius	22	3	7½
M. Langius	12	1	2
M. Wandalinus	4	2	20
M. Stenbuch	17	1	1⅓
Summa paa for^ne^ fierde deel aff visse indkomst, er penge in Specie	632	3	11⅓

Huilcke for^ne^ sex hundrede trediffve oc tu rix daler 3 ort 11⅓ skilling udi allerunderdanigste villighed erleggis til federne lands defension.

Disse forschreffne Sex Hundrede Trediffue oc Tou Rixdaller Trei Ort Elleffue schilling j alb. haffue vi vnderschreffne til oss ladet annamme, och derfore Obenbemelte goede Mand tilbørligen quitterer. Dat. Kiøbenhaffn den 23. Junij Anno 1657.

Lauge Beck M. propria. Otto Powisch mpp.

Efftersom udi Odense mode sidst forleden Februario bleff aff det Kongelige Universitet i Kiøbenhavn oc dets Suppositis udloffuet til Federnelands defension den halffve deel aff dette aars 1657 rentepenge til tuende terminer, nemlig en fierde deel aff den hele rente, bortskyldig gield tilforne afftaget, til S. Hans dag, oc en fierde deel til Juel førstkommende at erleggis; da er den ene fierde deel aff for^ne^ rentepenge til den første for^ne^ termin, som følger:

	rixdaler.	ort.	skill.
Magnificus Academiæ Rector, D. Jacobus Canutius, paa sine børns vegne	15	»	»
Vener. Episcopus, D. Suaningius, aff sine rentepenge	225	»	»
Aff en gaard i Kircke Helsinge, som skylder aarligen hartkorn 13½ tønder 2½ skiepper	5	1	»
D. Bangius aff sine rentepenge	63	»	»
For Bodild Rhumans, huis formønder hand er	9	»	»
D. Thomas Bartholinus aff sine rentepenge	100	»	»
M. Wandalinus for Fredrick Resen, sin pleyesøn	56	1	»
For Maren Resen	28	0	12
M. Spormand for Lisbeth Rhumans, hvis formønder han er	9	»	»
M. Finchius aff sine rentepenge	510	»	»
M. Zoega	120	»	»
For Niels Resen, sin pleyesøn	57	»	»
For Cort Plum	10	»	»
For Maren Plum	5	»	»
M. Bartolus Bartholinus aff sine rentepenge	135	»	»
For Anne Johans Daatter	49	»	»
For Corfitz Braem	18	»	»
M. Brochmand aff sine rentepenge	150	»	»
Aff noget bøndergods udi Skaane, som i betaling er udlagt; huor aff hannem tilkommer tre parter; beløber sig hans deel, effter offuerleffverede iordebogs indhold, for begge terminer	27	2	14
M. Severinus Petræus aff sine rentepenge	153	»	»
For Jørgen Hasebart, sin pleyesøn	38	2	»
For Fredrick Plum	10	»	»
For Peder Pederssøn	9	»	»
M. Vindingius for sig og sine myndlinge Povel og Peder Jenssøn	45	»	»
M. Langius af sine rentepenge	21	»	»
For Christen Resen, sin pleyesøn	56	»	»
M. Jørgen Eilerssøn aff sine rentepenge	50	»	»
For Iffver Thomassøn, sin pleyesøn	21	»	»
Sille sal. Doct. Jespers aff rentepenge	165	»	»
Anne sal. D. Caspers	300	»	»
Margrete sal. D. Jørgen Fuirens med tuende sine Sønner Doct. Hendrich Fuiren og Thomas Fuiren	2085	»	»
Drude sal. D. Hans Rasmussøns	240	»	»
Else sal. M. Peder Gelstrups	5	»	»
Karen sal. D. Johan Borcherssøns for sig og sin børn	20	»	»
Mette sal. D. Niels Pederssøns for sig og sin daatter Elen Nielsdaatter, aff rentepenge	150	»	»

	rixdaler.	ort.	skill.
Magdalena sal. D. Oluff Worms for sig og sine sex smaae børn	306	»	»
For M. Willem Worm	45	»	»
For Matz Worm	75	»	»
Doct. Caspar Bartholin	50	»	»
D. Peder Resen aff sine rentepenge	43	»	»
Aff elleffve tønder Korn i Kirckehelsinge	4	0	12
D. Simon Pauli	89	1	»
D. Paul Moth aff sit Proustie udi Jylland	37	2	»
Aff sine Rentepenge	16	»	»
For Matthis Henrickssøn Studioso	2	2	»
For Hans Henrichssøn	5	»	»
D. Jacob Suabe	20	»	»
D. Assuerus Paynk	7	2	»
Hans Mule aff sine rentepenge	150	»	»
For Jørgen Suendssøn[1], sin pleyesøn	20	»	»
M. Anders Guntzov	50	»	»
Hans Matthissøn[2]	180	»	»
Thomas Fuiren aff sin pleyesøns Dirick Fuirens rentepenge	210	»	»
Peder Laurissøn Scavenius	45	»	»
Hans Johanssøn af Slangerup	13	2	»
Eschill Laurissøn[3]	30	»	»
Joachim Moltken aff sin næring, oc aff sin Søns rentepenge	133	1	8
Johan Plum	45	»	»
Peter Schult	10	»	»
Wulfgang Rhumann	18	»	»
Morten Povelssøn[4]	4	»	»
Baltzer Hanssøn	15	»	»
Summa paa denne fierde deel af rentepenge, som aff forne Professoribus oc Academiæ Suppositis til S. Hans dag erleggis, er penge in specie	6584	1	22

Huilche forne sex tusend fem hundrede firesindstiuffve oc fire rix daler 1 ort 22 skilling udi allerunderdanigste villighed erleggis til federne landets defension.

(Nedenunder findes Lauge Becks og Otto Powisch's Kvittering for Beløbet, ligesom ovenfor S. 325.)

[1] Vistnok en Søn af M. Svend Pedersen, Professor ved Odense Gymnasium.

[2] Hans Matthiesen Mecklenburg († 1663), s. Nyt hist. Tidsskrift VI, 475.

[3] Vistnok Eskil Lauritsen Dalhus, der 1658 blev Kannik og Prof. Philos. ved Gymnasiet i Roskilde (s. Bloch, Bidrag til Roskilde Domskoles Hist. I, 32).

[4] Morten Povlsen Grum, sidst Slotspræst i Kbhvn.

Forskreffne penge bleffve efter Krigs Commissariens Velb. Christen Skeel Albertsøns begiering leffverede til Commissarii Skriffuer Christen Andersøn Duerick paa Consistorio, saaledis at effterat den fierde deel af præbenderne vaar serdelis først afftalt, bleffve rentepengene sat udi tusend tal, oc huert tusend udi sin serdelis pose, som hand til den ende haffde ladet opbære, indlagt. Huor paa hand strax quiterede for begge forskreffne Summer, forplictendis sig skrifftligen til at skulle forskaffe Universitetet Velb. Land-Commissariernes tilbørlige quitering der paa inden afften.

Indført i Acta Consistorii under 27. Juni 1657.

225.

1657, 2. September. Begjæring om Stevning af en Student, der opholdt sig i Norge.

Rector och Professores vdi Kiøbenhaffns Vniuersitet helser eder Oluff Gutormbsen Brat Studiosum nu formodende at findes i Aggershus Lehn i Norge vdi Landtz prestegield paa eders Faders Gutormb Brates gaard Øistad, ibidem schall werre beligende, huor i eder schall opholde som en fuldmegtige udi eders faders treter och w-rolighed. Wider, at for os haffuer ladet ahndrage och klagelig berete hæderlig och wellerdt Mand Hr. Niels Lauritzen Gramb, Sogneprest i for^ne^ Landtz prestegield, huorledes hand højligen (med wæmodighed) schall werre till foraarsaget eder for os till formelte Vniversitet att citere formedelst eders w-rolige, w-schichelige och forargelige forhold, baade inden och wden Kirchen, iche aleniste for^ne^ eders Sogneprest till hans æhris och nærings forkleinring imod Landtzlougen, mens end och det hellige Ministerio till foragt imod Ordinantzen, en deell aff hans betroede Almue till bedrøffuelse, och en deell till forargelse, som eder her udi kunde effter følge, som bem^te^ Hr. Niels Gramb bereter, med louglige proff och widne eder at schulle kunde offuerbeuise. Thi steffner wi eder effter slig Lejlighed, forbemeldte Oluff Gutormbsen Brat, at møde for os i Rette paa woris Consistorio i Kiøbenhaffn denn siette uges dag effter at denne steffning er bleffven eder louligen forkyndt, at suare till slig forberørte beschyldning om Eders Leffnidtz forhold, tagendis till samme tid med eder alt huis i kand formeene eder att haffue till forsuar imod for^ne^ Her Niels Grambs beschyldning och tilltale; och da at lide och wndgielde, huis Leges et Constitutiones Academicæ sambt andre kongelige Louger och Forordninger kand eder tilholde; och dersom I iche parerer denne woris wdgiffne Steffning, men sider dend offuerhørig, da schall wi well wide, huad os bør at giøre effter Constitutiones Academicas, andre lige fortrædelige oc w-lydige til affschrechelse. Kiøbenhaffn dend . . .

Effter denne udkastning er ieg underschrefne en Universitets steffning begærendis offver det uregierlige Mennische Oluff Brat. Lands Præstegield den 2. Sept. Anno 1657. Niels Lauridssøn Gram m. m.

Paategning af Universitetets Notarius: H. Niels Grams stefning ofver Oluff Gutormbsen Brat Studiosum, udsted den 11. Novemb. aar 1657.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 208. Kun den underskrevne Begjæring er med Hr. Niels Grams egen Haand.

226.

1657, 18. September. Kongebrev om Oprettelse af et nyt juridisk Professorat og om Peder Scavenius's Ansættelse i samme.

Frederich dend Tredie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Koningh.

Wor synderlig gunst tilforn. Efftersom wj naadigst haffuer for got anseet, et facultas juridica her saauel som i andre vel funderede Uniuersiteter kunde were completa, och Jus Canonicum saauel som Jus Ciuile læris, huor aff ingen schulle foraarsages paa fremmede steder at vdreise for at tage Gradum, mens kunde in Patria Academia promovere: da haffuer wj naadigst beuilget, at hæderlig och wellærd Petrus Scavenius skal antages til at were Secundus Professor Juris ordinarius, och at hand maa nyde Senium in Academia fra den dag, som hand tilforne er bleffuen kaldet thil Professionem Mathematicam, dog at Fundationes, Leges, Statuta, Consuetudines laudabiles, salvis omnium Professorum etiam ipsius Jure consulti primi juribus, w-violeret och med denne woris beuilling saauelsom med forige, hæderlig och højlærd Doct. Erasmo Bartholino forwndt, i alle maader w-præjudiceret bliffuer. Huilchet wj eder til widere Ordre wille wide lade. Huoreffter i eder siden widre kand rette. Befallendes eder Gud. Schreffuit paa wort Slott Kiøbenhaffn den 18. Septembris 1657. Wnder vort Signet.

Friderich.

Uaskrift: Oß Elschel. hæderlig och højlærde Rectori och meenige Professoribus paa Academiet her i wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 23. Septemb. aar 1657.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

227.

1657, 21. Oktober. Kgl. aabent Brev, hvorved Censurbestemmelserne for Bøger, som trykkedes, indskærpedes.

Wii Friderich dend Tredie, med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Konning, Hertug udi Sleßuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, Greffue vdj Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle witterligt, at wi naadigst haffuer for gott anseett alworligen at lade forbyde, Ingen hereffter denne dag noget at maae trycke, vden det tilforn aff de der til forordnede er revideret och igiennem seett. Huo her imoed fordrister sig noget at trycke, haffue forbrutt alt sitt Redschab och were forbuddet effter denne dag widere at trycke. Huoreffter alle och en huer, som wedkommer, sig haffuer at rette och forholde. Giffuet paa vort Slott Kiøbenhauffn dend 21. Octobris Anno 1657. Wnder wort Zignet.

Friderich.

Original i Patentformat med det kgl. Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 189.

228.

1657, 14. November. Kgl. Befaling om, at Kommunitetet særlig skulde komme saadanne Studenter til gode, hvis Forældre vare i Fjendens Magt.

Friderich den tredie etc. Wor synderlig Gunst tilforn. Wi bede Eder og naadigst ville, at I giørre den Anordning, at de Studiosi, som enten selv have Middel, eller sig hos andre her i Byen for Pædagogis lader bruge, saavelsom de, som tienner Professoribus for Famulis eller ligger i fornemme Folks Huuse, udi disse tider og indtil paa videre naadigst Anordning [ikke] nyder noget Bord eller Underholdning udi Communitetet, men at udi deres sted andre nødtørftige Studentere og [de], hvis Forældre ere udi Fiendernes Magt, dertil igien indtages, anseendes at det til de fattiges Forfremmelse og Nødtørfft er indstifftet. Dereffter I Eder kand wiide at rette. Befallendes Eder Gud. Skrevet paa vort Slot Kiøbenhavn den 14. Nov. 1657. Under vort Signet.

Friderich.

Afskrift i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1224. 4.

229.

1657, 24. November. Kongen beskikker Jens Frantzen (Trojel) til Professor i de østerlandske Sprog.

Frederich den Tredie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Koning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Wider, at wj naadigst haffuer for got anseet, at hæderlig och vellærd Person Johannes Frantzen schal were Professor lingvarum orientalium her paa Academiet, det wj eder til effterretning och widere Ordre wille wide lade, dog at Fundationes, Leges, Statuta och Consuetudines Academiæ laudabiles, salvis omnium Professorum Juribus, uvioleret och med denne woris naadigst beuilling i alle maader w-præjudiceret forbliffuer. Befallendis eder Gud. Schreffuet paa vort Slott Kiøbenhaffn d. 24. Novembr. 1657. Vnder vort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oß Elschel. hæderlig och højlærd Rectori och meenige Professoribus paa Academiet heri wor kiøbsted Kiøbenhafn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 27. Novemb. aar 1657.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

230.

1657, 25. November. Kongen beskikker Dr. Peder Resen til Professor Ethices.

Frederich dend Tredie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Koning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Efftersom wj komme vdj Erfaring, at M. Søfren Pedersen, forrige Professor Ethices her paa Academiet, ved døden skal

vere affgangen, da er wj naadigst tilfridtz, at oß Elschel. hæderlig och høylærd Doctor Peder Reisener samme Profession igien maa bekomme, och nyde dend der til lagde Stipendium och rettighed, som andre Philosophi her sammestedtz; det wj eder til effterretning och widre Ordre wille wide lade, dog at fundationes, leges, statuta och consuetudines Academiæ laudabiles, salvis omnium Professorum juribus, uvioleret och med denne woris naadigst beuilling i alle maader w-præjudiceret forbliffuer. Befallendes eder Gud. Schreffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn d. 25. Novembr. 1657. Wnder vort Signet.

Friderich.

Udskrift: Oß Elschelige Hæderlige och Højlærde Rectorj och meenige Professoribus paa Academiet her i wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Læst paa Consistorio den 27. Novemb. aar 1657.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

231.

1658, 14. Juni. Kongen giver sit Samtykke til, at Dr. Peder Resen, der var beskikket til Professor Ethices, tillige maa være 3die juridisk Professor.

Friderich dend Thridie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Koningh.

Wor synderlig Gunst tilforn. Wiider, at wj naadigst tilfreds er, at oß Elschl. hæderlig och højlærd Doctor Petrus Resenius, Ethices Professor her paa Academiet, maa tilligemed vere Tertius juris consultus, efftersom hand udj samme Facultet tilforne haffuer taget Grad; dog at fundationes, leges, statuta, consvetudines laudabiles, salvis iuribus omnium Professorum etiam iure consultorum priorum, w-violeret och i alle maader w-præjudiceret forbliffuer[1]. Huilchet wj eder til wiidere ordre wille wide lade, huoreffter I Eder kand rette. Befallendes eder Gud. Skreffuit paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 14. Junij Anno 1658. Wnder vort Signitt.

Friderich.

Udskrift: Oß Elschelige hederlige och højlærde Rectori och menige Professoribus paa Academiet vdj wor Kiøbsted Kiøbenhaffnn.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 16. Junii aar 1658.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

Professor Peder Resens Ansøgning om at blive «3tius Jurisconsultus» findes i Sjællandske Indlæg i Rigsarkivet.

---

[1] I Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1297 d. 4to, findes Pet. Joh. Resenii Oratio de excellentia juris Danici in solenni Rectoratus mutandi actu habita A. 1658.

232.

1658, 1. Juli. Professor Peder Spormand gjør ydmyg Undskyldning for, at han endnu ikke har indsendt sit Rektoratsregnskab.

Høyærede gode Collegæ.

Det giør ingen werre end mig, at Jeg, imod forhaabning oc mit forset, ey hafver endnu indlagt mit Regenskab. Sorg, megen Besværing oc min Svaghed hafve derudi worrit mig hinderlige. Jeg legitimerer icke factum: men tacker Gud, min store Tilljd, for Eders medlidenhed med mig, oc beder, at samme Naade mig endnu en kort Tjd maa wederfaris. Med hans Hielp skal Jeg dagligen arbeide paa, qvantum vires permittent, at det udi neste Augusto vfeilbar kand høris, oc mage det saa, at Academiet i alle maade af mig skal blifve skadisløß holdet. Ydmygeligen bedendis, at mine kiere Collegæ, for den Kierligheds Skyld, gode Collegæ hin anden plictige ere, sig dette mildeligen wille lade befalde, oc, mig maaskee til beste, brevem porro moram patienter ferre, oc propter successores, som mig icke kiender, tillade det mindste mueligt er om mig in acta at føris. Herren, som efter sit faderlig Behag bedrøfver oc trøster, skal lade Eder wederfaris Naade oc medlidenhed igien, naar naagen af Eder det behøfver, oc ingen god gierning giort i Jesu Christi Tro lade blifve uigiengieldet[1]. Hafniæ, 1. Julij Anni 1658.

Totus vester
Peder Spormand
E. haand.

Udskrift: Mine Høyærede kiere Collegis, Rectori Magnifico, Professoribus Excellent[mis] tienstvilligen.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

233.

1658, 6. Juli. Kongen tillægger Universitetet Studieskat af Nørrejylland og nogle Vicariater i Roskilde til Erstatning for de Indtægter, det havde mistet ved Tabet af Skaane.

Wii Friderich den Tredie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottis Konning, Hertug vdj Slesuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, Greffue i Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle vitterligt, at efftersom Academiet her i vor Kiøbsted Kiøbenhafn i sidste forleden suensche feide vdj Skaane en stor deel aff indkomsten haffuer mist, da haffuer wj naadigst beuilget och tillat, saa och hermed beuilge och tillader, at de i dess sted igien aarligen maa niude och oppeberge Studij Skatten aff Kiercherne i vort Land Nør Jylland, disligeste och det Vicariat, som formsnideren haffde hafft och nu er fradød, iligemaade och de tuende Vicariater vdj Roschilde Capitel, huormed Mathematum Studiosus tilforn hafde werit forlehnt. Forbydendis alle och en-

[1] Flere Udtryk i dette Brev antyde, at Peder Spormand tilhørte en varmere religiøs Retning end den, der ellers paa hin Tid var herskende, noget der ogsaa ad anden Vej stadfæstes. Jvfr. Ny kirkehist. Saml. III, 225. 246. 260.

huer herimod, efftersom forschreffuet staar, at hindre eller i nogen maade forfang at giøre, wnder vor Hyllest och Naade. Giffuet paa vort Slott Kiøbenhaffn den 6. Julij Ao. 1658. Wnder vort Signet.

Friderich.

Paategnet: Underdanigst lest aff Consistorio den 11. Julii 1658.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 84.

Under 6. Juli 1658 udgik ogsaa kgl. aabent Brev, hvorved der forundtes Universitetet Jus patronatus til Hellig Trefoldigheds Kirke i Kjøbenhavn, «desligeste, at hvis Indkomst, som enten af Stolestader, Begravelsessteder eller andet kan oppebæres i forskrevne Kirke, maa til Kirkens Fornødenheder blive forbrugt» (Orig. i Konsist. Ark., Pakken Nr. 174). Kirken var dog endnu ikke fuldt færdig, som det sees af en Memorial, dat. 20. Juli 1658, fra Professorerne til Kongen, hvori det hedder: «Eftersom Kong. Maj. naadigst haver til den store og berømmelige Bygnings Befordring, som udi Hellig Trefoldigheds Kirke i Kjøbenhavn er foretagen, ladet forordne en Summa Penge (Halvdelen af Kirkernes Beholdninger i en stor Del sjællandske og nogle skaanske Len), og en stor Del [af Kirken] endnu, for Pengenes Mangel, som fra forskrevne Kirker ikke ere indkomne, er bleven uforfærdiget, nemlig Alter, Chor, Taarnets Underdynnik, Tagets Underskjelning, Observatorii Mathematici Hjælp, Orgelens Undsætning: da paa det saadant et herligt Værk kunde komme til sin Perfection, til Guds Ære, til den studerende Ungdoms store Nytte, baade i Kirken, Bibliotheket og Observatorio Mathematico, og til vort Fædernelands Berømmelse hos andre Nationer, da er Universitetet, som Kongl. Maj. med Jure patronatus til samme Hellig Trefoldigheds Kirke haver benaadiget, paa det allerunderdanigste begjærende, at et nyt Monitorialbrev maatte forfattes og ved vanlig Bud forskikkes til Kongl. Maj.s Befalingsmænd, om at de senesten inden Juleaften indsende til Dr. Thomas Bang det resterende af Kirkernes halve Beholdninger med fornøden Designation over Kirkerne og deres Beholdninger i vedkommende Len.» (Udkast med Dr. Th. Bangs Haand smst.)

234.

1658, 14. Juli. Kongebrev, hvorved der tillægges Universitetet Erstatning for det tabte Kapitelsgods i Lund.

Wii Friderich dend Tredie med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning, Hertug vdj i Sleßuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, Greffue i Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle witterligt, at efftersom Oß Elschel. Hæderlig och Høilærde Rector och Professores paa Universitetet her i vor Kiøbsted Kiøbenhafn for oß vnderdanigst haffr ladet andrage, huorledis Universitetet haffr liid stoer schade formedelst det geistlige Goedtzis afgang, som vdj Lunde Capittel til Professorernis vnderholdning var lagt, huis Indkomst de nu mist haffr, Wnderdanigst derfor begierendis, at bemelte Universitet maa forundes de tuende første Præbender, som vdj Ribe, Wiborg eller Aarhuus Capitteler vaccere kand: Da paa det samme woris Universitet, Gud til Ære och dend studerende vngdom til forfremmelse, kand hereffter som hidindtil blifue conserveret och ved magt holdet, haffr wj aff sønderlig kongelig gunst och naade vndt och beuilget, saasom wj och hermed vnde och beuilge, at bete Universitet maa nyde och bekomme de tuende første Præbender, som

enten vdj Ribe, Wiborg eller Aarhuus Capitteler vaccere kand, och des indkomst effter Capittels Statuter indtil paa widere naadigst anordning annamme och opberge lade. Forbydendes alle och enhuer her imod, efftersom forschreffuet staar, at hindre eller i nogen maade forfang at giøre, vnder vor hyllest och naade. Giffuet paa vort Slott Kiøbenhaffn d. 14. Julij Ao. 1658. Vnder vort Signet.

Friderich.

Paategnet: Underdanigst lest aff Rectore oc Professoribus den 18. Julij 1658.

Orig. paa stemplet Papir (under Stemplet er skrevet: Th. Thomisøn mpp.) i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 178.

235.

1658, 14. Juli. Kongeligt Tilsagn om, at Universitetet, naar der af Regjeringen blev stillet Krav til dets Bønder, selv maatte lægge dem i Læg, forat Byrden kunde blive lettere at bære.

Wii Frederich dend Tredie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Konning, Hertug vdi Sleßuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, Greffue vdi Oldenborg och Delmenhorst, Giøre alle witterligt, at efftersom oß elskelige, hæderlige och høylærde Rector och professores paa Universitetet her i wor Kiøbsted Kiøbenhauffn for oß vnderdanigst sig haffuer ladet beklage, huorledes Universitetets bønder och thiennere meere end Adelens paa atschillige Steeder w-schielligen schall graueris, dennem tiil største schade och affbrech paa deres Indkombst, imoed Fundatzen och andre dennem giffne priuilegier: da effterdi vj samme dieris priuilegier, ligesaavelsom wore forfædre, for dennem wille haffue holdet och confirmerit, wille wj ey hereffter thilstede, at bemelte Universitets bønder och thiennere, mere end Adelens, schall besuerges eller betynges, och till dend Ende naadigst beuilget och tillatt, saa som wj och hermed beuilger och tillader, at Rector och Professores her sammesteds maa sielff hereffter vdi alle Reißer, Contributioner, Skattinger eller vdschriffuelßer, wed deres egen thilforordnede vdi leg lade legge, taxere och vdschriffue deres egne bønder och thienere, saa som rett och forsuarligt kand were. Thi forbyde wj alle och enhuer, særdeeles wore Fougeder och Embedtzmend, saauelsom alle andre, som paa wore weigne i saa Maader nogen befalling haffr, sig noget widere med for^ne^ Universitets Goeds eller Thiennere meere end med Adelens at befatte, eller herimoed som forschreffuet at giøre, wnder wor hyllest och Naade. Giffuet paa wortt Slott Kiøbenhauffn dennd 14. Julij Anno 1658. Wnder vort Zignet.

Friderich.

Paategninger: Underdanigst lest aff Rectore och Professoribus dend 18. Julii 1658.

Læst paa Roeschilde Raadstuffue Onßdagen dend 10. Octobris 1660.

Lest paa Walboreß herredtzting Løffuerdagen dend 8. 7br. 1660.

Lest for Retten i Casper Roluffs hus i Kiøbenhauffn Onsdagen den 4. Decembr. Anno 1661.

Orig. med Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2.

236.

1658, 14. Juli. Kongeligt Tilsagn om, at Universitetets Ydelser til Staten i den forløbne Krigstid ikke skulde komme det til Skade paa dets Privilegier.

Wii Frederich dend Tredie med Guds Naade, Danmarchis, Norgis, Wendes och Gottes Koning, Hertug udj Sleßuig, Holstein, Stormarn och Dytmerschen, Greffue udj Oldenborig och Delmenhorst, Giør alle witterligt, att efftersom Universitetet her i wor Kiøbsted Kiøbenhaffn lige ved andre Stender udi sidst forleden feide och beßuerlige Krigs Tid, effter woris naadigst Anmodingh, attschillige besuering goeduilligen sig haffuer paa taget, lidt och wdstaaet, baade med Indquartering och andet, och dermed deris wnderdanigst lydagtig affection oß och Fædernelandet contesteret, da loffuer och tilsiger wi for oß och wore Effterkommere Konninger udi Danmarch och Cronen, at saadan Universitetets goeduillig beuilling iche her effter schal komme eller til reignis des professoribus eller suppositis, nuwerende eller effter kommende, enten udi fridtz eller feyde thid, til nogen Consequence eller preiudice paa nogen aff deris priuilegier i nogen maader; mens wi wille for oß och wore Effterkommere Konninger udi Danmarch och Cronen forbliffue bete Universitet for saadan wnderdanigst goedvillighed med ald kongelig gunst och naade wel beuagen. Giffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 14. Julij 1658. Wnder wort Zignet.

Friderich.

Paategning: Underdanigst lest aff Rectore oc Professoribus den 18. Juli 1658.

Orig. med paatrykt Segl i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 2.

237.

1658, 12. og 16. August. Tvende Skrivelser fra Otte Krag til Universitetet om Indkvartering for de ved Studenterkorpset ansatte Befalingsmænd[1].

a.

Capitegenns.
Boldeuin Hania.
Nicolaus Kinchaid[2].
Regenholt Solchoma[3], høy, lang person med lærtrøye, en Hollænder.
Capitegnn Philip Fredtz.

[1] En Række Aktstykker vedrørende Studentervæbning 1658 f. findes trykt som Tillæg til mit Skrift: De danske og norske Studenters Deltagelse i Kjøbenhavns Forsvar mod Karl Gustav.

[2] Senere udstreget, og vedtegnet: døde. Det er den samme, der i det følgende Brev kaldes: Chingchet.

[3] Oprindelig var skrevet: Stoltman, rettet med Dr. P. Scavenius's Haand.

Capitegnn Conradt[1].
*Thomas Meldron[2].

Leutenants.

Hermand Fris[3].
Johannes Melsophius.
Peter Jeronimus.
Nicolaus Børesen.
*Thomas Hunter.
*Jørgen Stemberg.

Fendrich.

Lorentz Megot[4].
Jan Hendrich Frise.
Jens Biering.
Henning Spare[5].
Ludovicus Bertius von Beueren[6].
Jørgen Hania[7].
Lammert[8].
*Andreas Fräser[9].

Capitegn de armis.

Jacob Nielsen.
Claus Hasse.

Forier.

Pouel Pouelsen.
*En Tromslagere.

Wenlig begierendis, de høylærde wille effter egne Løffter gifue ofuenschrefne Officerer, som Studenterne er tilforordnet, saauelsom de her effter bekommis kand, deris Vnderholdning, och det effter den vdgangne trøchte ordinance. Actum Haf. d. 12. Aug. 1658.

Otthe Kragh mpp.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken «Acta belli Svecici». Kun Underskriften er egenhændig.

b.

Venlig begierendis, de høylærde ville velgiøre och forschaffe Major Steen Anderssen med Capitain Chingchet, som endeligen behøfuis til at holde Studenterne vnder tilbørlig Commando, fri quartier. Actum Hafniæ d. 18. Aug. Ao. 1658.

O. Kragh mpp.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken «Acta belli Svecici».

---

[1] Senere udslettet af Listen.

[2] Denne og de andre, hvis Navne ere mærkede med *, ere senere tilføjede paa Listen. Andensteds kaldes han: Meldrum.

[3] Jvfr. Acta Consist. 16. Marts 1667: «Blev bevilget, at Procurator templi Trinitatis maa udvise Herman Hansøn, som haver været Capitain for Studenterne udi sidste Fejdetid, et Lejersted nederst udi Trinitatis Kirke». Ibid. 7. Decbr. 1667: «Bevilget Herman Hansøn Friis, at han maa lægge en Ligsten paa den Grav, som hannem udi Trinitatis Kirke er forundt». Af Suhms Nye Saml. I, 45 ses, at han 1673 stod ved Drabantkorpset.

[4] Senere er ved dette Navn tilføjet: D. Casp. Bartholin. Formodentlig betegnes derved, at han er overgaaet til det af D. Casp. Bartholin oprettede Kompagni, eller ogsaa, at han er kommen i Kvarter hos denne (der ikke var Professor).

[5] Dette Navn er senere udslettet af Listen.

[6] Med en anden Haand er tilføjet: Adjutant.

[7] Med en anden Haand er tilføjet: den har Axel Urup.

[8] Senere udslettet, og med en anden Haand skrevet: Hendrich Lameer Cornet. De Kongl. betiente har ham.

[9] Kaldes andetsteds: Fradtzer. I Novbr. 1658 fik han Lieutenants Charge og blev samtidig, ved Studenternes Permission, ansat ved «det ny oprettede Compagni Dragoner af Polakker under Gen. Lieut. Güldenløves Regiment».

238.

1658, 31. Aug.—2. Sept. Forhandling mellem Universitetet og Ministerium Hafniense angaaende de væbnede Studenters Indkvartering.

a.

Ministerii erbydelse til Universitetet om studenternes indquartering.

Eftersom Kong. May. Missive till Stænderne formelder om een richtig fortegnelse paa Gaardene, at der effter een richtig proportion kunde treffis, da endoch Ministerii middell er heel ringe at regne imod Universitetets middel, huis gaarde oc Vohninger med suppositorum deris gaarde och Vohninger her i Staden beløber sig till een mechtig stoer Summa Pendinge, idet der imod Ministerium iche Eyedom monne haffue, wiidere end som hen ved 2000 Daller i det høieste kand æstimeris, Dog eptersom hæderlig oc høilærde Mand, D. Thomas Bang, i dag haffuer sagt till M. Erich, att de vilde noch være tilfreds med Ministerio, om de nie eller thii vilde andtage, da till all Kierlighed och fortroelig Vendschab at continuere vill Ministerium thii annamme.

Och vnderholder allerede

M. Erich 1, som er een Holsteiner ved Naffn Piter Bondixøn. M. Hans Eenvoldsøn 2, Jens Fischer oc hans Børns Skolemester.

M. Jens Joestsøn 2,

M. Søffren Lauridtzsøn 1 ved Naffn Lauridtz Olufffsøn. Naar de 4, som nu resterer, bliffue Ministerio tilschichede, schall de bliffue annammede, och till vnderholdning her effter forsørgede. Forhaabendis at saadant bliffuer Ministerio vpræjudicirlig. Befalendis de hæderlige och fornehemme goede Venner vnder Guds faderlige beschiermelse.

Conventhuset den 31. Avgusti Ao. 1658.

Paategnet: Lest paa Consistorio den 31. Augusti 1658.

b.

Universitetets beskickelse til Ministerium anlangende indquartering.

Venerabilis Dn. Episcope, Collega Honoratissime! Eftersom Vice-Rector Universitatis med woris Kiere Collega Dn. D. Petro Scavenio vaare i gaar, efter Ministerii begiering, udi conferentz med eder oc Hederlig oc Høilærd Mand, M. Eric Olessøn, anlangendis de fattige Studiosorum, som gever haver antaget til hans Kongel. Mai^{ts} oc federnelands tieneste, deris underholding, oc mand da ey kom til nogen endelighed med den deel, som Ministerio der aff tilkommer, efter hans Kongel. Mai^{ts} Naadigste anordning, de dato den 14. Augusti sidstforleden: da efterdi det negotium ey lengere kand opholdes, mens de vedtørfvende Studiosi endelig en gang maa vide, huor de deris underholding skulle have; vi ey heller lengere tør forhale hans Kongel. Mai^{ts} naadigste befaling at efterkomme, haver vi aff 69 Studiosis, som sig have nu allerede angivet ey at have middel eller Kongelige kost aff communitetet, til os annammet aff Universitetet at skulle underholdes 54 Studiosos, oc formoder derfor, at det Hederlige Ministerium de øfrige 15 Studiosos, huis nafne skal blive rictig overleverede, ville antage at forsiune; betenckendis at denne proportion

imellem Universitetet oc Ministerium kand ey andet end billig eractes, helst naar hans Kongel. Mait^{s} naadigste anordning anseeis de dato 23. Augusti sidstforleden, huor udi befales, at en rictig oc billig proportion skal giøres huus fra huus, efter en huers itzige i hende havende middel oc formue aff brug, handel oc næring, huilcken nu hos Universitetet ringe eller aldeles ingen er. Thi om proportionen skulde giøres efter gaardene allene, huor om vi dog ingen Høi Øfrigheds befaling haver seet, da skeede mange aff woris middel stor u-ret, som ingen gaarde haver, oc dog høit ere taxerede, oc efter samme taxt nu holder Studiosos proportionaliter, saasom Magnificus Rector M. Rasmus Envoldssøn, M. Jacob Finche, M. Bertel Bartholinus, Anne Sal. D. Caspers, oc mange andre. Anlangendis Pædagogos, som en deel aff det Hederlige Ministerio begierer at underholde i steden for andre; da formoder vi, at de det anderledis ville betencke, eftersom Professores oc deris encker foruden de fattige Studiosos, som nu aff dennem forsørges, deris børns Præceptores underholder, som dog giøre lige tieneste paa volden med andre Studiosis, oc Kongel. Mait^{s} breff melder om dennem allene at skulle underholdes, som icke ere ved middel, huilcket om pædagogis ey vel kand forstaaes. Vi forhaaber, at det Hederlige Ministerium sig en gang efter ofte giort ansøgning her udi endeligen resolverer, oc beder kierligen, at os herpaa et endelig oc categoriske schriftlig suar maatte gives, at Ministerium her udi hans Kongel. Mait^{s} naadigste befaling vil efterkomme. Befalendis Venerabilem Dn. Episcopum sambt det Hederlige Ministerium under Guds naadige beskiermelse til siæl oc liff. Ex Consistorio Hafniensi den 1. Septemb. aar 1658.

Vice-Rector oc Professores.

Forskreffne 1. Septemb. vaare vi vnderskreffne paa Convent huset, och leverede admodum venerab. Dn. Episcopo och Ministerio en rictig gienpart aff offuenskreffne Breff, som der oc sammesteds strax bleff læst, och der paa suaret aff Vener. Dn. Episcopo, at de skulde derpaa resolvere sig.

Peder Nielsen Mehrn. Egen haand. Peder Jacobsøn Holm. Egen haand.

Den 3. Septemb. vaare vi underskreffne hoß Venerab. Dn. Episcopum, paa Clariss. D. D. Professorum Vegne, och begierede suar paa offuerleverede missiv; huor till bleff suaret, at naarsomheldst Dñi Professores gaffue noget suar paa det sidste, som Vener. Ministerium begierede at skulde suaris paa, saa skulde ocsaa Ministerium resolvere sig paa for^{ne} missiv: u-anseet at Venerab. Dn. Episcopus icke tuiflede paa, at Magnif. Pro Rector Dn. D. Jacobus Canutius io haffde faaet suar aff Commissarierne, der hand i Onßdags sidst forleden talede med dem.

Peder Nielsen Mehrn. Egen haand. Peder Jacobsøn Holm. Egen haand.

c.

Vir clarissime, Amice honoratissime! Dette korteligen til Giensuar paa hans skriffuelse: Denne tids besuærlighed vil det icke tilstæde, at Jeg lenger

kand holde min Domesticum Hans Christensen til Kost, eendeel fordi Jeg icke veed, huorledis Jeg skal komme til min betaling, efftersom hans middel staar udi landet hos bonden, som nu udsues oc udplyndres, oc maa skee slet forarmes oc ruineres, eendeel at forraade oc det, som hør til husets behoff, vil icke tilstrecke. Bedes derfor gierne, at Dñus Magister ville hielpe paa hâm, at hand saa vel som andre, huilcke deris kost opsiges, kunde bliffue accomoderet. Vale. 2. Septemb. 1658.

Michael Henrici[1]
m. m.

Udskrift: Viro Clarissimo Dño Mag. Jano Dolmaro, Amico certissimo.

Originalerne i Konsistoriets Arkiv, Pakken «Acta belli Svecici».

240.

1658, 3. Oktober. Kongen kalder M. Jens Jensen Bircherod til Professor Philosophiæ.

Frederich dend Tredie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Konning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Wiider, att wj naadigst tilfreds er, at oß Elschelig hederlig och høylærd M. Jens Jensen Bircherøed maa antages till att were Ordinarius Professor Philosophiæ herpaa Academiet, dog att Fundationes, Leges, Statuta, Consuetudines laudabiles, salvis omnium professorum juribus, w-violeret och wed denne wores naadigst beuilling i alle maader w-prejudicerit forbliffuer, det wj eder til effterrettning och widre ordre wille wide lade. Befallendis eder Gud. Schreffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 3. Octobris Anno 1658. Wnder vort Zegnet.

Friderich.

Udskrift: Oß Elsch. hæderlige och højlærde Rectorj och meenige Professoribus paa Vniuersitetet her i vor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Underdanigst lest paa Consistorio den 20. Novemb. aar 1658.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

I Sjællandske Indlæg i Rigsarkivet findes M. Jens Jensen Bircherods Ansøgning af 8. Oktober 1658 vedrørende Bestemmelsen af den Plads, han skulde indtage i Professorernes Orden.

241.

1659, 4. Januar. Hans Enevoldsen Brochmand, Sognepræst ved S. Nicolai Kirke i Kjøbenhavn, tilskriver Universitetets Prorektor (Dr. Jacob Knudsen) om det Kontingent, der afkrævedes hans fraværende Broder, M. Rasmus Enev. Brochmand, i Anledning af Belejringen.

Magnifice Prorector,
Dñe et affinis conjunctissime.

Nest et fredelig oc frydelig Nyt Aars ønske oc min beredvillig tienestis formelding, tiener disse faa linier at betacke hannem for hans gode oc kierlige

[1] Michel Henriksen (Tistorph), Slotspræst i Kjøbenhavn.

Skriffuelse, huoraff jeg meget wgierne fornemmer, at hans gammel svaghed holder hannem ved Sengen, Guds milde oc mectige haand lindre oc lege den for Christi Skyld[1]. Ellers mit ringe betenckende anlangende, huor best min Broders Mr. Rasmusis contingent kunde til veye bringes; Saa ved jeg i Guds sandhed ingen raad dertill. Thi jeg haffuer allerede udlagt til hans husis oc vacktens vnderholdning en temelig summam, saa at videre at vdlegge vil min tilstand icke taale, aff aarsag jeg haffuer giort temelig forstreckning til hans Majestet oc for min egen person haffuer store vdgiffter. Dernest da haffuer min broder jngen order giffuet mig sligt paa hans vegne at vdlegge, som de absentes reliqvi Professores haffuer giffuet deres venner. For det tredie da tviler jeg billigen, at min broder skal bliffue tilfreds med den Portion aff Rytterholdt, hannem paalagt er. Thi huis gaaes effter huis Mr. Rasmuss indgick udi sidste Krigsstid, saa er det vist oc mange vitterligt, at hand her oc i Scone haffuer mist offuer 4000 Rdlr. Skal oc den proportion legges efter udgiffne rentepenge, da skall befindes, at endeel, som gaff saa høyt som min broder, er ickun sat for 2 Rytter, en deel, som gaff dobbelt saa høyt an, er ickun sat for 4 Rytter. Effter slig leylighed giffuer jeg min høyærede kiere suoger fornuffteligen at betencke, at jeg mig intet dermed kand befatte. Oc vil hermed haffue hannem med Kiereste oc gandske huß Guds hellige opsiun aff hiertet befaled.

Magnificentiæ tuæ
addictissimus
J. E. Brockmand.

Kiøbenhaffn. D. 4. Jan.
cIↃ. DCL. IX.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken «Acta belli Svecici».

242.

1660, 9. April. Professorernes Memorial til Kongen om, at der ved Fredsforhandlingerne maatte blive arbejdet paa at skaffe Universitetet Erstatning for de Indtægter, det havde haft i Skaane.

Universitetets allerunderdanigst memorial.

Hans Kongelige Maiestet suppliceres paa det allerunderdanigste, at efterdi paa freds tractaterne (huor til Gud give lycke oc velsignelse) nu til ende skal arbeides, oc dette Universitet ved Skaanes cession noget dets perpetuerede gods er frakommed, til huilcket igien at erlange Universitetet af Academiæ conservatore Her Rigens Hofmester er given nogen fortrøstning, med sit gode raad oc erindring til Rectorem Academiæ, at hos Mediatores blef derom negociered: Da ansøges hans Kongel. Maiestet paa det allerunderdanigste, at til des bedre effect de gode herrer commissarier naadigst maatte befales, dette verck hos mediatorerne at befordre, paa det at maaske dette betrengde Universitet, imod den store skade, som det taged haver, endnu noget kunde forhielpes, over den naadigste Kongelige tilladelse given den 14. Julii 1658,

[1] Jvfr. Rørdam, De danske og norske Studenters Deltagelse i Kjøbenhavns Forsvar mod Karl Gustav, S. 107.

hvorfor hans Kongel. Maiestet paa det allerunderdanigste betackes; oc forventes herom hans Kongel. Maiestatis naadige suar, paa det Universitetet sig udi tide der efter underdanigst kunde rette. Kiøbenhaun den 9. Aprilis 1660.

Hans Kongel. Maiestets
Allerunderdanigst troe Tienere
Rector oc Professores.

Hans Kongl. Mayts. naad. Suar er, at Høistbem^te^ Hans M^t^ naad. seer Academiets beste, huorfor Rector Academiæ haffuer sig hos Hans M^ts^ forordnede Commissarier at angiffue, som det viidere hos Mediatorerne hafuer at befordre. Datum Canceliet for Kiøbenhafn Slot den 10. Aprilis 1660.

E. Kragh mpp.

Orig. i Konsistoriets Arkiv.

243.

1660, 12. April. Kongen kalder M. Hans Enevoldsen Brochmand, der var for svag til at forestaa sit besværlige Præsteembede ved S. Nicolai Kirke, til Professor i Theologien.

Friderich dend Thridie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Koning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Efftersom oß Elsch. hederlig och høylærd M. Hans Enuoldsøn Brockmand, Sogne Prest till Nicolai Kirche her i Staden, for oß vnderdanigst hafuer ladet andrage, at hand for sin Skrøbelighed och suaghed samme sit besuerlige Præste Embede med iidelige Prædichener ey lengere formaar at betienne, saa hafuer wj for got anseet hannem til Professionem Theologicam ordinariam her i woris Universitet hermed at vocere, och imedlertiid, indtil en aff de fiire Theologische Professioner leedig blifuer, nyde hans Sæde och gang baade inden och vden consistorio, saa och ald anden Rettighed, som en ordinarius Theologus; huilchet wj eder til effterretning naadigst ville wiide lade. Befallendes Eder Gud. Skreffuit paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 12. Aprilis Anno 1660. Wnder wort Zignett.

Friderich.

E. Kragh.

Udskrift: Oß Elschelige hederlige och høylærde Rectori och meenige Professoribus paa Academiet udj wor Kiøbsted Kiøbenhaffn.

Paategnet: Lest af Rectore oc Professoribus den 15. Aprilis aar 1660.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

244.

1660, 3. Juni. Kongen beskikker Oluf Borch til Professor ved Universitetet.

Friderich dend Tredie med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Efftersom wj naadigst haffue anseet och betragted den frugt och ziir, Philologicum, Poeticum, Botanicum och Chemicum

Studium paa it welbeschichet Academie kand med sig føre, da haffuer wj naadigst forordnet oß Elschelig hederlig och wellærd Olluff Borch til at were professor paa wort Academie herudi wor Residentz Stad Kiøbenhafn, och det saaledis, at hand som ordinarius Professor Philologiæ fornemmelig humaniora och poetica med vngdommen driffuer och excolerer, dog extraordinarie om Waaren och Sommeren vnderuiser Studiosos, som haffue inclination til Medicinam, in Botanicis, och om Winteren in fundamentis Chemiæ. Huad hans Stipendium angaar, da er wj naadigst tilfreds, at hand paa Academiet nu fra denne dag, frem for dem hereffter til nogen Profession voceret worder, maa nyde och haffue sit Sæde, sted och gang, och siden secundum Constitutiones et Consvetudines Academicas effter Senium, fra dette wort Breffs dato at regne, ordinario Salario med optione Residentiarum, Decimarum et Templorum. Och paa det hand vdi forberørte Discipliner sig endnu wiidere perfectionere kand, er hannem naadigst beuilget wed thou Aars Tiid (fra Michaelis førstkommende beregnet) vden lands at forreise, dog at hand siden effter sin hiemkombst och foregaaende Disputation strax til sin Profession sig begiver. Dette wj eder saaledis til effterretning wille wide lade. Befallendis Eder Gud. Schreffuit paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 3. Junij, Anno 1660. Wnder Wort Zignet.

Friderich.

E. Kragh.

Udskrift: Os Elschelige hederlig och høylærde Rector och meenige Professoribus vdj Kiøbenhaffns Vniuersitet.

Paategnet: Læst af Vice-Rectore oc Professoribus den 12. julii, 1660.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 180.

245.

1660, 21. Juni. Kgl. aabent Brev, hvorved Præbendet Tved i Aarhus Kapitel henlægges til Universitetet som Erstatning for de Præbender, det havde haft i Lunds Kapitel.

Wii Frederich dend Tredie med Guds Naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes Koning, Hertug udi Slesuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, Grefue vdi Oldenborg och Delmenhorst. Giøre alle witterligt, at efftersom wj naad. haffue beuilget os elschelig, hederlig och høylærde Rector och Professores paa Vniversitetet her i wor Kiøbsted Kiøbenhafn vdi steden for de tuende Præbender, som vdi Lunde Capitel til Professorernis vnderholding war lagt, at schulle nyde de tuende første præbender, som vdi Capitlerne vdi wort land Jylland vaccere kunde: Saa haffuer wj naad. beuilget och forundt, saa och beuilger och forunder for^ne^ Vniversitet hersammesteds det Præbende, som affg. Doctor Jacob Mathisen er fra død, med Bønder och Tiennere och ald des Rente och rette tilligelse, aldeles intet vndertaget, dog at ordinancen, som om Religionen er vdgangen, och Capituls Statuter i agt tages. Och schal dend Gaard och Residence, som dertil bekommes, wed goed heffd och biugning holdes, saa och Bønderne dertil liggendis wed Low, Schel och Ret, saa at ingen aff dennem for v-rettes imoed Lowen eller med nogen v-sedwaanlig

paaleg besuerges. Forbydendes alle och en huer herimod, efftersom forschreffuet staar, at hindre eller udi nogen maader forfang at giøre, vnder wor Hyldest och Naade. Giffuet paa wort Slott Kiøbenhafn dend 21. Junij Ao. 1660. Wnder wort Zignet.

Friderich.

E. Kragh.

Paategnet: Underdanigst læst paa Consistorio den 22. Junij, aar 1660. Iligemaade lest i Aarhus Capitell den 26. Septembris Ao. 1660.

Orig. i Patentformat i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 106.

246.

1660, 9. Juli. Kongebrev til Universitetets Vicerektor om Midler til at dæmpe den Strid, der herskede mellem Biskop Hans Svane og Professor Christen Ostenfeld.

Friderich dend Tredie med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Wj bede Eder och Naad. wille, atj med deeler oß Elschel. Hederlig och Høylærd Doctor Hans Suanne, Superintendent offuer Siellands Stift, Accademiens Protocoller vdi den tuistige Sag mellem hannem och oß Elschel. Hederlig och Høylærd Christen Ostenfeld, Doctor Medicine paa Vniversitetet i wor Kiøbsted Kiøbenhafn. Iligemaader haffue I ochsaa samptlige Professorum vota och meening at fornemme om samme Protocoller, och huorledis een huer formeener samme stridige Sag bequemmeligst at kand componeris och bileggis, huilcket i siiden til bete Doctor Hans Suanne til wiidere effterretning haffue at offuer leffuere. Dermed scheer wor willie. Befallendis Eder Gud. Schreffuet paa wort Slott Kiøbenhafn den 9. Julij Ao. 1660. Wnder wort Zignet.

Friderich.

E. Kragh.

Udskrift: Oß Elschel. Hederlig och Høylærd M. Rasmus Enwoldßen Brochmand, Vice-Rector paa Vniversitetet vdi wor Kiøbsted Kiøbenhafn.

Paategnet: Lest af Vice-Rectore oc Professoribus den 12. Julii 1660.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 181.

Ved et Kongebrev af 2. August 1660 paalagdes det Universitetet at udslette og kassere alt, hvad der i dets Protokoller var indført af Dr. Ostenfelds Ytringer, der kunde være fornærmelige for Bispen, ligesom det overhovedet strængelig forbydes at indføre noget i Universitetets Protokoller, som kunde være graverende for en forhenværende Collega. — I et nyt Kongebrev af 11. August s. A. ankes der over, at man atter havde ladet nye Akter i Sagen indføre i Protokollen, hvoraf videre Uenighed kunde foraarsages. Den forrige Befaling indskjærpes derfor igjen, og det paalægges Professorerne at undgaa alt, hvorved der kunde opstaa Uenighed. (Orig. smst.) Jvfr. L. Engelstoft og J. Møller, Hist. Calender I, 297 ff.

247.

1660, 5. August. Kongebrev, hvorved tvende Professorer indkaldes til den Rigsdag, der skulde aabnes i Kjøbenhavn d. 8. September s. A.

Friderich dend Tredie med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis Koning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Efftersom wj Ridderschabet offuer ald wort Rige Danmarch haffuer forschreffuit at møde her i wor Kiøbsted Kiøbenhafn med de andre Stender til dend 8. Septembris førstkommende: da bede wj eder och naadigst wille, atj retter eders leilighed effter, tuende aff eders Vniversitet til bete tid och sted med Fuldmagt under Vniversitetets sigil at afferdige och frembschiche, da ydermere vdi woris egen neruerelse at fornemme och slutte, huis wj naadigst til fæderne landens sicherhed och beste agter at lade foregiffue och proponere. Dermed scheer wor willie. Befallendes eder Gud. Schreffuett paa wort Slot Kiøbenhafn dend 5. Augustj Ao. 1660. Wnder wort Zignet.

Friderich.

E. Kragh.

Udskrift: Oß Elschelig hederlig och høylærde Rector och Professoribus vdi Kiøbenhaffns Vniversitet.

Paategnet: Læst af Rectore oc Professoribus paa Consistorio den 9. Augusti aar 1660.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 199.

248.

1660, 29. September. Kongen forlanger det theologiske Fakultets Betænkning angaaende et Skrift, som en Præst i Norge havde udgivet.

D. Hans Svane och Professores Theologiæ j Kiøbenhafn anlangende deris betenckende om en Viise oc bøn i Norge, af M. Niels paa Tofften[1] giort.

F. 3tius.

W. S. G. T. Wij tilschiche eder herhos en Vise, Guds Lif kaldet, med anhengige bøn, huorofver Vi bede eder oc naadigst ville, atj uden ophold Os Eders underdanigste betenchning tilstille, først om samme bøn icke eragtes heel ufornøden nu udi freds tid i trych at hafve ladet udgaa, for det andet baade Høyest, Høye oc Lawe Øfrighed derudi befindes at vere angreben, oc haarde imod adschillige Øfrigheds Embede stridende beschyldninger at vere tillagt, som icke bør, om end saa var, som icke formodes, udi offentlig prentede bønner at omrøres, medens paa andre tilbørlige steder tilkiendegifves. For det tredie om den hafver icke udseende at bevege Undersaatterne ved saadant til Ulydighed, gienstridighed oc oprør imod Øfrighed oc deris ombud i disse haarde oc besverlige tider, oc særdelis at hisse den eene Nation imod den anden, til megen Conseqvents. Dermed etc.

Hafniæ d. 29. Sept. 1660.

Sjællandske Tegnelser, Nr. XXXV, Fol. 947.

[1] M. Niels Thomesen, Præst i Toten og Provst (Worms Lexicon over lærde Mænd, II, 477).

249.

1660, Oktober. Professorernes Memorial til den kgl. øverste Sekretær i Kancelliet om Gudstjenesten i Hellig Trefoldigheds Kirke; samt Kongens Resolution.

a.

Memorial.

Eftersom det haver behaget hans Kongel. Maiestet, ved kongelige aabne bref, datered den 14. Junii sidstforleden, at forordne Hellig Trefoldigheds Kircke her i staden, som tilforn alleniste til Studiosorum øvelser var beskicked, at skulle være en ret ordinarie sogne kircke, oc haver sognefolck den tillagd, som ocsaa endeel hår betinged oc bekommed stoëlestader i kircken, huilcke ere begierende, at sognepræsten til kircken maatte self prædicke til søndagers oc festers høymesse, oc der maatte ske fro-prædicken som i de andre sognekircker her i byen: da ere Rector oc Professores her i Universitetet, som hans Kongel. Maiestet naadigst hår forleent jus patronatus til samme kircke, vnderdanigst begierende, at de kircketienesten i for^ne^ kircke saaledes maatte beskicke, som den i de andre sognekircker her i byen forhandles, dog at Studiosorum øvelser fremdeles, som hidindtil, bliver paa bequemme tider anordnede. Dette begierer vi tienestvilligen, at hans strenghed velbyrdige Her Secreterer ville velgiøre, for hans Kongel. Maiestet at andrage, oc gunsteligen forhuerfve hans Maiestets naadigste resolution der paa. Vi forbliver altid hans Velbyrd. strengheds

plictvilligste
Rector oc Professores.

Orig. i Rigsarkivet, Sjællandske Indlæg 1660 B.

b.

Rectori oc Professoribus om Prædicken i Hellig Trefoldigheds Kircke som i andre.

F. 3tius.

W. S. G. T. Wij bede eder oc naadigst ville, atj den anordning giører, at Kircketienesten her efter udi Hellig Trefoldigheds Kirche saasom udi de andre Sogne-Kircher her udi Staden forhandles, dog at Studiosorum Øfvelser fremdeles som hid indtil blifver anordnet. Dermed etc. Hafn. 8. Octobr. 1660.

Sjællandske Tegnelser, Nr. XXXV, Fol. 966.

250.

1660, 12. Oktober. Universitetet lykønsker Kongen i Anledning af den Hs. Majestæt og Kongehuset «præsenterede» arvelige Succession.

Stormectigste Høybaarne Første,
Allernaadigste Herre oc Konge.

Eftersom vi med inderlig hiertens glæde oc fornøyelse erfarer, at [af

nogle stænder skal være][1] Eders Kongel. Maiestet oc det Kongelige huus underdanigst er[2] præsentered arfvelig Succession i Danmarckes crone oc rige: da ligesom vi, Eders Kongel. Maiestets underdanigste troe tienere oc undersaatter, Rector oc Professores udi dette Eders Maiestets Kongelige Universitet, ere, fremfor alle andre stænder under Danmarckes crone, Eders Kongel. Maiestet, med sine høyloffligste forfedre, Kongerne af den høystberømmelige Oldenborgiske stamme, udi al underdanighed for-obligerede, eftersom dette Universitet af høystbemeldte høyloffligste Oldenborgiske huses munificentz allene, nest Gud, haver sin oprindelse, sin restauration, sin fremvext, tiltagelse, oc al velfart: oc dets Fundation er af Eders Kongel. Maiestets sal. Her Far Faders Fader, høyloffligst ihukommelses, Kong Christian den Tredie, confirmered oc stadfested, for hans Maiestets *arfvinger oc efterkommere*, Kongerne i Danmarck, som Fundatzens ord i slutningen lyder: Saa haver vi, Eders Kongl. Maiestets troe tienere udi Universitetet hid indtil aldrig viget nogen anden stand udi underdanigste troeskab, devotion oc velvillighed til Eders Kongel. Maiestets tieneste oc naadigste fornøyelse, saa viit udi vores efne haver været; oc skulle vi ey heller fremdeles, nest Guds hielp, der udi os af nogen lade overvinde. Thi hafde vi ey heller i ringeste maade ladet os af nogen stand forekomme, dersom noget om saadan underdanigste erbydelse med os af nogen hafde været communicered, eller det ringeste ord os derom forstendiget. Vi hafde ellers gierne, efter underdanigste skyldighed, tillige med andre stænder vores plictvilligste oc underdanigste devotion oc tacknemmelighed imod Eders Kongel. Maiestet oc det Kongelige huus tilforne tilkiende given. Men eftersom saadant aldrig med os er i nogen maade bleven communicered, oc vi det alleneste af den gemene rycte siden haver fornummed, beder vi paa det allerunderdanigste oc forhaaber, at denne vores underdanigste stemme oc medfølgende gratulation[3], som af saadan aarsag ey tilforne er fremkommen, huor med vi nu trohierteligen contesterer vores underdanigste contentement udi Eders Kongel. Maiestets høye Kongelige myndigheds oc det Kongelige huses høyst-meriterede establissement oc tilvext, maatte udi Kongelige gunst, naade oc mildhed optages, oc Eders Kongel. Maiestet fremdeles ville forblive sit Universitet med sædvanlig Kongelig hyldest oc naade bevaagen til dets ønskelige conservation. Vi ønsker dagligen af inderste hierter, at Eders Kongel. Maiestet maae lenge herske oc regiere over sit folck udi al selfønskte rolighed oc lycksalighed, oc at det Kongelige Oldenborgiske huus maae fremdeles florere oc tiltage ved disse Nordiske rigers stedsevarende løckelige regemente.

Kiøbenhaun den 12. October, aar 1660.

Eders Kongelige Maiestets
Underdanigste Troe Tienere oc Forbedere
Rector oc Professores.

Sub Universitatis Sigillo.

Orig. med Universitetets paatrykte Segl i Rigsarkivet, Suveræniteten, Pakke I, B.

[1] De indklamrede Ord ere atter udslettede.

[2] Dette Ord er senere tilføjet i Henhold til ovenstaaende Rettelse.

[3] Findes ikke vedlagt.

251.

1660, 17. Oktober. Universitetet ansøger Kongen om Bevarelse og Stadfæstelse af dets Privilegier.

Stormectigste Høybaarne Første,
Allernaadigste Herre oc Konge,

Enddog alle Eders Kongel. Maiestets troe undersaatter, baade samtlige oc en huer for sig i særdeleshed, maae billigen med største hiertens glæde oc sinds fornøyelse dette høye verck med arfve rigets indstiftelse, oc andre fundamentale lovers forordninger, anskue, som en gierning der af Guds almectige haand styres oc udføres: saa er dog ingen, der mere aarsage haver, høyere sig der over at fryde, end dette Eders Maiestets Kongelige Universitet, huilcket af den høylofligste Oldenborgeske stamme først er fundered; oc, der det ved landets indbiurdes krige var saa got som forødet, igien paa benene førd, oc ligesom paa ny fundered af høylofligst ihukommelses Konning Christian den Tredie, Eders Kongel. Maiestets Her Far Faders Fader, oc det med slig slutning, at det er fundered for hannem oc *hans arfvinger oc efterkommere.* Hues høyloflige fodspor hans Maiestets efterkommere, Konger i Danmarck, høist-berømmeligen haver efterfulgt, oc dette Universitet med de immuniteter oc rettigheder begaved, som til Universiteters og studeringers conservation oc forfremmelse fornødene, oc over den hele Christne verden brugelige ere. Huorfor de ocsaa tilforn Naadigst af Eders Kongel. Maiestet ere confirmerede oc bekreftede. Oc effterdi andre stænder nu paa ny underdanigst anholder, en huer for sig særdeles, om benaadninger oc privilegier: saa indstiller sig oc dette Eders Maiestets Universitet i alsomstørste underdanighed, oc paa det ydmygeligste begierer, at, efterdi de fundationer, friheder oc rettigheder, som dette Universitet af fremfarne Konger, Eders Kongel. Maiestets Høylofligste Forfædre gifne ere, i ingen maade strider, enten mod arfve-rigets rettighed, eller en Souverain Christen Konges Stat, efterdi det med ingen anden friheder er begaved, end de, som andre Universiteter, under Souveraine Christne Konger i Francherige, Spanien, Engelland oc andre arfveriger nyde, oc af de høylofligste Konger, Eders Kongel. Maiestets Forfædre, alleneste af fuldkommen fri villie oc Kongelige munificentz, oc det til ingen anden ende, end til Guds æres forfremmelse, oc til deres eget Kongelige nauns lof oc berømmelse, oc for den nyttes skyld, som de høist-fornufteligen saae, deres Kongeriger der af kunde have, ere indstiftede, forordnede, oc bekreftede: at da Eders Kongel. Maiestet, vores allernaadigste Herre oc Arfve-Konge, vilde for sig oc sine arfvinger, Konger udi Danmarck, dette Universitetets Fundatzer oc andre Kongelige benaadnings-breve, samt der af hengende immuniteter oc friheder, naadigst i beste form bekræfte, stadfæste, oc paa den maade fuldbyrde, som Eders Kongel. Maiestet andre stænders oc troe undersaatters privilegier bekrefter oc fuldbyrder: paa det at dette Eders Maiestets Universitet maatte, ved slig Kongelig mildhed oc sædvanlig naade, conserveres, Gud til ære, Eders Kongel. Maiestet til tieneste, det Kongelige Huus til reputation, samt Eders Kongel. Maiestets arfve-rigers oc det gandske fæderne lands velstand,

oc det gemene bestes befordring. Vi ønsker Eders Kongel. Maiestet, med de gandske Kongel. Huus, af inderste hierter, all Guddommelige Velsignelse med stedsevarende løcksalighed oc velstand.

Eders Kongelige Maiestets
Underdanigste Troe Tienere oc Forbedere
Rector oc Professores.

Kiøbenhaun, den 17. October, aar 1660.

Sub Universitatis Sigillo.

Orig. med Universitetets paatrykte Segl i Rigsarkivet, Dokumenter til Statskollegiets Protokol 1663—70. Baade dette og det forudgaaende Aktstykke ere affattede af Professor Chr. Steenbuch og skrevne med hans Haand.

252.

1660, 21. November. Biskop Hans E. Brochmand i Aarhus svarer Universitetet paa dets Skrivelse med Hensyn til Studieskatten af Aarhus Stift.

Magnifice Rector, cæterique Domini Professores, fratres in Christo Jesu conjunctissimi.

Nest kierlig helsen oc tilbørlig tacksigelse for bevist ære oc gode. Er mig Eders gode Skriffuelse for nogle dage siden vel behendiget med indlagde Copie aff Hans Majestetis benaadningsbreff paa studieskatten at lade opbere aff Kirckerne vdj nørre Julland, med begiering till mig, Jeg vilde Eder en fortegnelse tilskicke paa de Kircker, som formuendes ere samme Skat at vdgiffue; hvilken Eders begiering Jeg heller end gierne vilde effterkommed, eftersom Jeg mig plictig kiender vdj dette oc alt andet at søge det lofflige Academies gaffn oc gode. Mens hvercken samme begierte fortegnelse findes i Landekisten, Jeg ey heller derom aff Provisterne, som i sidste Provistemode vore forsamlede, nogen vnderretning bekomme kunde; thi hver Kirckes behold optages aff Kirckens Patrono; ellers ere Kirckerne offuer alt her i stigted des værre formedelst tidernes uophørlig besverlighed geraden i stor Armod, at de fleste icke formaar at kiøbe messe kleder, kalck oc disk, som dennem ere i denne sidste krig berøffuede, foruden at Kirckerne i disse tre Aar intet aff sit nydet haffuer, oc mange derudoffver befindes meget brystfeldig. Huilcket Jeg Eder som mine høyærede gode Venner til venligst giensvar paa Eders angeneme Skriffvelse icke vformeldet kunde lade. Befalendes Eder alle oc en hver vdj hans hellige oc stedzvarende opsiun, som bevarer Israel. Aarhuus. D. 21. Nov. 1660.

Magnifici Rectoris et Dominorum Professorum
tienstvilligste i Herren
Hans Brochmand.
Episc. Arhus. Eg. hd.

Udskrift: Academiæ Hafniensis Magnifico Rectori, nec non celeberrimis Professoribus, Dominis & Fratribus honoratissimis S.

Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken Nr. 84.

253.

1660, 29. November. Kongen befaler Universitetet at indgive en rigtig Jordebog over dets Gods.

Friderich dend Tredie, med Guds Naade Danmarchis, Norgis, Wendis oc Gottis Konning.

Wor synderlig Gunst tilforn. Woris Naadigste Willie och Befalling er, atj en rigtig Jordebog paa alt Vniversitetets tilliggendis gods, saauelsom paa huis Nogen aff Eder fra oß vdi Pandt haffuer, strax vdi woris Cantzelie indleffuerer, och med Eders egne hender vnderschreffuen, och derhoes at specificere, huilche gaarde der øde och v-besatte ere, saauelsom och godset vdi hart korn rigtig at lade anslaae, och des Summa vdi breden hoes huer Gaard antegnet. Huis och Nogen herudinden forsømmelig schulle findis, da haffuer de dem selff at tilregne, om dennem meere Indquartering, end de med Rette kan tilkomme, paalagt worder. Dermed scheer wor willie. Befallendis Eder Gud. Schreffuet paa wort Slott Kiøbenhaffn dend 29. Novembr. Anno 1660. Wnder wort Zignet.

Friderich.

E. Kragh.

Udskrift: Oß Elschel. Hederlig och Høylærde Rectori och menige Professoribus vdi wor Kiøbsted Kiøbenhaffns Vniversitet.

Paategnet: Læst af Rectore oc Professoribus den 2. December aar 1660.

Orig. i Konsistoriets Arkiv, Pakken Nr. 98.